

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

9

Usnesení červencového pléna ÚV KSČ na VAAZ splníme

Jednání pléna ÚV KSČ, které se v červenci 1973 zabývalo socialistickou výchovou mladého pokolení a jeho přípravou pro život, dalo jasnou směrnicí i pro výchovnou práci na VA AZ.

V našich podmínkách je význam výchovy mladých lidí znásoben tím, že je současně připravujeme na funkce vychovatelů a politických vedoucích podřízených.

Základním cílem naší výchovné a pedagogické práce je **příprava třídně uvědomělého, politicky vyspělého, ideám marxismu-leninismu, internacionální politiky KSČ a hlubokému přátelství se SSSR oddaného, odborně připraveného důstojníka** — vychovatele a politického vedoucího podřízených, schopného důsledně a účelně prosazovat své komunistické přesvědčení a vojenskodborné vzdělání v přípravě vojsk na soudobý boj. Při tom bereme v úvahu náročná kritéria, která zformuloval na celoarmádním aktivu i náčelník hlavní politické správy když řekl: „Mládež v ozbrojených silách vyjadřuje své politické smýšlení a postoje uvědomělým plněním úkolů v bojové a politické přípravě a v bojové pohotovosti“.

Při zaměření ideově výchovné práce vycházíme z říjnového pléna ÚV KSČ v roce 1972 k ideologickým otázkám,

kteřé zdůraznilo, že jedním z důležitých rysů socialistického člověka je láska k socialistické vlasti a hluboké pochopení internacionalismu. Nedílnou součástí socialistického vlastenectví je třídní nenávisť ke všem, kteří chtějí naši socialistickou vlast zničit. Proto se v naší ideově výchovné a pedagogické činnosti cílevědomě zaměřujeme na pěstování hrdosti na výsledky, kterých jsme dosáhli při budování socialismu a na usnesení XIV. sjezdu KSČ ukazujeme reálné perspektivy, které socialistický řád skýtá mladým lidem. Je to perspektiva míru, šťastné budoucnosti a vytváření podmínek pro vzdělání, vysokou životní úroveň a sebeuplatnění, proto je pro mladé lidi velmi přitažlivá. V této práci se řídíme myšlenkou, kterou vyslovil s. Bilak na říjnovém plénu ÚV KSČ, že „bez správného chápání, z čeho pramení rostoucí blahobyt našeho lidu a jeho další možnosti, bychom těžko chápali, které hodnoty máme bránit.“

Výsledky naší socialistické výstavby nám dávají konkrétní příklady pro vytvoření kladného vztahu a pěstování hrdosti mladých lidí na výsledky práce dělníků a rolníků, které máme bránit a které také v plné míře užíváme. Spolu s tím využíváme všech možností a forem spojení naší školy se životem naší socialistické

společnosti k cílevědomému pěstování správného poměru našich mladých posluchačů k dělnické třídě a pracujícímu rolnictvu. Využíváme k tomu možnosti při branné výchově, praxích, exkurzích a jiných formách angažovanosti mimo VA AZ. Tím pěstujeme hrdost nad úspěchy naší socialistické výstavby a nenávisť k těm, kteří tyto výsledky ohrožují.

Vedle toho umožňujeme posluchačům návštěvy míst bojů našeho armádního sboru v SSSR (v podobě historické cesty), vozíme je na významná místa bojů strany a dělnické třídy, organizujeme besedy se starými členy strany, využíváme siné bojových tradic atd.

Všechny tyto akce významně přispívají k výchově lásky k vlasti. V tomto duchu také jsou orientovány učebně výchovné cíle všech předmětů, zvláště historie a nově utvořené katedry dějin válek a vojenského umění.

Snažíme se využívat dobré spolupráce s územními orgány a vytvořit komplexní, cílevědomý systém této výchovy.

Základ výchovy k proletářskému internacionalismu vidíme v prohlubování lásky našich posluchačů k SSSR. Respektujeme fakt, že naši posluchači nepoznali válku a nedovedou si představit její hrůzy. Při každé příležitosti jim připomínáme, že SSSR porazil německý fašismus a osvobodil naši republiku i jiné evropské země a že ve druhé světové válce padlo více než dvacet milionů sovětských lidí, kteří položili životy i za naši svobodu. Vítězství SSSR ve druhé světové válce vyvolalo zásadní změny ve struktuře světa tím, že vznikla světová socialistická soustava. Jen díky tomu jsme mohli za vydatné všestranné pomoci i zkušenosti SSSR vybudovat socialismus v naší vlasti a stát se tak nedílnou součástí socialistické soustavy.

Zdůrazňujeme také úlohu SSSR v současném třídně rozděleném světě a jeho mírové úsilí při realizaci programu XXIV. sjezdu KSSS. Zde objasňujeme, že dosahované výsledky nejsou projevem mírumilovnosti imperialismu, změny jeho třídní podstaty, ale že jde o výsledky dosahované urputným a cílevědomým úsilím SSSR.

Vycházíme z předpokladu, že bez reálného, marxisticko-leninského přístupu by mohly tyto významné úspěchy mírové ofenzivy SSSR, zvláště u mladých posluchačů, vést k pacifistickým názorům, iluzím a podceňování nebezpečí světového imperialismu. Těmto otázkám věnujeme zvýšenou pozornost také proto, že světový imperialismus zastírá svoji skutečnou tvář, staví se do role míro-

tvorce a maskuje svoji politiku a její agresivní a protilidové cíle. Vědomi si toho, klademe důraz na seznamování posluchačů s konkrétními projevy i se základními problémy mezinárodní situace tak, aby se v nich mohli samostatně orientovat a zaujímat vlastní postoje z pozic marxismu-leninismu a politiky KSC. V současné době využíváme faktů o řádném kontrarevoluce v Chile. Chceme připravit velitele a inženýry ČSLA tak, aby je změny v mezinárodních vztazích nedezorientovaly, ale naopak, aby byli schopni základní tendence vývoje mezinárodních vztahů chápat a orientovat se v nich. To ve svých důsledcích bude kladně působit na jejich psychiku, aktivizovat jejich činnost, umožní jim hlubší pochopení nároků na ně kladených. Tím se upevňují pocity vojenské povinnosti a nenávisť ke všem, kteří zostřují mezinárodní napětí a zvyšují nebezpečí válečného napadení vlastní a celé socialistické soustavy. Metodologickým východiskem je pro nás Leninova myšlenka, která zdůrazňuje, že zmírňování mezinárodního napětí neznamená zmírňování třídního boje, ale že tato situace nutí imperialismus používat ideologické formy třídního boje. Proto klademe důraz na cílevědomé objasňování cílů, prostředků a obsahu ideologické diverze a vidíme v tom prostředek k tomu, aby posluchači pochopili, že jde o rafinovanou zbraň třídního nepřítele. Této skutečnosti také využíváme k výchově nenávisť k němu.

Láska k vlasti, k socialistickému společenství a nenávisť k těm, kdo ji ohrožují, musí jít v jednotě. M. Gorkij řekl, že nemůže milovat ten, kdo se nenaučil horoucně nenávidět. Proto výchova nenávisť k třídnímu nepříteli tvoří nedílnou součást komplexní výchovy našich posluchačů a je těsně spjata s výchovou k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu. V. I. Lenin nenávisť k nepřátelům socialistického státu viděl jako velmi důležitou součást socialistického vlastenectví. Vycházíme z toho, že jenom uvědomělý, ideově pevný a politicky i odborně připravený obránce socialistické vlasti neskloní v boji zbraň před třídním nepřitelem a dokáže nad ním zvítězit.

Využíváme všech možností k tomu, aby každý příslušník VA AZ pochopil, že dokud existuje imperialismus, je stále reálné nebezpečí světové války, vyplývající z třídní, vykořisťovatelské a agresivní podstaty imperialismu. Vycházíme z toho, objasňujeme nebezpečí pacifismu a iluzi o „nepotřebnosti armády“.

„Poučení...“ a bohatý odkaz V. I. Lenina jsou pro nás základem cílevědomé výchovy nenávisti k třídnímu nepříteli a třídního pohledu na imperialismus jako na protilidový společenský řád, který je dnes hlavní překážkou společenského pokroku, příčinou válek a útlaču.

Pro cílevědomé pěstování nenávisti k třídnímu nepříteli má velký význam pochopení třídní podstaty války a míru. Proto těmto otázkám věnujeme pozornost zvláště ve výuce tří součástí marxismu-leninismu.

Spolu s těmito obecnými otázkami ukazujeme na faktech přípravy NATO, Bundeswehru a americké armády na válku a plně využíváme všech faktů z Vietnamu a nyní zvláště fakta o řádění vojenské junty v Chile k odhalování protilidového charakteru imperialismu. Na tom se výrazně podílí výuka cizích armád, taktika, operační umění, dějiny válek a vojenského umění a zvláště katedry základů marxismu-leninismu, historie a stranickopolitické práce.

Za nedílnou součást této výchovy v podmínkách VA AZ považujeme naučit posluchače reálně hodnotit nepřítel tak, aby u nich nedocházelo k jeho neodpovědnému podceňování a vytváření iluzí o něm, ani k jeho neopodstatněnému zejména technickému přeceňování. K tomu využíváme teoretické výuky i praktických cvičení s posluchači v rámci taktiky a operačního umění.

Usilujeme o to, aby přirozená láska našeho občana ke své vlasti našla svůj výraz v odhodlanosti bránit věc socialismu za jakékoli situace.

K dosažení ofenzivnosti, přesvědčivosti a cílevědomosti této výchovy využíváme všech možností, které podmínky VA AZ skýtají. Zvláštní důraz klademe na jednotný plán ideově výchovných cílů výuky odborných předmětů jako je operační umění, taktika, cizí armády, dějiny vojenského umění atd.

Jedním z konkrétních projevů vlastenectví je pevná vojenská kázeň. Její upevňování v duchu leninských principů stojí v popředí pozornosti komunistické výchovy na VA AZ. Při rozpracování závěrů červencového pléna zdůrazňujeme, že nám nesmí jít o pěstování kázně založené na strachu před trestem, ale jde, jak zdůraznil na celoarmdádním aktivu náčelník hlavní politické správy, o to vychovávat posluchače tak, aby „měli vnitřní potřebu podřídit se společnému a závaznému rytmu vojenské služby“. Při tom vedeme velitele a náčelníky k tomu, aby se důsledně řídili leninským principem, který dává přednost přesvědčování a do-

nucení používá teprve tam, kde přesvědčování nestačí. Velení a PO VA AZ přijaly účinnější opatření k tomu, aby výchova k vojenské kázni byla u našich posluchačů formována od jejich prvních kroků na VA AZ a celým způsobem života na škole.

Usnesení červencového pléna ÚV KSČ ukládá „rozpracovat do XIV. sjezdu jednotný a ucelený systém komunistické výchovy, který by závazně sjednotil vliv všech výchovných činitelů v celé školské soustavě“. Na VA AZ jsme k plnění tohoto bodu usnesení přistoupili zpracováním jednotného plánu ideově politické výchovy posluchačů. Tím jsme si vytvořili nezbytné předpoklady pro zkvalitnění celého systému komunistické výchovy na VA AZ. Při jeho plnění nám jde o:

1. Důsledné objasňování nezbytnosti vedoucí úlohy KSČ v naší socialistické společnosti, prohloubení citů proletářského internacionálního, vlastenectví a hluboké nenávisti k třídnímu nepříteli, rozvíjení bojové družby a bratrství ve zbraních s příslušníky bratrských armád Varšavské smlouvy, využívání zvláště zkušenosti vojenských vysokých škol Sovětské armády.

2. Prohloubení výchovy posluchačů v duchu revolučních a bojových tradic našeho lidu a armády a upevnění morálně politických a psychologických vlastností mladých posluchačů.

3. Zabezpečení úzkého sepětí mladých posluchačů s dělnickým prostředím, zabezpečení podílu našich posluchačů při realizaci jednotného plánu branné výchovy obyvatelstva na závodech, JZD a mezi mládeží středních a vysokých škol.

4. Vytvoření podmínek pro to, aby se mladí posluchači mohli aktivně podílet na plnění tohoto plánu a získali praktické návyky, potřebné k výchově podřízených a připravit je tak na funkci vychovatelů a politických vedoucích podřízených.

Uskutečňování úkolů jednotného plánu spolu s ostatními činiteli systému komunistické výchovy má v komplexu přispět k tomu, abychom z posluchačů jako obětí výchovy na VA AZ vychovali aktivní schopné a připravené vychovatele podřízených.

K prohloubení účinnosti komunistické výchovy si dále cílevědomě ujasňujeme funkci ideového působení výuky odborných předmětů jako nedílné součásti systému komunistické výchovy. O tomto problému jednala i stranická konference na VA AZ a konference o komunistické

výchově. Konference komunistů zdůraznila, že uplatnění zásad stranickosti a prohloubení ideové výchovného vlivu výuky závisí na hluboké a organické vnitřní spojitosti každé vědy přednášené našim posluchačům s marxisticko-leninskou ideologií, jakožto jedinou skutečně vědeckou ideologií. V tom je klíč k podstatnému prohloubení a zefektivnění ideové výchovného působení výuky těchto věd na posluchače. Zde máme, i přes dosažené pokroky, značné rezervy. Vážné místo bylo na naší škole dáno ujasnění místa a funkce jednotlivých zaměstnání při plnění ideové výchovných cílů jednotlivých pedagogických disciplín a při celkovém prohlubování světónázorové výchovy posluchačů.

V uplynulém školním roce jsme si na VA AZ vytvořili příznivé předpoklady pro plnění usnesení červencového plánu ÚV KSČ.

O tom svědčí mnohé konkrétní údaje.

Při státních zkouškách v letošním roce jsme dosáhli kladných výsledků: téměř 18 % posluchačů bylo hodnoceno výtečně, více než 47 % velmi dobře a přes 33 % dobře. Celková průměrná známka všech posluchačů byla velmi dobrá.

Jiným údajem, který svědčí o dobrých výsledcích výchovné práce je účast posluchačů v socialistické soutěži. V současné době máme na škole 30 vzorných učebních skupin a 344 vzorných posluchačů, kteří svým vztahem k plnění úkolů prokazují vysoké politické uvědomění a aktivní vztah mladých posluchačů k plnění úkolů školy.

Za základní metodu plnění úkolů i v budoucnosti považujeme cílevědomý rozvoj socialistické soutěže.

V souladu se Směrnicemi MNO a HPS ČSLA, nařízení náčelníka VA AZ a náčelníka PO VA AZ a za využití zkušeností vysokých vojenských škol Sovětské armády, má socialistické soutěžení na naší akademii jednoznačně vzestupnou tendenci.

I přesto máme v socialistické soutěži slabá místa. Na odděleních a katedrách bude nutné více využívat závazků ke zvýšení kvalifikace, efektivnosti a racionalizace řídicí a organizační práce, ke zlepšení materiálního zabezpečení, plnění úkolů ve vědecké práci, zlepšení metodiky učebně výchovné práce, zpracovávání učebních fondů apod.

Nedostatky máme v diferencované přípravě náčelníků a velitelů k rozvíjení aktivity u podřízených kolektivů. To se promítá v povrchním vyhodnocování

a evidenci výsledků socialistické soutěže a v nízké stimulaci soutěžících. I zde jsou pro naši akademii závazná slova náčelníka HPS ČSLA na celarmádním aktivu komunistů, že „Propracování morální stimulace soutěžení o výtečné splnění úkolů — to je nezbytná podmínka zvyšování jeho účinnosti. Velitelé, politické orgány, stranické a svazácké organizace musí přísně dbát, aby nezdůstal bez povšimnutí odpovědný přístup k plnění přijatých závazků, aby se neprojevovalo rovnostářství, podvazující zdravou touhu mladých lidí po vyniknutí a souduzském soupeření“.

V letošním školním roce se chceme uvedenou problematikou cílevědoměji zabývat a při odstraňování dosavadních nedostatků v organizaci a řízení socialistického soutěžení se v jednotném úsilí náčelníků, velitelů a politických pracovníků, vědeckopedagogického sboru, stranických, mládežnických organizací a ROH zaměřit na:

a) dobudování koncepce socialistického soutěžení a vytvoření podmínek pro jeho realizaci;

b) orientaci socialistické soutěže na racionální a efektivní plnění hlavních výchovně vzdělávacích cílů školy;

d) cílevědomější vyhodnocení a evidenci výsledků socialistické soutěže a zevšeobecnování nejlepších zkušeností z jejího rozvíjení.

Vedle těchto aktuálních úkolů budeme rozpracovávat i některé perspektivní a koncepční úkoly, které vyplývají z usnesení červencového plánu ÚV KSČ a celarmádního aktivu komunistů a které také souvisejí s přípravou na XV. sjezd KSČ.

Zde máme na mysli v první řadě propracování dlouhodobější koncepce výchovně vzdělávací práce, která je základní činností na VA AZ a z této primární pozice ovlivňuje ostatní činnosti na VA AZ. To vyžaduje, aby byla všestranně připravena a zabezpečena její realizace.

Z hlediska usnesení červencového plánu a celarmádního aktivu komunistů budeme dále propracovávat tyto perspektivní úkoly:

— Koncipování uceleného systému komunistické výchovy a realizace jeho efektivního fungování na základě jednotného plánu.

— Cílevědomé prohlubování obsahu a metodiky celého výchovně vzdělávacího procesu a propracování jeho těsného spojení s potřebami praxe a života vojsk.

Rozpracování systému zvyšování aktivního podílu posluchačů na plnění úkolů výchovně vzdělávacího procesu.

— Promyšlení dalšího zkvalitňování práce s učiteli a systém růstu jejich trvalé a cílevědomé politické, odborné a metodické úrovně.

— Zaměření vědeckovýzkumné práce do oblasti učebně výchovného procesu tak, aby její výsledky přispěly ke zkvalitnění výuky a výchovy na VA AZ.

— Propracování účinného systému řízení výchovného a vzdělávacího procesu na všech stupních služebních a politických orgánů.

Takto pojatá dlouhodobá koncepce výchovně vzdělávací práce na VA AZ klade perspektivní požadavky na její kádrové zabezpečení, na kvalifikaci lidí, kteří tento proces mají realizovat, nároky na vědeckovýzkumnou činnost v této oblasti, na materiální zabezpečení atd. Jde tedy o složitý komplex úkolů.

Na VA AZ máme potřebné předpoklady pro to, abychom se ctí splnili všechny úkoly, které před nás postavil XIV. sjezd KSČ.

Základní předpoklad vidíme v upevnění vedoucí úlohy KSČ na VA AZ. Tím, že strana ovlivňuje rozhodujícím způsobem všechny stránky života, podařilo se nám dosáhnout výrazných úspěchů v boji s ideovými pozůstatky pravicově oportunistických a revizionistických názorů.

Rozhodující význam má cílevědomé využívání sovětských zkušeností, které nezištně předávají zástupci hlavního velení armád Varšavské smlouvy.

To vše, spolu se zkušenými vědecko-pedagogickými pracovníky a více než dvacetiletou tradicí výchovné práce na VA AZ, vytváří reálné předpoklady pro splnění úkolů souvisejících s výchovou mladých lidí a jejich přípravou pro náročné a odpovědné povolání důstojníka ČSLA — velitele — vychovatele.

Potřebujeme právní propagandu?

„Z toho vyplývá také nutnost pěstovat socialistické právní povědomí našich občanů, smysl pro právo a spravedlnost a dbát, aby si občané co nejvíce osvojili znalosti našeho práva, aby se v nich pěstovala úcta k zákonům a jejich dodržování. Přitom je nutné klást rovněž důraz na to, aby se preventivně předcházelo různým trestní a protizákonné činnosti. To je ovšem záležitost nejen teoretiků a právníků, ale všech odpovědných řídicích pracovníků, pedagogů a pracovníků tisku, rozhlasu a televize.“¹⁾

Dokumenty XIV. sjezdu KSČ a rovněž plenární zasedání ÚV KSČ v říjnu 1972 zvýraznily význam socialistického práva a zákonnosti pro socialistickou společnost v dané vývojové etapě a její další výstavbě. Úsilí strany o zvýšení významu a funkce práva by mělo být podnětem k přemýšlení o tomto úkolu ve všech jeho aspektech a složitosti.

V současné polské právní vědě převládá názor, že právo (právní jevy), se projevují ve třech základních aspektech: normativním, psychologickém a sociologickém.

Marxismus-leninismus o vědomí a jeho formování

Vědomím nazýváme složitý proces, který vzniká a probíhá při kontaktu člověka s okolním světem (bytím), který jej obklopuje. Vědomí je funkcí „onoho zvláště složitěho kousku hmoty, který nazýváme mozkem“.²⁾

Vědomí a bytí existují v dialektickém vztahu, v permanentním vzájemném vlivu (interakci).

¹⁾ Ze zprávy předsednictva ÚV KSČ „O hlavních úkolech ideologické práce po XIV. sjezdu KSČ“ přednesené na plenárním zasedání ÚV KSČ v říjnu 1972. RP z 30. 10. 1972.

S touto klasifikací se ztotožňujeme a bereme ji v úvahu při promýšlení linie a úkolů strany v oblasti práva. Cílem této stati je věnovat pozornost i psychologickým aspektům práva, tedy otázkám jak účinněji a efektivněji zprostředkovat „průnik práva“ do vědomí lidí, aby právo ještě lépe, v širším měřítku plnilo svoji významnou společenskou funkci, působilo výchovně a motivačně na ty, kterým je určeno. Kromě toho pokusit se o promítnutí právní problematiky do systému ideologické práce strany z hlediska dokumentů a jednání říjnového pléna ÚV KSČ.

Klasikové formulují vzájemný vztah bytí a vědomí takto:

„Bytí lidí není určováno jejich vědomím, nýbrž naopak, jejich vědomí je určováno společenským bytím“.³⁾

„Člověk ve své praktické činnosti má před sebou objektivní svět, závislý na něm, jím určuje svou činnost“.⁴⁾

²⁾ V. I. Lenin, Materialismus a empiriokriticismus, str. 213.

³⁾ K. Marx, Předmluva ke kritice politické ekonomie. Vybrané spisy I, str. 370.

⁴⁾ V. I. Lenin, Filosofické sešity. SNPL Praha 1953, str. 155.

Vědomí způsobuje, že si lidé uvědomují svou existenci a objektivní požadavky, které jsou kladeny na jejich chování a činnost. Vědomí předpokládá schopnost uvědomělého vztahu k okolnímu světu. Vědomí je produktem společenského vývoje, společenské výrobní činnosti.

Souhrn velkého počtu individuálních vědomí tvoří **společenské vědomí**. Společenské vědomí je rovněž souhrnem společenských idejí, teorií, názorů, zájmů, snah (ekonomické, politické, kulturní, morální, ideologické), odrážející podmínky materiálního života, způsob výroby. Společenské vědomí existuje jako „duchovní život“ historicky dané společenské formace. Společenské vědomí není homogenní, je diferencováno, zejména působením třídních protikladů. Proto hovoříme rovněž o třídním vědomí, které zahrnuje také sociální pocity, náklady, zvyky a mravy společenských tříd. **Třídní vědomí** je vyjádřeno především v určitých zásadách, názorech a postojích ideového obsahu.

V podmínkách třídního boje se vyvíjí **socialistické vědomí** jako důsledek života, boje, idejí, zájmů dělnické třídy. Socialistické vědomí se od třídního vědomí odlišuje svým kvalitativním obsahem. Odráží

nejpokrokovější — socialistickou ideologii, zákonitosti vývojových tendencí a poznání historického úkolu dělnické třídy. Socialistické vědomí se výrazně formuje zejména v procesu socialistické a komunistické výstavby.

Ve vědomí se projevují dvě základní tendence:

— tendence progresivní, akcelerační, které se promítají v lidské snaze vytyčovat směle cíle, předvídat, plánovat a usilovat o pozitivní změny; tyto tendence jsou hybnou silou světového pokroku;

— tendence retardační, ulpívání na přežitcích, na starém, překonaném, zvyklostech a přežitcích.

Komunistické strany ve své teoretické i praktické činnosti docenují význam vědomí jeho vlastností a tendencí. Leninské teze „... že svět člověka neuspokojuje a člověk se rozhoduje svým jednáním jej změnit“⁵⁾ je inspiruje ke koncipování směrych cílů, k plánům revolučních, socialistických a komunistických přeměn. Intenzivní ideologickou práci získávají masy pro své závery cíle a plány, překonávají brzdicí elementy ve vědomí mas a povznášejí je na úroveň svých cílů.

Právní vědomí a jeho formování

Klasikové marxismu-leninismu zabývají se socialistickou revolucí, přeměnou společenských vztahů, pojednávají rovněž o právu s ohledem na jeho regulativní význam pro společnost a právní vědomí. Uvedme si pro ilustraci některé úvahy.

Marx psal: „Předpokládá-li pojem zločinu trest, pak skutečnost zločinu vyžaduje míru trestu“⁶⁾. Dále píše, „... že nerozlišující tvrdost ruší všechny výsledky trestu, protože zrušila trest jako výsledek práva“⁷⁾.

„Dávno už bylo řečeno,“ napsal Lenin, „že odstrašující význam trestu vyplývá nikoli z jeho přísnosti, nýbrž z jeho neodvratnosti. Není důležité, aby zločin byl trestán přísně, ale aby žádný zločin nezůstal neodhalen.“⁸⁾

V. I. Lenin při práci na programu strany (pro VIII. sjezd KSR/b v roce 1919) se zabýval otázkou trestů:

1. 0% podmíněných odsouzení,
2. veřejné pokárání,

3. nahrazení odnětí svobody nucenou prací na svobodě,
4. zavedení soudružských soudů pro určité kategorie v armádě a na pracovištích“⁹⁾.

Z citovaných pramenů vyplývá, že autorům šlo především o vliv na vědomí společnosti prostřednictvím práva a právních nástrojů. Že represy sice akceptovali jako součást výchovy, ale druhořadého významu. Právo a jeho vliv na vědomí společnosti, očekávané změny ve vědomí chápali jako neoddelitelnou součást revolučních přeměn, jako součást revolučního procesu jednotlivce, skupin i celé společnosti. V. I. Lenin učil, že „... podstata proletářské diktatury nespočívá v pouhém násilí, a ne především v násilí. Hlavní podstata spočívá v organizovanosti a ukázněnosti předvoje pracujících, jejich avantgardy, jejich jediného vůdce — proletariátu“¹⁰⁾.

Již malé dítě je ve svém nezáodoucím chování usměrňováno domlouvo nebo sankcí. Je u něho pěstováno vědomí hodnot (morálních hodnot). Do jeho chování je vštepováno co je správné, nesprávné,

⁵⁾ V. I. Lenin, Filosofické sešity. SNPL Praha 1953, str. 179.

⁶⁾ K. Marx, B. Engels, Soč. t. 1, str. 124.

⁷⁾ K. Marx, B. Engels, Soč. vyd. 2, t. 1, str. 123.

⁸⁾ V. I. Lenin, Polnoe sobranije sočinenij, t. 4, str. 312.

⁹⁾ V. I. Lenin, Polnoe sobranije sočinenij, t. 27, str. 191.

¹⁰⁾ V. I. Lenin, Polnoe sobranije sočinenij, t. 38, str. 385.

dovolené, nedovolené...). Zde začíná ona dlouhá zprostředkovaná cesta k poznávání práva. Právo v této fázi života nepůsobí na člověka přímo, ale zprostředkovaně. Vědomí člověka je nejprve ovlivňováno k žádoucimu společenskému chování tím, že jsou mu vštěpovány „morální normy“. Tyto morální (společenské, sociální) normy působí proto daleko dříve než platné právo. Tak vzniká v lidském vědomí „základna“, na kterou navazuje další rozvoj právního vědomí. Člověk je determinován společenskými vztahy, zvyklostmi a jím podřizuje své chování. Tak se také člověk podřizuje požadavkům práva, aniž by měl často o právo konkrétní vědomosti. Tehdy, když člověk má vědomost platného práva, působí na něj právo již přímo. Lidé si zvykají na požadavky práva. Právo působí výchovně a motivačně. Právní předpisy vynucují určité chování, jednání. Fixují do vědomí lidí požadavek určitého chování, který se stává návykem. Právo působí nejprve pod nátlakem, později samočinně, automaticky. Říkáme, že právo se prosadilo do vědomí a působí jako přirozené. Právo vybízí, nutí ke stanovenému chování, motivuje. Proces vývoje individua v aktivní bytost nazýváme socializací. Podstata socializace spočívá v tzv. interiorizaci (přijetí za své) určitých vzorů, soustavy vzorů společenského chování, rolí. V tomto procesu se člověk rovněž zapojuje do širších společenských vztahů. Integruje se s jinými lidmi, názory, idejemi, institucemi, skupinami.

Ukazuje se, že čím pokročilejší je socializace jednotlivce, skupiny, tím více mají lidé sklon požadavky práva akceptovat. Čím vyšší je stupeň socializace, tím větší je tlak veřejného mínění, tím menší je potřeba pozitivního práva k regulaci společenských vztahů. Socializační proces, akceptace chování předepsaného právem je jedním ze základů problémů působení práva.

Konstatujeme-li, že lidské vědomí je složitým odrazem vnějšího světa, pak právní vědomí — stručně řečeno je představa lidí (jednotlivců a společností) o právu.

Právní vědomí je souhrnem názorů na právní normy, právní vztahy, právní jevy, práva a povinnosti občanů, činnost orgánů (normotvorných, správních, soudních apod.). Právní vědomí jako produkt myšlení člověka je psychickou kategorií, patří do sféry lidské psychiky (psychických rysů osobnosti). V této sféře můžeme pozorovat jednotlivé procesy (skupiny procesů) probíhající ve vědomí: poznávací (intelektuální), hodnotící (hodnotový) a emocionální.

Procesy uvnitř vědomí probíhají stejně jako vývoj osobnosti, společnosti — dynamicky. Právní vědomí vzniká a formuje se v procesu aktivního styku s objektivním světem, je odrazem prostředí: Nikoli však odrazem mechanickým:

— je odrazem zprostředkovaným (předešlými zkušenostmi myslícího a jednajícího jedince, skupin, společnosti...);

— jde o historické zkušenosti (zkušenosti dané vývojem a časovým úsekem života);

— je odrazem hodnotovým (každý člověk uskutečňuje hodnocení a zařazení jevů podle vlastních zájmů nebo skupinových); hodnoty můžeme třdit podle řady kritérií a tvořit hodnotový systém (hierarchii hodnot).

Právní vědomí je součástí společenského vědomí, má svoje výraznější funkční rysy:

1. Právní vědomí ovlivňuje realizaci regulativní a výchovné funkce práva ve společnosti. Vytvářením typů a modelů chování vystupuje právo jako významný mocenský nástroj regulování společenských vztahů. Právo ve společnosti působí výchovně a motivačně. Právo fixuje do vědomí lidí požadavek určitého chování nebo zdržení se určitého chování.

2. Právní vědomí podmiňuje uplatnění práva jako nástroje společenské kontroly. Společnost může dobře fungovat tehdy, jestliže právo plní svoje funkce, jestliže členové společnosti uznávají a respektují právní řád. Společenská kontrola probíhá jako konfrontace vědomí (skupin, společností) a praxe.

3. Právní vědomí je klíčovým činitelem při upevňování právní jistoty. Ve společnosti převládá zájem na relativní stabilitě a jednotném dodržování právního řádu. Porušování požadavků právního řádu a zákonnosti působí opačně.

4. Právní vědomí je jedním z činitelů ovlivňujících legislativní tvorbu, je elementem komunikačním. Právo vzniká jako výsledek společenských potřeb, mění se jak člověk mění skutečnost. Svoji komunikační funkci plní jak ve společnosti samé, tak spojuje činnost institucí práva.

Významná úloha právního vědomí aktualizuje potřebu jeho soustavného formování. Pod pojmem formování máme na mysli pozitivní působení přetváření. Formovat právní vědomí znamená aktivně, účinně ovlivňovat názory, postoje, chování lidí, skupin společností. Ovlivňovat je v tendencích socialistického práva a právního řádu.

Hlavními předpoklady ke splnění tohoto cíle spatřujeme v:

— optimálním fungování práva, právních institucí, v potřebné stabilitě práva, socialistické zákonnosti a jednotném uplatňování požadavků práva;

— poskytnutí veřejnosti všemi dostupnými prostředky a formami maximum informací o socialistickém právu (právním řádu).

Právní propaganda je integrální součástí ideologické práce strany

ÚV KSČ se soustavně zabývá hodnocením plnění linie vytyčené XIV. sjezdem KSČ. Jen v r. 1972 se ÚV KSČ zabýval třikrát těmito otázkami, zejména pak ekonomikou. Vedení strany dobře ví, že na rozvoji socialistického hospodářství se pracující mohou nejlépe a nejnázorněji přesvědčit o správnosti nastoupené linie, o její úspěšnosti pro každého jedince i společnost.

Úspěšná realizace ekonomického programu strany pozitivně ovlivňuje společenské vědomí, přispívá ke společenské a pracovní aktivitě lidí. Strana si klade uvědomělé cíle na cestě výstavby socialismu a komunismu. Plnění těchto cílů vyžaduje cílevědomé a účinné ideologické působení marxisticko-leninských idejí.

XIV. sjezd KSČ formuloval smysl a poslání ideologické práce takto: „...utvářet socialistické vědomí lidu na principech vědeckého světového názoru, vychovávat jej v duchu socialistického vlastenectví, proletářského internacionalismu a solidarity s bojem revolučních sil proti imperialismu ve světě... Nedílnou součástí ideové výchovy je utváření socialistického vztahu k práci, upevňování uvědomělé kázně, zvyšování odpovědnosti jednotlivce ke společnosti, boj proti všem projevům maloburžoazního myšlení, náboženským přežitkům, nacionalismu a proti antisovětskému a všem formám buržoazní ideologie.“¹¹⁾

Jedním z účinných nástrojů ideologické práce strany je propaganda. Propaganda osvětluje cíle a úkoly a rovněž odpovídá na aktuální otázky života. Za integrální součást propagandy považujeme **právní propagandu**.

Právní propaganda slouží potřebám soustavného pozitivního ovlivňování právního vědomí. Právní propagandě připadá úkol spolupodílet se na formování a rozvíjení morálně politické jednoty socialistické společnosti, na probíjení politiky strany

Uplatňování těchto předpokladů chápeme v dialektické jednotě.

Formovat právní vědomí znamená je poznávat. Proto právní vědomí jako objekt našeho zájmu musí být podrobeno soustavnému poznávání. Plné poznání právního vědomí nám umožní volit prostředky a zaměření našeho výchovného působení. Soustavné poznávání je podmínkou právní výchovy.

v širokých masách pracujících, zejména politiky právní. Osvětluje opatření strany a státních orgánů v oblasti státu a práva. Tak aktivně přispívá k mobilizaci občanů na jejich realizaci.

V čem můžeme spatřovat novou, soudobou aktuálnost právní propagandy?

a) Současný rozvoj vědy a techniky (pronikání vědeckotechnické revoluce) se nutně projevuje v dynamice rozvoje společnosti, ekonomiky a vztahů. Společenské a ekonomické změny vyvolávají tlaky na změnu práva. Současně však existuje celospolečenský zájem na relativní stabilitě právního řádu. S rozvojem práva a právních institucí rostou požadavky na občany z hlediska orientace a znalosti platného právního řádu, přičemž sama právní znalost občanů přispívá ke stabilitě a funkčnosti právního řádu.

b) V nazírání na právo se projevují některé krajnosti, které vulgarizují úlohu práva. Přeceňování právních nástrojů vede k nahrazování živé organizátorské práce s lidmi. Podceňování práva vede k porušování socialistické zákonnosti a k ohrožení pocitu právní jistoty u občanů. Zdokonalování socialistické demokracie se něcbejde bez čelení těmto tendencím mj. i rozšiřováním právních znalostí všech občanů.

c) Rozvoj ekonomiky a nové nároky dané komplexní socialistickou integrací kladou zcela nové požadavky na právní sféru jak v teorii, tak v praxi.

d) Zaostávání vědomí, maloburžoazní přežitky, působení cizích ideologických vlivů se projevuje v protispoločenské činnosti. Patří proto mezi prvořadé úkoly státních orgánů vést energický a důsledný boj proti kriminalitě a trestnosti. Boj s protispoločenskou činností však nemůže být záležitostí pouze trestního postihu, ale spolupráce veřejnosti se státními orgány, ve vytváření nesmiřitelného ovzduší a morálního odsouzení. Rovněž také v napomáhání při převýchově těch, kteří se této činnosti dopustili.

¹¹⁾ Z rezoluce XIV. sjezdu KSČ. Viz protokol XIV. sjezdu KSČ, Svoboda 1971

Pokus o syntetické vyjádření smyslu právní propagandy z hlediska výše uvedené tendence by vypadal takto:

„Smyslem právní propagandy (výchovy) jako integrální součásti ideologické práce strany je působit na vědomí lidí systematicky a cílevědomě. Zprostředkovat „průnik práva“ do vědomí lidí. Tím přispět k aceleraci jejich socializačního procesu, k aktivnímu akceptování požadavku socialistického právního řádu, akceptaci pozitivních společenských rolí, vzorů chování, typů žádoucích vztahů. Toto vědomé intelektuální jednání přispěje k přetváření chování a jednání mas a tím i k vědomé a regulované změně stávající skutečnosti“.

Jinak a stručně řečeno přispět k výchově člověka myslícího a jednajícího socialisticky. V tomto smyslu můžeme označit právo a právní výchovu za důležitý nástroj socialistických revolučních přeměn, nástroj, který vstřebuje společenskému vědomí nové socialistické vztahy a hodnoty, práva a povinnosti občanů.

Právní propaganda není tedy jakýmsi odborným specifickým zájmem lidí činných ve sféře práva pouze profesionálním zájmem juristů, ale z hlediska svého dosahu jde o společenský závažný úkol, který chápeme jako integrální složku celkové ideologické práce strany.

ČSLA a právní propaganda

Připomeňme si důvody, které upřednostňují intenzivní provádění právní propagandy v ČSLA.

V článku „Socialistické právo a ČSLA“ ve Vojenské mysli číslo 9/1971 jsem zvláštěnosti armády jako sociálního systému definoval takto:

„... armáda je relativně uzavřený sociální systém, centralizovaný, hierarchický, funkčně budovaný, s přesně vymezenými kompetencemi a značně zformalizovanými vztahy, které upravují příslušné kogetní normy, pravidla a organizační pořádky. Profesionálním posláním tohoto systému je funkce politickomocenského nástroje.“

Takto definovaný systém může racionálně fungovat za předpokladu, že jeho výstavba, funkce, bude přesně a přesně vymezena právem. V armádě je takřka každý vztah, každé předpokládané jednání a konání upraveno právem. Jde tedy o sociální systém, ve kterém intenzita a hustota použití práva dosahuje mimořádné úrovně, kde můžeme hovořit o právně komplikovaných podmínkách.

Každý příslušník ČSLA má povinnost

KSSS od dob Leninových věnovala pozornost zvyšování právní kultury svých občanů. Právě v SSSR je právní propaganda sovětských zákonů považována za součást ideologické práce strany. L. I. Brežněv ve svém projevu k voličům 12. 8. 1970 řekl, že „socialistická zákonnost, právní řád — jsou základem života společnosti jeho občanů“.

Přiblížení právního řádu sovětským občanům je chápáno ve smyslu teze V. I. Lenina o dozoru nad zákonností v podmínkách socialistické demokracie, kde se tato záležitost stává záležitostí všelidovou. Proto KSSS, státní orgány, školy, odbory, justiční aparát, prostředky masové komunikace usilují o to, aby sovětské zákony byly známy, zejména na úrovni všech vedoucích a řídicích pracovníků. Právní propaganda je považována za důležitý prostředek k mobilizaci sovětských lidí za bezpodmínečné plnění zákonů, boje s porušováním zákonů. Sovětské prameny uvádějí zjištění, že porušování zákonů zejména ze strany mládeže bývá v důsledku neznalosti ustanovení práva (oslabené vědomí osobní odpovědnosti v důsledku neznalosti).

Stranické orgány zařazují témata právní propagandy do stranického školení, kde se těší zasloužené pozornosti u posluchačů.

zvládnout základní požadavky minimálně vojenského práva, žít a vykonávat službu podle práva (řádů a předpisů). Souhrn těchto důvodů, vedle obecně působících důvodů, upřednostňuje význam informovanosti a tedy právní propagandy v ČSLA.

Další osud právní propagandy v ČSLA je nutné spojit s ideologickou prací strany v ČSLA a dát jí pevnou **koncepti a systém**. Koncepte by měla vymezit obsahové zaměření a cíle, diferencovaně přihlídnout k potřebám socialistické výchovy a zájmům posluchačů.

Základní zaměření můžeme nastínit takto:

- význam, funkce, úkoly socialistického státu a práva,
- vybrané kapitoly ústavního práva,
- vybrané otázky vojenského práva,
- některé tendence socialistické právní integrace.

V **koncepti** by bylo vhodné vymezit minimální a maximální cíle:

V I. etapě — formulovat minimální úkoly, které by spočívaly ve stanovení někte-

rých aktuálních informativních témat, s využitím dnešních sil, prostředků a struktury. Časově omezit tuto etapu jistě improvizace rokem 1975. Do této doby vypracovat plány, metodické pomůcky a jejich aktivizaci.

Ve II. etapě — realizovat maximální program na základě pevně stanoveného plánu pojatého do směrnic náčelníka HPS. Ve směrnicích vymezit diferenciaci s využitím struktury stranického školení, vojenských škol apod. Zasazením právní propagandy do pevného organizačního rámce, zavedením fungujícího systému budou nesporně vytvořeny podmínky pro přechod od právní propagandy k vyššímu stupni —

k právní výchově. Časově tuto etapu ohraničit r. 1975—1980.

Nejde nám samozřejmě o samostatné propagování vybraných ustanovení zákonů, ale o dosažení toho, aby právní propaganda (právní výchova) odpovídala na živé otázky stranické politiky v oblasti státu a práva, aby byla pevně spojena s životem vojsk, reagovala na problematiku kázně, mimořádných událostí, na stav bojové pohotovosti, podle podmínek reagovala na negativní protispolečenské tendence, vztahy mezi ročníky, nadřízenými a podřízenými apod. Tedy ne propaganda pro propagandu, ale živá aktuální, která bude mít ohlas a vyvolá zájem u posluchačů.

Průnik socialistické ideologie do vědomí občanů, formování socialistického vědomí nemůže strana ponechat živelnosti, ale svádět neutuchající zápas na ideové frontě.

Právní vědomí jako jedna z forem společenského vědomí má pozitivní, nezastupitelný význam pro socialistickou společnost. Proto právní propagandu považujeme za integrální součást ideologické práce naší strany a stranických organizací. Mimořádný význam právní propagandě přikládáme v socialistických ozbrojených silách.

POMĚR SIL

Napoleon Bonaparte vedl šedesát bitev, tažení a válek. Ve velké většině v nich měl podstatně méně sil, než jeho protivníci a přesto vyhrál. Jen dvakrát se mu podařilo vytvořit dvojnásobnou převahu, a to tažení do Španělska a Ruska. Tehdy prohrál. Aby výčet možných kombinací byl úplný, pak prohrál i tehdy, když měl méně sil, to je případ Lipska, prohrál i když síly byly zhruba stejné, což je případ Waterloo. Konečně samozřejmě vyhrál když měl převahu, a to je případ tažení proti Rakousku v roce 1805.

Bez nároků na vytvoření nějakých zásadních závěrů z těchto skutečností jistě každý připustí, že uvedená fakta jsou přinejmenším zajímavá. Posouzení napoleonské éry by mohlo vyvolat pouze historické reminiscence, ale nic víc. Připomeňme si tedy jinou dobu, tu o které jednoznačně a správně prohlašujeme, že je dosud naším jediným a hlavním zdrojem praktických válečných poučení.

V listopadu roku 1942 nastupovala Sovětská armáda u Stalingradu s tímto poměrem sil:

- v praporech 1 : 1,1
- v tancích 1,3 : 1
- v dělostřelectvu 1,3 : 1.

Katastrofa Němců je známa.

V dubnu roku 1945 nastupovala tatáž armáda na Berlín s podstatně jiným poměrem sil:

- v praporech 2,5 : 1
- v tancích 4 : 1
- v dělostřelectvu 12 : 1.

I tato katastrofa německé armády je známa; přinesla mír Evropě. Zdrucující porážek bylo na východní frontě mnoho. Např. můžeme uvést Jaselsko-kišiněvskou operaci (ale skutečně jen náhodou, jako jednu z četného možného výběru). V této operaci byl tento poměr sil:

- v praporech 2 : 1
- v tancích 5 : 1
- v dělostřelectvu 3 : 1.

I tehdy stihla Němce zdrucující porážka.

Všimněme si skutečnosti, že konečný výsledek — vítězství útočníka bylo dosaženo sice vždy s převahou sil, ale pokaždé s jinou, a to podstatně jinou.

Je možné a správné připomenout, že to všechno ještě nic neznamená, protože cesta k tomuto vítězství a způsob jeho dosažení byly různé. Shodou okolností se ve všech třech operacích vojska obklíčovala a ničila. U Stalingradu dosáhla obklíčení za pět dní a zničení za patnáct dní, u Jass dosáhla rovněž obklíčení za pět dní a zničení za sedmáct dní. U Berlína pak obklíčovala deset dní a ničila sedmáct dní. Tato čísla však neodpovídají podmínkám různosti poměru sil. Kdyby totiž uvedené poměry v tomto směru něco ovlivňovaly, pak musíme dosáhnout údajů jiných. Všimněme si další zajímavé skutečnosti. Sledujme vztah počtu prostředků k takovému ukazateli, jako je tempo operace. Jako příklad vezmeme 5 A Sovětské armády, která se mimo jiné zúčastnila Východopruské, Viselsko-oderské a Berlínské operace. V nich bylo dosaženo těchto ukazatelů:

— Východopruská operace:

devět divizí, hloubka úkolu 80 km, trvání 7 dní, tempo 11 km, 221 děl/km, 20 tanků/km fronty;

— Viselsko-oderské operace:

devět divizí, hloubka úkolu 135 km, trvání 12 dní, tempo 14 km, 183 děl/km, 29 tanků/km fronty.

— Berlínská operace:

devět divizí, hloubka úkolu 100 km, trvání 6 dní, tempo 16 km, 283 děl/km, 43 tanků/km fronty;

Za Berlínské operace bylo vzhledem k Východopruské operaci dvakrát víc tanků a o 1/4 víc dělostřelectva. Hloubka operace byla o třetinu větší a tempo o 1/4 vyšší. Jsou-li tyto údaje v nějakém vztahu, pak by se musely aspoň přibližně shodně projevit za třetí operace, to je na Visle. Zde bylo k dispozici vzhledem k Berlínské operaci o polovinu méně děl a o polovinu méně tanků. Jenomže hloubka úkolu byla o polovinu větší, než u Berlína a tempo rychlejší než u Berlína. Jak je vidět žádné závazné vztahy ani v tomto směru vyvozovat a očekávat nemůžeme.

Může vzniknout názor, že absolutní počet prostředků je sice ukazatelem, ale ještě nic neříká o poměru sil. Nuže, uveďme příklad s poměrem sil. V Běloruské operaci dosáhla 39 A na úseku průlomu těchto poměrů sil:

- v tancích 1,2 : 1
- v dělostřelectvu 5,8 : 1
- v praporech 7,8 : 1.

V Berlínské operaci dosáhla 8 A na úseku průlomu těchto poměrů sil:

- v tancích 1,4 : 1
- v dělostřelectvu 7 : 1
- v praporech 2 : 1.

Tempo pak probíhalo takto:

39 A	1. den 10 km,	2. den 25 km,	3. den 14 km
8 A	1. den 8 km,	2. den 7 km,	3. den 10 km

V průměru tedy u 39 A 19 km a u 8 A 8 km denně.

Poměry sil u obou armád opět nekorespondují této skutečnosti. Ve dvou ukazatelích je dokonce poměr opačný.

Jak je ale z uvedených případů vidět, posouzení situace a její předpovědi na základě vyhodnocení sil je prakticky rovněž zhola nemožné.

Snad bychom tedy mohli konstatovat, že úspěch můžeme předpokládat tehdy, když máme nějakou, byť zcela malou převahu sil a poměr hovoří v náš prospěch hodnotou desetinných údajů. Jen získat tedy aspoň tuto možnost.

To není tak jisté. Je známo, že za Viselsko-oderské operace, kdy byl vytvořen skutečně velmi výhodný poměr sil, se začátek plánovaného útoku musel o několik dní odložit. Dělostřelci totiž, ač byli v několikanásobné převaze, nezjistili cíle...

Dodnes se vedou spory o tom, zda bylo možné jít v jednom rozběhu z Viselsko-oderské operace na Berlín. Poměr sil byl přece tak výtečný. Byl, ale zdaleka to nebylo možné tvrdit o stavu zásob, munice, pohonných hmot a ostatního materiálu.

A konečně, cožpak není dost důkazů o tom, že i za situace, kdy protivník má převahu, je ho možné porazit? Vzpomeňme jen německé úspěchy v severní Africe. Ať chceme nebo nechceme, docházíme na příkladech z poslední velké války k podobným zjevům, jaké jsem uvedl na začátku v souvislosti s Napoleonem. Něco se neustále potvrzuje. To není případ jen druhé světové války a napoleonských tažení. Opakuje se to v každé válce. Opakuje se totiž to, že z poměrů sil nelze předem vyvozovat žádné přesné prognózy. Dokonce někdy vůbec žádné prognózy.

Přesto musíme trvat na stanovisku, že střetnutí dvou stran představuje střetnutí dvou sil a že vždycky větší síla zničí sílu menší. To je zákon, ze kterého nelze dělat výjimku. Půjde zřejmě o to, že to čemu říkáme síla, to co do ní v kalkulacích zahrnujeme, nebude buď správně pojato nebo nebude zahrnovat všechny jevy, které sílu představují.

Stereotypy, kterých jsme svědky nejen ve válečné historii, ale v běžné denní praxi štábů: totiž prosté podělení počtu našich prostředků počty prostředků protivníka jsou nutně nesprávné. Samozřejmě, že cosi umožňují vyvodit, ale neumožňují vyvodit všechno a rozhodně ne to podstatné. Důkaz tohoto tvrzení prokázala válečná praxe, která je jediným kritériem pravdy ve vojenství.

Z těchto příkladů může vzniknout dojem, že jsou neprůkazné pro svoji malou početnost nebo náhodnost, či spekulativnost výběru. Tento dojem bude přetrvávat tak dlouho, dokud nedojde k vyčerpávajícímu vyhodnocení všech dostupných údajů. To není možné v tomto článku. Vzdor tomu nepokládám tuto námitku za podstatnou, protože každý má dnes možnost sám sledovat výsledky

a zkušenosti z druhé světové války a přesvědčit se o tom, že uvedené příklady nejsou výjimečné, ale jen ilustrují obecný stav.

Domnívám se proto, že dosavadní chápání veličin tvořících poměr sil není přesné. Dokonce může být i zcela špatné. Předpovědi výsledků působnosti poměru sil totiž v praxi povážlivě selhávají.

Kvalita a kvantita

Podstatou poměru je srovnání (podělení) kvantit. Pravdě odpovídající poměr musí vycházet z pravdě odpovídajících dělenců a dělitelů, tedy převedeno do vojenské oblasti, ze znalosti přesného počtu těch sil našich a nepřítele, které jsme se rozhodli zkoumat. Ponecháme zatím oprávněnost tohoto výběru stranou a všimněme si problémů kolem znalosti počtů.

Začneme tedy s počty vlastních sil. K jejich přesné znalosti patří zachování dvou předpokladů: první je nepřetržitost hlášení počtů a druhý je pravdivost hlášení počtů. Samozřejmosti, které v praxi bojové činnosti samozřejmostmi nejsou. Je mnoho příčin, které způsobí, že hlášení nedojde včas nebo nedojde vůbec, že podřízený zkusí skutečný stav věci chytěně nebo nechtěně. Takové věci vylučovat a kategoricky nepřipouštět je pouze teoretické hodnocení stavu. Čím výše se počty shromažďují a hodnotí, tím více se odchylují od pravdy. Něco jiného je nepořádky v tomto směru tvrdě trestat a něco jiného je předem absolutně vylučovat a nepočítat s nimi.

Počty sil, které by měly být přirozeným způsobem vzdy nejpřesnější, totiž počty týkající se naší strany, mohou tedy takovými být, ale nemusí. To je první negativní moment. Daleko horší je stanovit počty druhé strany. Všechno závisí na úrovni průzkumu. Když není tento schopen počty sil protivníka správně určit, pak se pouze odhaduje bez reálných limitů minim a maxim. Určení počtu sil protivníka musí vycházet z konkrétního průzkumu. To znamená neopírat se o znalosti typové organizace, ale o skutečnou organizaci. To znamená neopírat se o tabulkové stavy, ale uvažovat ztráty. To znamená znát skutečnou sestavu a ne pouze předpokládat určitou přítomnost jejich složek.

Jak je těžké tyto počty protivníka stanovit, podávají nepřetržité důkazy o přeceňování nebo podceňování nepřítele. Máme tedy k dispozici jakési počty sil obou stran o nichž nemůže nikdo předem vždycky tvrdit, že jsou přesné, ale z jejich poměru chceme vyvozovat jisté závěry. Matematicky vzato nelze tvrdit, že jednotlivé nepřesnosti budou mít stejný smysl, a proto se na konečném poměru v podstatě nic nezmění.

I když je tedy riskantní předpokládat přesnou znalost počtů obou stran, přičemž i nepřesná znalost jen jedné strany nám zkusí poměr, připusťme, že jsme dosáhli těchto podkladů ve stupni málo se odchylující od skutečnosti. Nyní přichází v úvahu otázka kvality, kterou početně srovnáváme.

Aby poměr sil mohl být správným ukazatelem, předpokládá se (mimo jiné), že se srovnávají dvě stejné kvality. To znamená náš prapor je ekvivalentní praporu nepřítele, náš tank tanku nepřítele, atd.

Toto srovnávání kvalit je tím obtížnější, čím více jejich stránek posuzujeme. V případě tanků vůči tanku je posuzovaných ukazatelů méně, než např. v případě srovnávání praporu vůči praporu. Ovšem na základě jistých znalostí toto srovnání můžeme udělat, přičemž uvedené znalosti jsou průzkumu dostupné. Ve většině případů se technická stránka prostředků mnoho mezi sebou

neliši. Ale nemusí tomu být vždycky tak. Buďto o této skutečnosti nevíme nebo víme a nemůžeme proti ní nic dělat do té doby než sami vyvineme (nebo opačně nepřítel vyvine) ekvivalentní prostředek. To jsou ony případy s tankem T-34 a německými středními tanky. To jsou případy tanku Tiger se všemi tanky angloameričanů atd. Potom je naprosto neúnosné srovnávat nesrovnatelné na úrovni matematické stránky věci. Snad je řešení v určitých koeficientech, ale to jen za předpokladu, že jsou opřeny o dlouhodobější statistické šetření opřené o válečnou praxi.

Případ s různou kvalitou tanků je velmi názorný, protože je celkem jednoduchý. Kanón jednoho typu tanku měl větší ráži, dostřel, granát větší průraznost, pancíř větší šířku, stroj lépe překonával překážky, měl větší rychlost. Posuzoval se totiž prostředek sám o sobě. Toto posouzení může být naprosto správně uděláno a vyvozeny z toho proto užitečné důsledky. Ovšem to ještě nic neznamená. Tank totiž, aby výše uvedené kvality mohl realizovat v boji, musí k tomu mít i potřebný počet střeliva, pohonných hmot a mazadel, abychom jmenovali jen ty nejdůležitější ukazatele. Jak válečná praxe ukazuje, tyto samozřejmosti vůbec samozřejmé nebyly. Příčinou mnohých přechodů do obrany v průběhu zdárně se rozvíjejících útočných operací byly způsobeny ne změnou kvality zbraní, třeba tanků, ale nedostatkem pohonných hmot nebo střeliva. Je zřejmé, že za těchto okolností sama kvalita zbraně neznamenalala vůbec nic. Nejde však jen o to, zda střelivo dojde nebo bude k dispozici, ale i o to, kolik ho je a v jakém poměru vystupuje k druhé straně. O tom se však neuvažuje. Tato okolnost není jediná, která se pomíjí.

Velmi názorný je příklad při posuzování poměru sil v dělostřelectvu. Kvalitu dělostřelectva samozřejmě tvoří v podstatě rovněž stejné ukazatele, jako v případě tanku. To je dostřel, účinnost granátů, ráže, manévrovost v terénu. To všechno se dá srovnat, protože údaje nebývají nedostupné průzkumu. Co je ale nedostupné a co nemůžeme předem připustit ani vyloučit je např. to, zda dělo bude mít cíl, zda totiž průzkum jej zjistí. Zda bude přesně připojeno, zaměřeno, zda bude mít odpovídající množství střeliva, zda bude dovoleno střílet v odpovídajícím rozsahu. Bez těchto předpokladů je kvalita děla nulová. Bude-li toto všechno vědět? A když ano, tak v jakém stupni a když i stupeň znalostí o těchto věcech bude mít určitou hodnotu a rozsah, co z toho prakticky vyvodíme? Dělo, které nemá cíl, není k ničemu, byť střílí dvakrát dále a působí třikrát ničivěji, než srovnávané dělo druhé strany.

Ještě obtížnější je stanovit poměr sil v nosičích zbraní hromadného ničení. I když připustíme, že všechny technické ukazatele srovnávaných nosičů jsou zcela stejné, pak samotný jejich početní poměr neříká zcela nic. Nosiče jsou jen nosiče, ale ničení (to jediné má v boji význam) se vykonává pomocí jaderných úderů, tedy raket a granátů nebo pum. Poměr raketových nosičů nám neřekne tedy nic (i když jejich jednotlivá kvalita jako prostředků palby bude stejná), nebudeme-li uvažovat o počtu raket, ale hlavně o mohutnosti těchto raket. Kdo však tento údaj bude mít k dispozici? Kdo bude vědět o přiděleném počtu raket pro operaci, jejich rozdělení co do kilotonáže, jejich rozdělení mezi jednotlivé nosiče? Kdo bude vědět o proporcích mezi jadernými granáty, raketami a pumami? A k tomu všemu samozřejmě přistupuje stejný předpoklad realizace kvality, jako u dělostřelectva znalost cíle, přesnost připojení odpalovacích stanovišť, zamíření, atd.

Můžeme zcela odpovědně konstatovat, že srovnávání počtu tanků, děl a no-

sičů i za toho předpokladu, že jejich počty jsou správné a že jejich kvalita, jako jednotlivého srovnatelného prostředku je stejná, nám neřekne vůbec nic, pokud nebudeme znát, a proto i srovnávat uvedené údaje týkající se například kvality střel, pum, granátů, kvality odhalených cílů pro ně, kvality přesnosti střelby, ale zároveň kvantitu těchto střel a cílů. Může samozřejmě vzniknout námitka, že se předpokládá, jakoby obě strany měly stejné podmínky v těchto oblastech. To se ovšem musí předpokládat i mnohem víc. Třeba to, že oboustranně došlo ke stejnému stupni utajení, že oboustranně byly stejné časové možnosti, že oboustranně hrál terén stejný vliv, že oboustranně byly stejné počty munice všeho druhu. Zcela jistě je takových předpokladů celá další řada. A zcela jistě tomu tak nikdy nebude. To co zahrnujeme pod kvalitu určitého prostředku je zřejmě neúplné a dokonce můžeme tvrdit, že nepostihuje vždy podstatu.

Jenomže nepřesnosti a neúplnosti tohoto druhu nejsou jediné, kterých se dopouštíme. Všimněme si toho, proč vůbec srovnáváme poměr sil v dělostřelectvu. Co nám toto srovnání může prozradit? Naprosto pochopitelný by byl ten případ, kdyby dělostřelectvo obou stran působilo v boji jen výlučně proti sobě. Zřejmě ta strana, která by ho měla víc, by byla ve výhodě. Jenomže dělostřelectvo se takto v boji nepoužívá, i když je pravda, že plní úkoly oboustranně protibaterijní činnosti. Ta je však jen částí širšího úkolu. Úkolu, který je jiný pro jednu i druhou stranu. V obraně a útoku jsou přece úkoly různé. Srovnáme tedy počty něčeho, co je sice stejného druhu, ale proti sobě nepůsobí a především plní různé úkoly. Jaké závěry můžeme potom ze získaného poměru vyvodit?

Totéž je v případě srovnání tanků. Pro tankovou bitvu je zřejmě znalost poměru v tancích rozhodující. Ale jak využít znalosti poměru sil v těchto prostředcích, když hlavním úkolem tanků není vždy vzájemný boj? Přesnější závěry je již možné učinit ze srovnání počtu protitankových prostředků včetně tanků na straně obránce s počtem tanků na straně útočníka. Ale ani to není ještě směrodatné pro předpověď úspěchu či neúspěchu. S tanky nepřítel bojuje i jiné prostředky než námi dosud zkoumané. V případě použití jaderných zbraní to budou dokonce prostředky daleko významnější než ty, o kterých byla řeč. Byly doby, kdy se dokonce stanovil poměr sil v protiletadlových dělech a protitankových kanónech. To je zřejmě velmi názorný příklad neúčelnosti posuzování vzájemně proti sobě působících sil.

A tak tedy můžeme shrnout zatím první poznatky v tom smyslu, že:

- uvažované počty posuzovaných prostředků nejsou přesné,
- uvažovaná stejná kvalita posuzovaných prostředků nemusí skutečně stejnou být,
- vyjádření poměru sil pouze podělením počtu stejného druhu je neúplné,
- srovnání některých ukazatelů mezi sebou není ani úplné ani účelné.

Úplnost ukazatelů

Připomeňme si nyní několik známých výroků, které jsou mimo jakékoli diskuse.

„Bez iniciativního, uvědomělého vojáka a námořníka není možný úspěch v moderní válce.“¹⁾

¹⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 8, SNPL 1954, str. 39

„Ve válce vítězí ten, kdo má větší zásoby, větší zdroje síly a jehož lidové masy jsou odolnější.“²⁾

„V každé válce je nakonec vítězství podmíněno morálním stavem mas, které na bojišti prolévají krev.“³⁾

„Sebelepší armáda, sebevíce revoluci oddaní lidé, budou nepřítelem okamžitě vyhlazeni, nebudou-li dostatečně vyzbrojeni, zásobeni potravinami a vycvičení.“⁴⁾

„Žádný sociální demokrat, který alespoň trochu zná dějiny, který se učil u velkého znalce vojenství Engelse, nikdy nepochyboval o obrovském významu vojenských znalostí, o nesmírné důležitosti vojenské techniky a vojenské organizace, jako nástroje, jehož používají masy a třídy k vyřešení velkých historických srážek.“⁵⁾

Nakonec také stojí za zmínku heslo vzniklé a na praxi ověřené v této zemi:

„Nepřátel se nelekejme, na množství nehleďme.“

Tyto myšlenky, ať ji žije formuloval Lenin, Engels nebo husité, na první pohled výrazně rozšiřují veličiny, které jsou nezbytné k dosažení úspěchu. Kromě vzpomínané vojenské techniky jsou to však veličiny, které do poměru sil nezahrnujeme. Nezahrnujeme přesto, že víme, že to jsou právě ony, které tvoří podstatu zkoumané síly.

Vycvičenost, morálka, odolnost, iniciativa, uvědomění, zásobenost, vojevůdcovské umění a schopnosti celého velitelského sboru, bojová zkušenost, organizace vojsk, to všechno stojí mimo dosavadní způsob našeho zkoumání poměru sil. Ten je chápán jako porovnání masy techniky dvou stran. Je to tím podivnější, čím více zkušeností v tomto směru máme k dispozici. Problém však není jen v pomíjení výše vyjmenovaných ukazatelů. Byly vzpomenuty již i některé další, takové jejichž existence teprve umožňuje realizovat potenciální možnosti tanků, děl a praporů. Všechny však jsou mimo okruh našeho posuzování. Není proto divu, že při posuzování jednotlivých historických případů s ohledem na vyjádřený poměr sil nevychází úměrné důsledky tohoto poměru. Nemohou vyjít, protože vždy působily momenty námi neuvažované a přece podstatné.

Pak může snadno dojít k absurdnímu závěru, že slabší zvítězil nad silnějším. Síla není v tom, co za sílu pokládáme a z čeho vyvozujeme závěry. Problém není v tom, že si neuvědomujeme platnost všech veličin, ale v tom, že je neumíme vyjádřit. Celou záležitost pak redukuje do sfér nám dostupných „spočítatelných“ a tyto kalkulace pokládáme za základ. Dopouštíme se hned dvojího zjednodušení za sebou.

Zdá se, že zejména v současné době dosti ovlivňuje tyto problémy snaha o zmatematizování problému. Představa, že je možné vytvořit jakýsi exaktní model boje, operace nebo války, představa vyvozená z oblasti výroby, opřená o povzbudivé výsledky v této sféře dosahované. Zapomíná se namnoze na nezbytnou složku vždy působící v oblasti vojenství, a to vojenské umění. Toto opomenutí, pokud je jím skutečně, by bylo možné celkem snadno odstranit. A tak panuje v celé problematice značně spleť, rozporná a možno říci, že neutě-

²⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 30, SNPL 1954, str. 68

³⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 31, SNPL 1955, str. 131

⁴⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 27, SNPL 1954, str. 70

⁵⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 8, SNPL 1954, str. 559

šená situace. Ví se, nebo aspoň cítí, že s dosavadním chápáním poměru sil není mnohého v pořádku. Zároveň nikdo nemůže popřít, že cílevědomá činnost musí vycházet z jistých základních údajů a že předpověď budoucnosti je právě především z nich. S naprostou přesvědčivostí je však možnost dokázat, že dosud chápané síly neumožňují činit žádné logické závěry. Je možné dokázat, že mimo nich působí ještě další složky, o kterých víme, které přitom mají větší váhu než ty, o kterých dosud uvažujeme a přece s nimi prakticky nepočítáme. Naše chápání síly není reálné, protože je neúplné a nevystihuje podstatu věci. Zavádíme-li do našeho myšlení takovou kategorii jako je „poměr“, pak zcela nutně musíme uvažovat ekvivalentně této kategorii. Jenomže tak tomu není a za dosavadního stavu ani být nemůže. Dovedeno do konce by to mohlo znamenat například toto: jestliže v jedné operaci je poměr sil dvojnásobně větší než v druhé operaci, pak by měly výsledky očekávané na základě těchto poměrů být v druhém případě dvojnásobné.

Historie však nic takového nepotvrzuje. Nepotvrzuje však ani to, že by bylo možné zákonitě vyvozovat z lepšího poměru sil alespoň lepší výsledky v podobě nějakých úměrných hodnot. Dokumentoval jsem některé případy, které prokázaly dokonce pravý opak. Jestliže takto uvažovat nemůžeme, pak vzniká otázka proč vůbec usilujeme o vyjádření poměru sil a o jeho využití tímto způsobem.

To je jeden problém. Druhý spočívá ve schopnosti vytvořit komplexní hodnotu (kvalitu) síly složenou ze všech nám známých činitelů. Kdyby toto bylo možné, vneslo by to zřejmě více jasna a zejména umožnilo vyvodit z takového poměru úměrné důsledky.

Dosavadní chápání poměru sil je založeno na prostém srovnání nepřesného počtu částečně nesrovnatelných veličin s pominutím veličin podstatných a početně převažujících.

Celý problém s poměrem sil je vždy řešen ve dvou variantách. Buďto se ptáme, co můžeme očekávat jako výsledek střetnutí sil, které máme k dispozici, nebo se ptáme jaký poměr sil je nutné vytvořit, abychom dosáhli určitého výsledku. V této druhé variantě je zřejmě klíč k řešení.

I dosavadní chápání poměru sil, byť nepřesné a neúplné, však má racionální jádro. I z dosavadního způsobu je možné vyvodit určitá nutná opatření, která však bohužel se týkají jen možnosti a nutnosti řešit věci určitým způsobem — čili především zvolit jisté způsoby ve sféře taktiky nebo operačního umění. Na základě sestaveného poměru se rozhoduje a řídí boj v jeho průběhu, což je téměř výlučně sféra velitelských schopností.⁶⁾ Tato jediná je za této situace schopná přinést pozitivní výsledky. To proto, že je cílem volby toho, či onoho způsobu a tedy dilem okamžiku. Zcela jinak však působí takové faktory, jako je vycvičenost vojsk, jejich organizace, morálka, iniciativa, odolnost a podobné veličiny, které nemohou být nařízeny případ od případu a libovolně voleny ve prospěch řešení situace. Tyto faktory jsou dány předem a okamžitě je měnit nelze. Proto není možné je měnit a uzpůsobovat podle potřeby dané situace. Jsou tak konstatní, jako je konstatní počet bojové techniky a živé síly.

⁶⁾ Je samozřejmé, že velitelovo rozhodnutí ovlivňuje ještě řada jiných okolností jako: rozbor úkolu, prostředky nadřazeného, činnost sousedů, posouzení terénu, povětrnostních podmínek atd.

Změřitelné východisko

Poměr sil se skládá ze dvou veličin. Všimněme si té, kterou můžeme ovlivnit, všimněme si počtu vlastních sil. Přitom se vraťme ke vzpomínané variantě, kdy jsme se ptali, jaký poměr sil je nutné vytvořit, abychom dosáhli určitého výsledku. Jenomže pomineme zatím otázku poměru, ale zůstaňme jen u počtu. Počet vlastních sil je faktor, který můžeme jednak ovlivnit co do jeho velikosti a jednak posoudit, co do jeho možností. V tom je vzpomínaný klíč k řešení situace.

Za druhé světové války dovedla Sovětská armáda tuto záležitost téměř k absolutnímu stupni dokonalosti ve sféře použití dělostřelectva. Vzpomeňme tedy jakým způsobem se tak stalo. Základem byla hustota hlavní na jeden kilometr fronty. Hustota, která vyplynula z ocenění možností dělostřelectva, jako ničivého faktoru. Hustota, kterou ovlivnila situace nepřítele. Hustota, kterou ovlivnil počet střeliva, doba nutná k přípravě použití tohoto dělostřelectva. To a nic jiného nebylo základem.

Uváděné poměry sil v dělostřelectvu pak vznikly jen porovnáním počtů obou stran, přičemž počty vlastního dělostřelectva nebyly ovlivněny počtem děl nepřítele, ale vypočítanou, zdůvodněnou veličinou početností vlastního dělostřelectva. Pak se ale mohlo stát, že např. při poměru dělostřelectva 2 : 1 bylo dosaženo stejných výsledků, jako při poměrech větších nebo menších. Působnost dělostřelectva se posuzovala tedy vzhledem k jeho skutečnému použití na bojišti a ne vzhledem ke stejnému druhu bojové techniky protivníka. Tak jak můžeme reálně spočítat a zdůvodnit počet dělostřelectva bychom měli postupovat i u jiných prostředků. Ve skutečnosti tomu tak namnoze bylo již za druhé světové války. To je vzpomínaný vztah protitankových prostředků a tanků, protiletadlových prostředků a letectva a některých dalších veličin. Vždy však musíme uvažovat o použití určitého druhu síly a prostředku vzhledem k jeho možnostem a úkolům a ne srovnávat stejný druh síly a prostředku, protože v praxi tyto proti sobě většinou nepůsobí. Základem stanovení potřebného počtu vlastních sil je posouzení jejich možností pro splnění jejich specifických úkolů. To za prvé. Posouzení možností vlastních sil se pak opírá o znalost jejich počtu tehdy, kdy nemůžeme počty měnit. To za druhé. Je však skutečností, že jen u některých našich prostředků a sil máme zatím propracované přesné metody posouzení jejich možností. To jsou již vzpomínaní dělostřelci, ale i protitankové a protiletadlové prostředky.

Zcela zřejmě se nabízí sestavení metody pro kalkulace možností zbraní hromadného ničení, které působí dosti analogicky dělostřelectvu. V tom tedy nebude velkých potíží. Co je však velmi složité je stanovení potřebného počtu tanků a praporů a vytýpování jejich možností. To souvisí s mnohotvárností jejich úkolů a s rozhodujícím působením člověka jako hlavního činitele. Nejen jako prvku řídicího boj (tedy velitelských schopností), ale již prvku v samé podstatě kvality tanku a praporu. Podobný problém je v otázce posouzení možností a tedy potřebného počtu letectva. Vždy se s tím střetneme tam, kde člověk má rozhodující roli v oblasti kvality bojového prostředku. To je totiž činitel, u kterého jsou výkyvy v pozitivním a negativním smyslu největší a těžko předem předvídatelné. Jsou tedy dvě oblasti: první tvoří palebné prostředky, kde role obsluhy je důležitá, ale není rozhodující (aspoň při zvládnutí elementárního výcviku) a druhou tvoří všechny ty prostředky, které ovládá člověk bezpro-

středně a jedině za předpokladu jisté úrovně, znalostí tohoto člověka může teprve dojít k realizaci bojového použití prostředku jako takového. Pro názornost příklad nad jiné přesvědčivý: pro stíhací letectvo se v míru předpokládá určité maximální bojové úsilí. To se koriguje válkou. Ale jaké kalkulace můžeme ve válce dělat, když mnozí z letců překračovali toto úsilí mnohonásobně a naprosto nečekaně. To je příklad vzdušné obrany Leningradu. Naproti tomu u dělostřelectva nemůžeme kalkulovat s tím, že při stejně přesné palbě se stejným počtem střeliva dosáhneme různého výsledku, zachovají-li se v obou případech elementární požadavky palby. To tedy znamená, že tam, kde je určujícím třeba taková oblast, jako balistika, můžeme kalkulovat předem přesně a tam kde rozhoduje člověk, se této možnosti musíme často vzdát. Přesto je však zřejmé, že posouzení možnosti tanků a praporů není dost dobře pracováno, a i když si nemůžeme činit nárok na nějakou exaktní přesnost, stojí tento výzkumný úkol neodvolatelně před námi. Nebude-li řešen, pak vlastně se vzdáme možnosti reálně posoudit celou oblast naší úderné síly v útoku nebo úpornosti v obraně. Přitom je samozřejmé, že nevystačíme s nějakou stabilní šířkovou normou působnosti praporu nebo počtem tanků na 1 km fronty.

Můžeme tedy shrnout dosavadní úvahy a rozborů do podoby návodů a úkolů, které se zdají nutnými k řešení problematiky.

1. Za základ považovat výpočet potřebných hustot.
2. Tam kde není doposud přesnějších kritérií, přistoupit k jejich stanovení.
3. Posoudit možnost vyjádření veličin představujících významný podíl na kvalitě síly.

Přitom do první oblasti můžeme neprodleně zahrnout kalkulace dělostřelectva, raket, protitankových a protivzdušných prostředků. Do druhé oblasti patří problematika tanků a praporů (pokud se rozhodneme právě prapor považovat za odpovídající hodnotu). A konečně do třetí oblasti patří všechny faktory uvedené ve stati „Úplnost veličin.“ Bez dlouhého zdůvodňování je patrné, že nejobtížnějším úkolem bude posoudit hodnoty takových skutečností, jako je vycvičenost, morálka, odolnost a dalších dosud zcela abstraktně chápáných. Přesto však je nutné věcí se zabývat, protože i v případě navrhovaného postupu, totiž zkoumat věci prostřednictvím potřebného počtu a ne poměru, není problém zdaleka ještě řešen vyčerpávajícím způsobem. Již teď je jasné, že ony „abstraktní“ veličiny nemohou být měřeny počtem a tedy nějakou hustotou, ale že musí tvořit samostatnou složku, kterou jednak upravíme naše „exaktně“ počítané veličiny a jednak porovnáme s podobnými skutečnostmi u protivníka.

Zdá se tedy, že celá naše činnost v tomto směru by se měla skládat ze dvou částí. První bude stanovení počtů (nebo možností daných počtů) techniky a živé síly. Druhá bude korekce závěrů z první oblasti pomocí vlivu a významu „abstraktních“ veličin. Je samozřejmé, že i po vyřešení všech uvedených problémů nemůžeme očekávat naprostou přesnost a úplnost ve stanovení uvažovaných veličin, a proto také nebudou naše závěry a předpovědi zcela správné. Budou však pravdě mnohem bližší než při dosavadním postupu.

Úspěšné rozhodování vedoucí k úspěchu a operaci se vždycky v dějinách válek opíralo o znalost vlastní i nepřátelské obrany. S rozvojem druhů vojsk a bojové techniky se postupně zaváděla srovnávání ekvivalentních hodnot.

Rozmnožení sil působících v boji a jejich kombinačně různorodé a mnohotvárné úkoly ve skutečnosti postupně změnilo oprávněná dřívější přímá srovnání pěchoty proti pěchotě nebo dělostřelectva proti dělostřelectvu, aniž by se toho však nějak příliš dbalo. Setrvání na přímých srovnáních sil v praxi nepůsobících proti sobě (nebo aspoň vždy nepůsobících proti sobě) postupně snižovalo možnost reálných prognóz z výsledků srovnání. Od samého začátku mimoto nikdy nebylo uvažováno předem o takových kvalitách, jako je výcvik, morálka, odolnost a podobných podstatných veličinách.

Srovnáme-li dnes na základě znalosti poměrů takto počítaných sil výsledek desítek a stovek bojů a operací shledáme, že nemůžeme v podstatě vyvodit zákonitosti. Aniž by bylo možné vytyčovat požadavky na zcela přesné podklady a vyčerpávající údaje v tomto směru, které by zaručovaly naprosto pravdivé předpovědi a očekávání, přesto můžeme konstatovat, že existují možnosti, jak dosavadní stav změnit k vyšší kvalitě. Chtěl jsem v článku upozornit na možné řešení, aniž bych si mohl klást vzhledem k rozsahu za úkol vyřešit všechny problémy. Klíč ke zlepšení spatřuji ve stanovení počtu sil a prostředků a posouzení jejich možností. Přitom nemůžeme matematicky srovnávat stejné druhy, bez ohledu na to, zda proti sobě působí. Naproti tomu však důrazně vystupuje požadavek zahrnovat podstatné veličiny, dosud pomíjené.

Palebné prostředky

---

v útočné operaci

V článku „Příprava útočné operace“ (VM č. 8/1973) jsme uvedli názory na způsoby plánování útočné operace.

V tomto článku uvádíme názory na použití palebných prostředků v útočné operaci s důrazem na palebné zabezpečení průlomu a koordinaci prvního jaderného úderu.

Útočná operace bez použití jaderných zbraní

Vojska frontu (armády) mohou zahájit útočnou činnost s použitím konvenčních prostředků z posádek, z prostorů soustředění po bojovém poplachu nebo z výchozího prostoru. Nejvýhodněji je zahájit útočnou činnost z výchozího prostoru, ve kterém mohou vojska zaujmout plánovanou operační sestavu a rozvíjet se k útoku. Prvosledové svazky překračují státní hranici současně s údery letectva a dělostřelectva. Má-li nepřítel na některých směrech značnou převahu sil a prostředků, může část vojsk frontu (armády) přejít na těchto směrech dočasně do obrany.

Front (armáda) může vést operaci bez použití jaderných zbraní buď údery na samostatných směrech k zničení protivníka po částech, nebo údery na sbíhových směrech s cílem obklíčit a zničit hlavní síly protivníka a současně rozvíjet úspěch do hloubky.

Hlavní úder je výhodné vést na nejslabší místo operačního uskupení nepřítele s cílem dosáhnout zničení především toho uskupení nepřítele, na němž závisí pevnost jeho obrany.

Front bude vést zpravidla dva údery a armáda nejčastěji jen jeden.

Operační učlenění vojsk frontu (armády) má zabezpečovat vytvoření silných úderných uskupení a dosažení rozhodné převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem na určených směrech, zabezpečit rychlé narůstání úsilí, tempa útoku a rozhodné pronikání do hlubokého týlu nepřítele, získat z chodu důležité prostory a objekty. Úderná uskupení rozmísťujeme tak, aby nebyla výhodným cílem jaderných úderů nepřítele a aby byla chráněna údery vzdušného nepřítele.

Vojska ničí nepřítele rozhodnou činností s průměrným denním tempem 40 až 80 km. Toho dosahují využíváním mezer v bojové sestavě nepřítele, obcházením uzlů odporu a průlomem obranných čar z chodu nebo s krátkou mohutnou přípravou. Nesmí se nepříteli umožnit odchod na připravované obranné čáry a organizovat na nich palebný systém.

Protože v útočné operaci zahájené klasickými zbraněmi nebudeme používat raketové vojsko a možnosti dálkového letectva v ničení nepřítele v hloubce jeho sestavy jsou obsazeny, ponесou hlavní tíhu v ničení protistojícího nepřítele svazky pozemních vojsk a frontového letectva. K dosažení úplného zničení nepřítele organizujeme na rozhodujících směrech silná uskupení vojsk, která mohou vytvořit na směru hlavního úderu frontu (armády) výraznou převahu sil a prostředků. Tato uskupení musí být schopna rozbít nepřítele ve střetném sražení, prolomit zaujatá obranná pásma, rozhodně pronikat do hloubky a do stran nepřátelského uskupení, rozdrobit, obklíčit a ničit nepřítele po částech. Rozhodující úlohu při ničení nepřítele budou mít sladěné údery dělostřelectva a letectva.

Obranu nepřítele budeme prolamovat po palebné přípravě a podpoře dělostřelectva, letectva a tanků. Cílem palebné přípravy a podpory je umlčet a zničit objekty (cíle) na předním okraji a v taktické hloubce obrany nepřítele a způsobit mu takové ztráty, aby nemohl klást organizovaný odpor, a tím podlomit jeho bojovou morálku.

K palebné přípravě a podpoře soustředíme velké množství dělostřelectva, neboť chceme současně umlčet všechny cíle v prvním obranném postavení nepřítele, taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelecké a minometné baterie.

K umlčení všech cílů je zapotřebí dosáhnout hustotu 80 až 110 i více hlavních na 1 km průlomu.

K dosažení maximální účinnosti palebné přípravy a podpory je třeba mít přesné a podrobné zprávy o nepříteli, reálně kalkulovat čas pro vyvedení příbraného dělostřelectva a včas topogeodeticky zabezpečit a zásobit municí.

Jednou ze zásadních otázek je **včas vyvést příbrané dělostřelectvo (a tanky) druhých sledů pro palebnou přípravu a podporu.**

Při plánování stanovil velitel frontu armádě, která má prolamovat obranu, posilové prostředky (kdb a ptp frontu) a určil, které dělostřelectvo divizí druhého sledu frontu má se zúčastnit palebné přípravy a podpory. V průběhu vedení útočné operace štáb frontu svými prostředky včas zabezpečuje vyvedení tohoto dělostřelectva do stanoveného prostoru, který může být vzdálen více než 100 km od prostoru průlomu.

Obdobně tuto otázku řeší a upřesňuje i velitel a štáb armády. Operační oddělení v součinnosti s oddělením raketového vojska a dělostřelectva splánuje vyvedení organického, posilového a zejména příbraného dělostřelectva svých divizí druhého sledu a divizí druhého sledu frontu z určených prostorů. Přesun je třeba plánovat komplexně (stanovit výchozí místo, osy přesunu, regulační

čáry, rozchodiště apod.) a výpisy z tohoto plánu přesunu včas zaslat vykonavatelům a zabezpečit kontrolu jejich plnění.

Při stanovení doby pohotovosti k palbě pro palebnou přípravu vycházíme z těchto předpokladů:

- přesun do rozchodiště v délce 100 km
ve dne 4 hodiny
v noci 5 hodin
- přesun do palebných postavení z rozchodiště
10 km 0,5 hodiny
- zaujetí bojové sestavy, zamíření do hlavního
směru pro každý oddíl 0,5 hodiny
- příprava střeliva pro palebnou přípravu
a podporu 1—2 hodiny

Celková doba od vydání rozkazu pro přesun do pohotovosti k palbě bude tedy **6—8 hodin**.

S vyvedením přibráného i organického dělostřelectva na palebnou přípravu a podporu souvisí včasná **topografickogeodetická příprava**.

V armádě se zpravidla palebné přípravy a podpory zúčastní 35 až 38 dělostřeleckých oddílů a bude třeba vyměřit a připojit 150 až 180 bodů bojových sestav (řídící děla baterií, tankových praporů, pozorovatelní velitelů oddílů a dělostřeleckých skupin, naslouchatelny baterií zvukoměrného průzkumu, stanoviště radiolokátorů typu ARSOM a SNAR apod.).

Za předpokladu, že hustota pevných bodů bude jeden pevný bod na 5 km², můžeme kalkulovat, že připojení jednoho bodu bojové sestavy bude trvat 1,5 až 2 hodiny pro jedno topografické družstvo. K dispozici bude zpravidla 35 až 40 topodružstev. V takovém případě bude celková doba topograficko-geodetické přípravy **7—9 hodin**. Pro palebnou přípravu a podporu vytváříme dělostřelecké skupiny a to 4 plukovní dělostřelecké skupiny (PDS), 2 divízní dělostřelecké skupiny (DDS) a jednu armádní dělostřeleckou skupinu (ADS), každou v hodnotě do pěti dělostřeleckých oddílů.

Je též velmi důležité **získat včas podklady pro palbu dělostřelectva**. Velitel a štáb armády včasnou a vysokou organizací, plánováním a vedením průzkumu musí včas získat zprávy všemi prostředky. Letecký (vzdušný) průzkum včas získává zprávy o ženíjním budování a obsazení pásma obrany nepřítelem. V průběhu útočné operace bude výhodné plánovat a uskutečnit několikrát fotografování předpokládaného úseku průlomů obrany nepřítele. Dalším prostředkem získání zpráv je hloubkový průzkum a v poslední fázi, při navázání dotyku s pásmem obrany, všechny druhy průzkumu, zejména dělostřelecký průzkum.

Zásadou je, aby průzkum zabezpečil dostatek hodnotových zpráv pro palebnou přípravu.

Jednou z nejvážnějších a často opomíjených otázek při organizaci a plánování průlomů je **zásobování municí**.

Velitel a štáb armády v období plánování i v průběhu bojové činnosti by měl této otázce věnovat maximální pozornost. Vycházíme z toho, že obranu budou vojska prolamovat v průběhu D2 nebo z rána D3. Proto zásobování bojujících divízi proběhne v noci z D1 na D2. Střelivo plánované na palebnou přípravu musíme předsunout v průběhu D2 nebo v noci z D2 na D3.

Za předpokladu, že se palebné přípravy zúčastní 35 až 38 oddílů různých běžně používaných ráží (9 oddílů 100 mm K vz. 53, 11 do 100 mm H vz. 38, 4 do

122 mm K vz. 31/37, do 1130 mm R Mvz. 51, 5 do 152 mm H vz. 18/47, 2 do 152 mm KH vz. 37) a povolená spotřeba střeliva na palebnou přípravu a podporu minimálně 1 pp (palebná příprava 0,6 pp a palebná podpora 0,4 pp) je třeba pro tento počet oddílů přisunout celkem 2750 tun střeliva. K přisunu tohoto množství střeliva je zapotřebí 343 vozidel s únosností 8 tun.

Při řešení této velmi vážné otázky je třeba zvažovat situaci vlastních jednotek a v součinnosti se zástupcem velitele armády pro týl, náčelníka vyzbrojní služby i náčelníka ORVD armády ji vyřešit s maximálním využitím kapacity dopravních prostředků divizí prvního sledu, v krajním případě použitím dělostřeleckých taháčů a v každém případě s využitím kapacity dopravních prostředků armády.

Při časové kalkulaci vycházíme z konkrétní situace. V nejlepším případě budeme kalkulovat, že na přisun střeliva bude zapotřebí zhruba **10 hodin**.

Letectvo v útočné operaci frontu bez používání zbraní hromadného ničení vede rozhodnou činnost do celé hloubky válčiště a působí proti nejdůležitějším uskupením nepřítele.

Vysoká operační i taktická manévrovost, velký dolet, značná únosnost a možnost rychlého soustředění úsilí letectva umožňuje frontu ovlivňovat vývoj situace na směru hlavního úderu.

Rozhodující součástí útočné operace bez používání jaderných zbraní je vzdušná operace k rozbití leteckých uskupení nepřítele. Tento úkol plní dálkové a frontové letectvo samostatně podle jednotného zámyslu.

Vzdušnými operacemi letectvo oslabuje ekonomický potenciál nepřítele, snižuje morálku jeho obyvatelstva, ruší přepravu materiálu a vojsk na frontu.

Ničením leteckých uskupení nepřítele snižuje údernou sílu jeho letectva a vytváří tak podmínky pro úspěšné vedení boje pozemním vojskům.

Frontové letectvo ve vzdušné operaci ničí taktické letectvo s důrazem na letouny nosiče na letištích. Vede boj s radioelektronickými prostředky nepřítele, ničí místa velení a navedení systému PVO a letectva protivníka. Zabezpečuje průlet dálkového letectva přifrontovým pásmem a blízkou operační hloubkou nepřátelského území, ničením a umlčováním raketových i hlavňových prostředků PVO nepřítele.

Důležitým úkolem frontového letectva je obrana skupin dálkového letectva před údery nepřátelských stíhačů. Půjde zpravidla o vybojování krátkodobé a prostorově omezené nadvlády ve vzduchu. Z těchto důvodů přebírají větší část úkolů obrany vojsk frontu i frontového letectva vojska PVOS a PVO frontu.

Základem vzdušné operace jsou hromadné údery, z nichž první je zvlášť mohutný. V období mezi hromadnými údery frontové letectvo ničí a umlčuje nově zjištěné objekty a opakuje údery na dříve napadené objekty a vede systematický průzkum.

Základní podmínkou pro činnost frontového i dálkového letectva je podstatně snížení účinnosti systému PVO protivníka. Při použití klasických prostředků ničení může letecká armáda prolamovat PVO protivníka v jednom, výjimečně ve dvou koridorech do hloubky prvního pásma nepřátelské PVO, tj. 50–80 km a v šířce 30–40 km.

Frontové letectvo soustředí úsilí na směr hlavního úderu. Stíhací bombardovací letectvo ničí raketové prostředky a místa velení nepřítele. Bombardovací letectvo hromadnými a skupinovými údery narušuje přesuny operačních záloh nepřítele. Stíhací letectvo soustředěným úsilím musí vybojovat alespoň prostorově omezenou nadvládu ve vzduchu. Hlavní úsilí bojové činnosti letectva bude

soustředěno do hloubky 100—150 km s důrazem na leteckou podporu boje prvoledových svazků.

Pro úspěšné splnění úkolů agrese, k dosažení vzdušné nadvlády a vytvoření podmínek pro účinnou leteckou podporu svých pozemních vojsk použije nepřítel své hlavní úderní síly, tj. taktického letectva.

Úspěšné odražení hromadných úderů letectva nepřítele klade vysoké nároky a požadavky na kvalitu řízení bojové činnosti, vyžaduje koordinované zasazení všech sil a prostředků PVO a centralizované velení ze stupně svazu PVOS.

Včasný zásah frontového stíhacího letectva PVOS a vojska PVO pozemních vojsk je podmíněn nepřetržitou znalostí vzdušné situace. V našich podmínkách je nesložitějším úkolem zjištění a zničení nízkoleteckých cílů.

Bojová činnost všech sil a prostředků PVO probíhá nepřetržitě. Prostředky PVO jsou připraveny rychle soustřeďovat úsilí na nejdůležitější náletové směry a objekty. V průběhu odražení úderů musí součinnost všech prostředků PVO nabýt charakteru společné činnosti, zabezpečující spolehlivou obranu vojsk frontu a zabránit pronikání vzdušného nepřítele do hloubky ke státně důležitým objektům. Současně se vojska PVO podílejí na zabezpečení vzdušné operace obranou vojsk frontu a frontového letectva.

Hlavní úsilí průzkumu všeho druhu zaměříme na zjišťování prostředků jaderného napadení a příprav nepřítele k použití zbraní hromadného ničení.

Prostředky protiradioelektronické činnosti ruší radiotechnický systém velení letectva a PVOS nepřítele a velitelské sítě armádních sborů nepřítele, které působí na směr hlavního úderu frontu (armády).

Současně máme vlastní prostředky jaderného napadení v nejvyšších možných stupních pohotovosti k úderům a v plánu prvního jaderného úderu nepřetržitě upřesňujeme rozdělení úderů na objekty.

Přechod na použití jaderných zbraní

Z hlediska teorie operačního umění vycházíme z toho, že s přechodem na použití jaderných zbraní začíná kvalitativně nová etapa průběhu frontové (armádní) operace. Obě bojující strany se budou snažit jadernými údery změnit situaci ve svůj prospěch a způsobit nepříteli rozhodující porážku. O dosažení úspěchu bude rozhodovat včasné zjištění přípravy nepřítele k prvnímu jadernému úderu.

Organizace a vedení prvního jaderného úderu v průběhu bojové činnosti se liší od prvního jaderného úderu při zahájení války.

Při plánování prvního jaderného úderu je nutné správně stanovit jeho úkoly a cíle. Z velkého počtu nejrůznějších objektů a cílů je třeba vybrat ty nejdůležitější, jako jsou prostředky jaderného napadení, hlavní uskupení vojsk nepřítele, letectvo, prostředky PVO, velitelská stanoviště, atd., jejichž zničení bude mít rozhodující vliv na dosažení cílů operace.

Při plánování prvního jaderného úderu je nutné sladit použití frontového letectva a raketového vojska frontu s raketovými vojsky strategického určení, abychom vyloučili použití různých prostředků jaderného napadení na jeden cíl. Velitel frontu musí znát prostory a pásma (nebo čáru), za kterými níčí nepřátelské objekty raketové vojsko strategického určení.

Velitel frontu musí mít raketové vojsko a letectvo vždy připraveno tak, aby v co nejkratším čase uskutečnilo první jaderný úder. Toho můžeme dosáhnout tím, že průzkumné letectvo v součinnosti s ostatními prostředky průzkumu po-

vede nepřetržitý průzkum objektů jaderných úderů i příznaků přípravy nepřitele k přechodu na použití jaderných zbraní.

U raketového vojska vhodným střídáním pohotovostí raket zabezpečíme, aby k době zahájení prvního jaderného úderu byla většina (minimálně dvě třetiny) odpalovacích zařízení s raketami v nejvyšší pohotovosti, ze které může přejít k odpálení v nejkratší době.

Nesprávným plánováním a střídáním pohotovostí může vzniknout situace, že část palebných baterií by v důsledku vyčerpání svých technických možností nebyla po dobu 20—30 minut připravena zčastnit se prvního jaderného úderu. V době bezprostředních příprav prvního jaderného úderu je nutné též omezit manévry raketovými útvary a svazky.

Vysoké nároky jsou kladeny na průzkum pohyblivých a pohybujících se objektů (cílů) nepřitele a upřesňování jejich polohy. Podle výsledků průzkumu je třeba upravovat plán prvního jaderného úderu.

Zásobování raketami musí zabezpečit, aby po prvním jaderném úderu byl v četách technického zabezpečení oddílů a technických baterií brigád dostatek připravených raket k vedení dalších jaderných úderů.

Velký význam má stanovení struktury a doby trvání prvního jaderného úderu, která musí zabezpečit odpálení maximálního množství pohotových raket a hromadný vzlet letectva frontu k ničení plánovaných objektů. Dále musí zabezpečit, aby letectvo, kromě jaderných úderů, kontrolovalo výsledky jaderného úderu raketového vojska a vedlo přímý průzkum objektů nepřitele pro odpálení raket připravených (plánovaných) pro první jaderný úder.

Zpravidla ve stanovené struktuře prvního jaderného úderu na jeho zahájení budou odpáleny rakety, pro které jsou určeny přesné cíle (objekty). V dalším navazuje činnost letectva, která trvá 50—60 minut. Na závěr prvního jaderného úderu (po skončení činnosti letectva) budou odpáleny zbývající rakety raketového vojska. Po odpálení těchto raket končí první jaderný úder a raketové vojsko a letectvo ničí nepřitele jednotlivými, skupinovými a hromadnými údery.

Při plánování prvního jaderného úderu frontu přesně stanovíme počet úderů, ráží a druh jaderných úderů, vykonavatele a bezpečnostní vzdálenost pro vlastní vojska.

Požadovaný stupeň zničení objektů stanovíme podle jejich důležitosti, charakteru, uskupení nepřátelských vojsk a význam jejich zničení ke splnění úkolů a dosažení cílů operace. Stupeň ničení objektů musí zabezpečovat vytvoření nutné převahy nad nepřitelem a výhodných podmínek k dokončení zničení jeho sil rychlým útokem vojsk především na směr hlavního úderu a vytvoření podmínek pro použití frontového letectva a vzdušných výsadků.

Nejvýhodnější variantou prvního jaderného úderu je současné použití jak frontových, tak i strategických jaderných prostředků.

Příprava letecké armády ke splnění úkolů v prvním jaderném úderu v průběhu bojové činnosti představuje složitou činnost. V podmínkách vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní je letecká armáda základním prostředkem velitele frontu k zničení cílů v hloubce operační sestavy nepřitele. Udržování většího počtu letounů v pohotovosti k prvnímu jadernému úderu snižuje bojové možnosti letectva.

Proto štáb letecké armády je povinen velmi podrobně hodnotit příznaky k přechodu na použití jaderných zbraní a včas přijímat opatření ke zvyšování počtu letounů v pohotovosti ke splnění úkolů v prvním jaderném úderu. Le-

touny nosiče, které vedly bojovou činnost klasickými prostředky, musí být s předstihem uvedeny do plné bojové pohotovosti se zavěšenými jadernými pumami.

Letecká armáda frontu se zúčastní prvního jaderného úderu frontu většinou sil v jednotné operační sestavě. Operační sestava bude složena z několika sledů.

V prvním sledu bude začleněno do 50 % sil stíhacího letectva a část stíhacího bombardovacího letectva určená k umlčování protivzdušné obrany nepřítele. Hlavní součástí tohoto sledu je průzkumné letectvo, určené k přímému průzkumu objektů jak pro údery raketového vojska, tak letectva. K plnění průzkumných úkolů je třeba vydělit do 60—70 % sil průzkumného letectva armády.

S časovým intervalem 5—10 minut za prvním sledem plní úkol druhý sled letectva, který je hlavním úderným sledem. V jeho sestavě bude zařazena rozhodující část letounů nosičů.

Třetím sledem je záloha. Tyto letouny jsou v pohotovosti k plnění úkolů, které z různých důvodů nesplnily letouny prvního a druhého sledu.

Útvary letecké armády vzlétají současně s odpálením raket tak, aby letectvo navázalo na údery raketových vojsk, využilo překvapení a splnilo úkoly do doby odpálení zbývajících raket vyčleněných do prvního jaderného úderu. Současný vzlet zabezpečuje i vyvedení letectva z podúderů raketových vojsk nepřítele.

V průběhu prvního jaderného úderu stíhací letectvo letecké armády v součinnosti s prostředky protivzdušné obrany frontu a PVOS odráží údery letectva protivníka.

Výsledky jaderných úderů raket i letectva kontroluje průzkumné letectvo zařazené v jednotlivých sledech i po skončení prvního jaderného úderu.

Závěrem chceme připomenout, že jsme poukázali pouze na některé zásady palebného zabezpečení frontové (armádní) útočné operace, neboť dělostřelecké zabezpečení průlomu připravené obrany protivníka vysvětlil podplukovník ing. Přemysl Hladký ve VM č. 8/1973.

K VEDENÍ

DALŠÍCH OPERACÍ

V článku věnujeme hlavní pozornost zabezpečení zasazení druhých sledů, překonávání rozsáhlých zamořených prostorů a zmaření protiúderu nepřítele.

Frontovou útočnou operaci podrobně plánujeme do splnění bližšího úkolu frontu a méně podrobně do splnění dalšího úkolu frontu. Velmi obtížně můžeme totiž předvídat vývoj událostí na celou hloubku frontové útočné operace. Vzhledem k tomu musí velitel a štáb frontu přijímat včas všechna nezbytná opatření k plynulému přechodu na plnění dalšího úkolu frontu.

Jedním z těchto opatření je vytvořit vhodná a plně bojeschopná uskupení k plnění dalšího úkolu frontu.

Pro nepřetržité narůstání sil na směru hlavního úderu frontu k rozvíjení útoku a k vedení dalších operací má rozhodující význam manévr vojsk a včasné zasazení druhých sledů a záloh do sražení.

Proto při překonávání prvních útočných operací armád vytváří front k rozvíjení útoku a k vedení dalších operací nová uskupení vojsk.

K zabezpečení tohoto úkolu štáb důsledně analyzuje situaci v pásmu frontu. Vychází při tom z průběhu a výsledků pohraničního sražení, přechodu na použití jaderných zbraní, boje s operačními zálohami a z průběhu operací sousedních frontů a armád.

Vyhodnocuje situaci a možnosti nepřítele v operačním a strategickém měřítku s důrazem na jeho raketové jaderné prostředky, letectvo a možnosti přisunu nových svazků na dané směry.

Současně rozebírá reálné možnosti vlastních vojsk z hlediska jejich bojeschopnosti, stavu velení a týlového zabezpečení.

Rozhodujícím činitelem pro splnění dalšího úkolu je předvídatost vývoje situace a včasné vydání upřesňujících úkolů podřízeným armádám s důrazem na určení:

- nejdůležitějšího nebo nejnebezpečnějšího uskupení, které máme v průběhu dalšího úkolu frontu zničit,
- hlavních cílů a objektů pro údery jaderných zbraní,
- směru hlavního a druhého úderu frontu,
- manévru k postupnému vytvoření operačního uskupení sil a prostředků pro splnění dalšího úkolu frontu zejména při zasazení druhého sledu frontu.

Úkoly svazkům a svazům určujeme především na směry, kde nepřítel utrpěl velké ztráty nebo kde nemá v pohotovosti bližší zálohu. Přednostně musíme zabezpečit úplnou bojeschopnost vlastních raketových prostředků, tankových a výsadkových svazků a útvarů. Všechny prostředky povedou neustálý průzkum a budou ničit zbraně hromadného ničení nepřítel.

Neméně důležité je doplnit svazky a útvary osobami s materiálem všeho druhu s důrazem na jadernou municí, střelivo, PHM a zdravotnický materiál. Ztráty na bojové technice musíme nahradit. Přisuneme náhradní díly pro opravy poškozené techniky a novou techniku k doplnění.

V průběhu plnění bližšího úkolu frontu vzniknou ztráty i v orgánech velení, některé štáby budou částečně nebo i úplně vyřazeny z boje. Proto musíme zabezpečit doplňování štábů z kádrových záloh, reorganizovat částečně vyřazené štáby a případně je nahradit záložními štáby. Tím dosáhneme nepřetržitosti, pevnosti a pružnosti velení.

Při přípravě zasazení druhých sledů frontu (armád) velitelé a štáby věnují zvýšenou pozornost organizaci součinnosti, kterou zaměřují na sladění úderů raketového vojska a letectva, úderů tankových svazků a výsadků. Podstatnou část organizace součinnosti tvoří zpravodajské, palebné a ženijní zabezpečení a protivzdušná obrana druhosledové armády.

Vševojskovou armádu druhého sledu frontu zasahujeme zpravidla k plnění dalšího úkolu frontu (někdy i k plnění bližšího úkolu frontu). Do prostoru zasazení ji přesunujeme podle možností v noci. Ve dne se ve výjimečných případech přesunují jednotlivé svazky a útvary.

Pásmo přesunu armády druhého sledu musí umožňovat vyčlenění několika os přesunu pro každou divizi prvního sledu a rozptýlení sestavy. Přesun zabezpečuje protiletadlové raketové vojsko, stíhací letectvo frontu a část vojska PVO armád prvního sledu.

Armádu druhého sledu zasazujeme do mezer mezi armádami prvního sledu na směrech, umožňujících rychlý postup do velké hloubky, proniknutí do boků a týlu nepřátelského uskupení a ovdádnutí důležitých prostorů (objektů). K získání větší úderné síly můžeme jí předat do podřízenosti svazky prvosledových armád, které vedou boj na směru jejího zasazení.

Před zasazením druhého sledu upřesňuje velitel frontu úkol, směr zasazení, určuje objekty a dobu jaderných úderů prostředky frontu, dobu zasazení, počet přidělení jaderné munice, její ráže a dobu předání, způsob rozvinutí a součinnost, posilové prostředky a dobu jejich předání, ženijní, materiální, technické a jiné zabezpečení.

K zabezpečení přesunu druhého sledu frontu na čáru zasazení síly a prostředky frontu a armád prvního sledu organizují radiační a chemický průzkum, připravují k rozvinutí místa speciální očisty a několik variant zásahu odřadu pro odstraňování následků napadení ZHN nepřítel.

Zvýšenou pozornost věnujeme týlovému zabezpečení, které organizujeme tak, aby druhý sled měl při vyřazení z prostoru zasazení úplné zásoby a zachoval si síly a prostředky týlu pro zabezpečení boje v hloubce. K tomu je především třeba zvýšit akční radius tanků a rychle doplnit bojová vozidla při přechodu do útoku.

Na plnění dalšího úkolu frontu se významně podílí raketové prostředky a letectvo.

Při zasazení druhých sledů s cílem rozvíjet rozhodný útok, ničí raketové vojsko zjištěné prostředky jaderného napadení nepřítel a vede údery na

upřesněná uskupení jeho vojsk a zálohy přicházející z hloubky. Tyto úkoly zpravidla řešíme jednotlivými a skupinovými údery raket s jadernou nebo i speciální náloží. Dělostřelectvo zabezpečuje přesuny zasazovaných svazků tím, že ničí taktické prostředky jaderného napadení, umlčuje dělostřelectvo, místa velení a prostředky průzkumu a v případě potřeby ničí jednotlivá ohniska odporu na čáře zasazení. S rozvinováním hlavních sil svazků probíhá palebná příprava jejich útoku.

Protitankové zálohy zpravidla používáme v součinnosti s POZ nebo samostatně k zabezpečení čáry zasazení nebo přikrytí ohroženého křídla zasazovaných vojsk.

Jaderné údery na ohniska odporu, dělostřelectva a bližší zálohy vedou **raketové oddíly divízi** spolu s letectvem v nařízenou dobu na signál vševojskového velitele, avšak nejpozději do příchodu tanků a motostřeleckých jednotek na bezpečnostní vzdálenost od vlastních úderů.

S příchodem hlavních sil svazků do pásma účinné palby dělostřelectva protivníka se zpravidla rozvíjí dělostřelectvo svazků zasazovaných do sražení a s dělostřelectvem svazků prvního sledu, rozmístěným v pásmu zasazení, umlčuje dělostřelecké a minometné baterie nepřítele, místa velení a radiolokační stanice. Palebnou přípravu zahajují krátkým, ale mohutným palebným přepadem na signál velitele zasazovaného svazku (svazu) s příchodem tanků a bojových vozidel pěchoty do pásma dosahu palby PTRS protivníka (2,5 až 3 km). Útok svazků podporuje dělostřelectvo zpravidla palebnými soustředěními a palbou baterií, čet a děl (raketometů) na jednotlivé cíle.

Úspěšné splnění dalšího úkolu frontu (dalších armádních operací) vyžaduje neustálou podporu pozemních vojsk frontovým letectvem. Proto musíme včas zabezpečit letištní manévry frontovým letectvem na nově vybudovaná letiště, na nepřátelské letiště i na výhodné úseky dálnic, jejichž rychlé ovládnutí musí zabezpečit pozemní vojsko.

Z této charakteristiky situace vojsk frontu při dokončování bližšího úkolu frontu vyplývají i hlavní úkoly pro organizaci, přípravu a plánování **dalších armádních operací**.

Celková situace na frontě může mít různý a často velmi dynamický charakter. Velitel armády a jeho štáb proto bude muset usměrňovat dosavadní činnost vojsk ke splnění dalšího úkolu armády a současně vytvářet výhodné podmínky pro zahájení další armádní operace. Podkladem pro jejich organizaci a plánování bude upřesněné rozhodnutí velitele frontu. Je tomu tak proto, že v některých případech může velitel frontu původní rozhodnutí pro útočnou operaci v důsledku neočekávaných změn v situaci podstatně změnit. Kromě toho může v tomto období zasazovat i druhý sled frontu a může docházet i ke změnám v podřízenosti svazů a svazků.

Pro splnění operačních úkolů v další armádní operaci je nutné využít v maximálním počtu jaderných úderů především ve prospěch zasazení druhého sledu frontu a svazků prvosledových armád, jejichž bojeschopnost byla nejméně narušena a hlavní měrou se podílí na splnění cílů frontové operace.

Při stanovení úkolů svazům a svazkům vycházíme z reálného poměru sil, směle a nešablonovitě určujeme úkoly na směrech, kde nepřítel utrpěl velké ztráty, nebo kde nemá v pohotovosti bližší zálohy.

Při přípravě dalších armádních operací musí velitelé a štáby věnovat zvýšenou pozornost organizaci součinnosti. Její náplň je obdobná, jako při zasazování druhých sledů frontu.

Při zasazení do boje bude druhý sled frontu (armády) **překonávat rozsáhlé zamořené prostory.**

Je známo, že velení ozbrojených sil Severoatlantického paktu (NATO) připravuje v příhraničním pásmu i v hloubce válčistiště rozsáhlé používání zátarasů všeho druhu, včetně jaderných min. Těžiště této činnosti je položeno na hlavní operační směry a přístupy k důležitým strategickým objektům. V operační hloubce je nutné počítat i se zátarasy vytvořenými z vodních překážek promyšlenou změnou vodního režimu.

Rozloha a takřka totální devastace takto vzniklých prostorů může podstatným způsobem ovlivnit splnění cílů útočné operace. Např. použitím jaderné munice o celkové mohutnosti 200 megaton mohou vzniknout na válčistišti prostory závalů a ničení o rozloze až 40 tisíc km², lesních závalů na ploše až 8 tisíc km² a může být dočasně vyraženo asi 10 tisíc km silnic. Více jak 40 % zasaženého území může být radioaktivně zamořeno, při čemž 10 % silně nebezpečně.

Proto v takovýchto prostorech musí být činnost druhých sledů rozhodná, vysoce manévrová, rychlá a pevně organizovaná k omezení nebo vyloučení nepříznivých vlivů.

Způsoby překonávání rozsáhlých zavalených a zamořených prostorů, záplav a požárů jsou závislé na konkrétní operační situaci, úkolech vlastních vojsk a činnosti nepřítele v těchto prostorech, i mimo ně. Závisí na meteorologické situaci, úrovni radiace a koncentrace otravných látek, stupni a charakteru ničení terénu, požárů a záplav.

Je důležité co nejdříve zjistit důsledky jaderných úderů, vyhodnotit je a přijmout opatření k snížení jejich negativního vlivu na průběh zasazení druhých sledů. Realizace tohoto úkolu je značně obtížná a vyžaduje od velitelů, štábů i vojsk značného úsilí.

Jestliže to situace dovoluje, bude tyto prostory většina sil nebo alespoň část sil obcházet. Z operačního hlediska je však tento způsob překonávání rozsáhlých zničených a zamořených prostorů svazy nebo svazky méně reálný. Počítáme s tím, že vojska budou tyto prostory překonávat z chodu nebo po krátké přípravě [např. po snížení úrovně radiace].

Nejlepší předpoklady k překonávání zničených a zamořených prostorů mají tankové svazky a útvary. Důležitou úlohu při rozvíjení operace v těchto prostorech mají vzdušné výsadky.

Při všech způsobech překonávání zničených a zamořených prostorů má značný význam účelně organizovaný a kvalitní radiační, chemický a ženíjný průzkum těchto prostorů. Tento průzkum vymezuje zvláště nebezpečné úseky či prostory, které bude nutné obejít a vytyčit osy přesunu.

Objem prací pro vytvoření průchodů rozsáhlými zničenými prostory je značný a časově velmi náročný. Proto ihned po přijetí rozhodnutí velitele je nutné zorganizovat všechna opatření k zabezpečení rychlého a úspěšného překonání těchto prostorů, včetně soustředění a účelného využití techniky pro úpravy cest a přepravních prostředků frontu a armád. Rovněž počítáme s možností přepravy části sil vzduchem.

Překonání rozsáhlých zničených, zamořených a zaplavených prostorů v útočné operaci je vážným úkolem pro velitele a štáby všech stupňů. V operačně taktických propočtech musíme proto přihlížet k důsledkům, které vyplývají z bojové činnosti v těchto prostorech.

Jedním z hlavních úkolů frontu v průběhu útočné operace je **zmaření protiúderu nepřítele a rychlé zničení jeho protiúderného uskupení.**

Protiúderu operačních záloh nepřítele budeme obvykle odrážet ve složité situaci při nevýhodném poměru sil a prostředků, kdy část vojsk prvního sledu frontu bude nucena dočasně přejít do obrany na dosažených čarách.

K zmaření protiúderu a k rychlému zničení protiúderného uskupení je třeba:

— při vedení operace s použitím zbraní hromadného ničení skutečně hromadné, skupinové, jednorázové nebo postupné jaderné nebo chemické úderu na protistojící uskupení nepřítele v prostorech rozmístění a při přesunech v komunikační zóně, tj. na hloubku do 800—1000 km, při přesunech v zóně bojové činnosti, tj. v hloubce 200—300 km a při jeho rozvinování k protiúderu;

— při vedení operace bez použití jaderných zbraní vést úder letectvem a dělostřelectvem na zálohy, letiště, místa velení apod. s maximálním úsilím v době rozvinování uskupení k protiúderu.

Protiúderná uskupení nepřítele můžeme zničit ve střetném sražení nebo rozhodnými protiztečemi a protiúderu do jednoho nebo obou boků vklínivšího se uskupení nepřítele. Protiúder můžeme vést i čelně s cílem rozdělit nepřátelské uskupení a zničit ho po částech.

Není vyloučena taková varianta, kdy část sil armády přejde do dočasné obrany a po vyčerpání záloh nepřítele zničíme protiúderné uskupení rozhodnými protiztečemi nebo protiúderu.

Současně budou sousední armády a divize rozvíjet útok a pronikat nepříteli do boků a týlů.

V průběhu útočné operace mohou vojska frontu samostatně nebo v součinnosti s ostatními fronty **obkličovat a ničit nepřátelská operační uskupení**. Větší uskupení obkličují a ničí současně. Taková uskupení je nutné rychle a rozhodně zeslabit jadernými úderu, rychle ovládnout jeho cesty odchodu, nepřetržitě útočit, rozdělovat a ničit obkličované uskupení po částech, rozhodně rozvíjet útok do hloubky, ničit nepřátelské prostředky jaderného napadení, hluboké zálohy a rušit velení a činnost týlu nepřítele.

Rychlého obkličení nepřítele můžeme dosáhnout úspěšným proniknutím tankových divizí vševojskových armád do boků, na cesty odchodu jeho hlavních uskupení a použitím vzdušných výsadek.

V průběhu ničení obkličovaného nepřítele je nutné organizovat jeho blokování ze vzduchu leteckou armádou a vojskem protivzdušné obrany a tím narušit jeho zásobování a možnost odchodu.

V průběhu útočné operace budou vojska frontu **překonávat velké množství vodních překážek**, na kterých nepřítel bude organizovat obranu. Překonávání vodních překážek útočícími vojsky nesmí snižovat útočné tempo. Proto vodní překážky, nezávisle na jejich šířce a na druhu obrany na nich organizované, musí vojska překonávat z chodu a na široké frontě.

Základní podmínkou úspěchu je pečlivá organizace, ničení prostředků jaderného napadení a protistojícího uskupení na přístupech k vodní překážce a na protilehlém břehu, předstihnutí v ovládnutí důležitých přepravišť předsumutými odřady a výsadky, včasné přisunutí přepravních prostředků k vodní překážce a jejich dovedné využití, rychlé překonávání vodní překážky a nepřetržitě rozvíjení útoku na protilehlém břehu.

Po překonání vodní překážky rozvíjejí vojska okamžitě útok do hloubky, z chodu ničí zbylé skupiny nepřítele a jeho přicházející zálohy.

Závěrem chceme zdůraznit, že zasazení armády druhého sledu nechápeme izolovaně, ale jako součást celkového zámyslu operace k dosažení stanovených cílů tj. zničení nebo dokončení zničení hlavního uskupení nepřítele a ovládnutí určitých prostorů.

OPZHN

V ÚTOČNÉ OPERACI

V průběhu války vedené za oboustranného používání zbraní hromadného ničení bude důležitým úkolem velitelů všech stupňů zabezpečit udržení nebo v nejkratší době možné době obnovení bojeschopnosti vojsk. Splnění tohoto úkolu bude do značné míry závislé na stupni ochrany proti zbraním hromadného ničení. Jestliže štáby a velitelé nepřijmou včas příslušná opatření k ochraně vojsk a týlu, nebude front (armáda) schopen úkoly v útočné operaci plnit. Předem připravená a včasná opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení mohou podstatně snížit účinky jaderných úderů nepřítele.

Ke sladění opatření jednotlivých druhů vojsk a služeb k ochraně proti zbraním hromadného ničení zpracovává štáb frontu (armády) za účasti druhů vojsk, speciálních druhů vojsk a služeb v období plánování operace, jako jeden z plánů zabezpečení bojové činnosti, písemný nebo grafický „Plán ochrany proti zbraním hromadného ničení“. Plán obsahuje opatření organizovaná ke splnění hlavních úkolů ochrany proti zbraním hromadného ničení v hlavních obdobích operace (přikrytí státní hranice, zaujetí výchozího prostoru, plnění bližšího úkolu, dalšího úkolu atd.). V některých případech plánujeme i více variant, např. podle možností nepřítele, podle sil a prostředků, které bude mít front (armáda) k dispozici apod.

Před zahájením prvního jaderného úderu plní vojska všechna opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení. Zvláštní pozornost soustředíme zejména na prvky bojové sestavy na těch směrech, na kterých jsme vytvořili rozhodující převahu sil a prostředků. Po prvním jaderném úderu se situace obou

stran na frontě podstatně změní. Vzniknou rozsáhlá pásma zničení, závalů, požárů, radioaktivního zamoření a při zničení přehradních hrází i zátopy. Některá uskupení nepřítele ztratí bojeschopnost, jiná budou značně oslabena. I vlastní vojska budou mít po nepřátelských jaderných úderech značné ztráty. Proto štáby frontu (armád) učiní opatření k odstranění následků úderů a k rychlé obnově bojeschopnosti.

Na základě konkrétní situace zpracovává štáb na základě výsledků předpovědi vzniku pásem zasažení, radioaktivního a chemického zamoření, boření, záplav a požárů „**Plán odstranění následků a obnovení bojeschopnosti**“. Jako podklad pro zpracování uvedeného plánu štáb frontu (armády) zjistí rozsah jaderného napadení vlastních vojsk nepřítelem, určí pravděpodobné ztráty, vznik a rozsah závalů, ztrát, požárů, radioaktivního zamoření atd., navrhne opatření k odstranění následků napadení (určení sil a prostředků) a organizuje odstranění následků napadení.

V „Plánu odstranění následků úderů a obnovení bojeschopnosti“ se kromě vyjmenování napadených svazů a svazků, počtu jaderných úderů s celkovou kilotonáží, procenta a číselného vyjádření ztrát uvádějí vyčleněné síly a prostředky a konkrétní opatření k odstranění následků a obnovení bojeschopnosti, obnova narušeného velení, průzkum ohnisek jaderných výbuchů, záchranné a léčebně odsunová opatření, speciální očista vojska, bojové techniky a materiálu všeho druhu, uvolnění komunikací pro manévry, hašení (lokalizace) požárů, doplnění bojové techniky a materiálu atd.

Záchranné práce a léčebně odsunová opatření spočívají ve vyhledávání zasažených, jejich vyvedení (vynesení) z poškozené techniky, objektů a závalů, shromáždění na nezamořených úsecích terénu, poskytnutí zdravotnické pomoci a v odsunu na obvaziště a do nemocnice.

Těžiště speciální očisty vojsk je v částečné očištění při využití vojskových prostředků.

Terén dezaktivujeme jen v nejnnutnějších případech. Zpravidla dezaktivujeme jen ty úseky terénu, které mají prvořadý význam pro bojovou činnost vojsk a vojska je budou využívat po dlouhou dobu.

Hašení a lokalizace požárů, obnovu trvalých opevňovacích objektů a komunikací pro manévry uskutečňují útvary a jednotky všech druhů vojsk a speciálních vojsk na směrech a prostorech jejich činnosti.

Do ohnisek jaderných napadení vysíláme důstojnické, chemické a ženijní průzkumné hlídky, které zjišťují celkovou situaci, rozsah záchranných prací, úseky s vysokými úrovněmi radiace, prostory vhodné pro shromaždiště, obvaziště a místa speciální očisty, místa a charakter závalů a záplav a požárů a stanoví rozsah prací nutných k obnově zasažených objektů.

Ve složité situaci je třeba reálně hodnotit dobu, nezbytnou k získání potřebných informací. Zkušenosti z operačních velitelsko-štabních cvičení sovětské

armády ukazují, že štáb frontu může získat celkový přehled o situaci do 8 hodin po úderu.

K poskytnutí pomoci zasaženým svazkům a útvarům vysíláme odřady k odstraňování následků, složené z motostřeleckých, ženijních a chemických jednotek a jednotek zdravotnické a tankové technické služby. Činnost těchto odřadů plánujeme v několika variantách v Plánu OPZHN a příslušná dokumentace pro jejich velitele je uložena ve štábech svazků. Podle konkrétní situace se tato dokumentace upravuje.

Po jaderném úderu nepřítel **nelze připustit přerušeni bojové činnosti**, i když všechny prvosledové svazky nebudou schopny obnovit útočnou činnost na všech směrech současně. Proto je třeba co nejrychleji obnovit narušené velení a systém spojení, získat údaje o situaci v napadených prostorech a upřesnit plán operace a úkoly svazům, svazkům a druhům vojsk a jejich materiálně technické doplnění.

Bojeschopné prvosledové divize musí pokračovat v plnění úkolů bez přerušeni. Další divize, u kterých budou probíhat částečná opatření k odstranění následků, budou schopny pokračovat v útoku za několik hodin. Svazky a útvary, kterým byly způsobeny velké ztráty, budou vytvářet a do útoku vysílat pouze smíšené odřady. Nebojeschopné svazky a útvary musí být vyvedeny do nových prostorů, přeorganizovány a doplněny osobami, technikou a materiálem.

Odstraňování následků použití jaderných zbraní představuje široký komplex různorodých opatření, na jejich plnění se budou podílet napadené jednotky a útvary, nadřazené štáby a odřady pro odstraňování následků. Jejich připravenost a vycvičenost, hlavně pak operativní využití všech volných sil bude mít vliv na udržení bojeschopnosti vojsk, případně i na dobu potřebnou k její obnově.

PŘÍPRAVA VELITELŮ A ŠTÁBŮ

Ve výcvikovém roce 1973/1974 jsou postavené náročné úkoly pro oblast přípravy velitelů a štábů. Je to pochopitelné, protože připravenost každého důstojníka i štábu jako celku po stránce politické a odborné má rozhodující vliv na organizaci práce a komplexní plnění služebních povinností, rozhodujícím způsobem ovlivňuje jejich činnost směrem k podřízeným ať již ve formě kontroly a nebo pomoci. Zvláště v současné době při zabezpečování úkolů, které vytyčil XIV. sjezd KSČ, a při zabezpečení požadavků vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Leninské heslo „Kádry rozhodují vše“ nachází své uplatnění právě v této oblasti.

Učíme se ze zkušeností Sovětské armády. Z odborného tisku a dnes již i z vlastního poznání se můžeme přesvědčit, jak velkou pozornost věnuje růstu odborných a politických znalostí důstojníků a štábů Sovětská armáda.

I v naší armádě jsme po určité stagnaci v této oblasti, způsobené krizovým obdobím let 1968—1969, přistoupili znovu k zavedení systému, který se v dřívějších letech právě na základě zkušeností Sovětské armády plně osvědčil.

Ve zmíněném období se velice diskutovalo o poslání, cílech a náplni velitelské přípravy a přitom se hledaly tzv. nové formy této přípravy. Myslím, že v těchto letech šlo především o nepochopení základního cíle přípravy velitelů a štábů. Proto většina „nových“ forem v této oblasti neplnila a ani nemohla plnit stanovený úkol. O tom se přesvědčili sami účastníci těchto experimentů.

Co je vlastně cílem veškeré přípravy velitelů a štábů v běžném výcvikovém roce?

Cílem je především **prohloubit znalosti** v organizaci a vedení soudobých operací a **připravit** účastníky k plnění úkolů, které vyplývají z jejich mobilizačního předurčení, **prohloubit znalosti** mírových funkčních povinností a **naučit** je dovedně **využívat znalostí a zkušeností při výcviku a výchově vojsk a štábů.**

Cílem přípravy štábů je **zdokonalit** jejich příslušníky v plnění funkčních povinností a **přípravit** je ke sladěné činnosti jako orgány velení schopné zabezpečit veliteli nepřetržitě a spolehlivě řízení z jakékoliv situace.

Takto organizovaná příprava sleduje „úzké“ specifické a diferencované cíle, které mají bezprostřední vztah a zabezpečují především splnění vytyčených úkolů daného štábu nebo svazu v příslušném výcvikovém roce. Tato příprava nemá a nemůže nahradit přípravu ve vojenských školách i když by se k ní měla kvalitou, organizovaností, náročností, metodikou i materiálními zabezpečeními co nejvíce přibližovat. Přípravu organizujeme a uskutečňujeme na základě ustanovení řádů a předpisů, rozkazů a směrnic s. ministra národní obrany ČSSR.

Právě základní řády, předpisy, zkušenosti z jejich realizace v praxi i nové poznatky z oblasti vědeckotechnické revoluce ve vojenství tvoří základní náplň obsahu veškeré přípravy ve výcvikovém roce, konkretizované na požadavky daného štábu nebo svazu (svazku).

V celém systému dodržujeme zásadu, že každý velitel (náčelník) školí přímo podřízené velitele i štáby a odpovídá za jejich přípravu i stav politické a odborné úrovně.

V systému celoroční přípravy je třeba vytvořit každému jednotlivci časové možnosti především k přípravě na stanovená zaměstnání. Mám zde na mysli zabezpečení tzv. samostatného studia, které má mít rozhodující úlohu ke zvýšení odborných znalostí a k přípravě na zaměstnání. Kromě plánu velitelské přípravy, který je součástí výcvikových dokumentů, měl by mít každý důstojník stanovené diferencované úkoly pro samostatné studium, určitý studijní limit (buď roční, nebo na delší dobu), který by byl v souladu s celkovým obsahem politické a odborné přípravy v daném výcvikovém roce. Současně by souvisel se současným i perspektivním služebním zařazením, dosaženou praxí apod. A z tohoto obsahu měl by být také na závěr výcvikového roku hodnocen.

Toto řešení můžeme zabezpečit i tím, že přezkoušíme před určenou komisí zvláště ty důstojníky, kteří absolvovali školy nebo kursy v dřívější době.

Tak jako jiné vědy i vojenská věda se dnes obsahem kvantitativně rozrůstá. Jistě bude docházet i zde k mnohem větší specializaci tzn. i k nárůstu kvalitativnějších znalostí ve svých odbornostech. To nezabezpečíme tím, že budou všichni znát „všechno“. Bylo by vhodné na každé funkci (specializaci) zavést určitý limit požadavků znalostí, co by měl dotýčný funkcionář zvládnout perfektně a co jen informativně. To je cesta ke skutečnému zvýšení politických i odborných znalostí.

V současné době dělíme přípravu velitelů a štábů na:

a) politickou

b) bojovou a tu na

taktickou — která zahrnuje přípravu na stupni čtyři až svazku,

odbornou — ve které jde o zdokonalování v ostatních druzích bojové přípravy (střelecké, dělostřelecké, pořadové, tělesné, ženijní, chemické, automobilní, technické, týlové apod.),

c) operační — která zahrnuje přípravu na stupni svazu a výše,

d) metodickou — jejímž úkolem je připravit generály a důstojníky všech stupňů k výcviku podřízených.

Politická příprava je organizována podle směrnic hlavní politické správy ČSLA.

V bojové a operační přípravě budeme se vracet ke všem osvědčeným formám. Je to především samostatné studium, přednášky, semináře, besedy, výcvikové filmy, ukázky, letůčky, válečné hry a velitelsko-štabní cvičení. Vyvrcholem bojové a operační přípravy velitelů a štábů je cvičení s vojsky. Jde jen o to, abychom tyto formy správně využívali. V tom máme již dostatečnou praxi. Přitom musíme zvážit, kdy použijeme ty nejaktivnější formy.

V praxi rozlišujeme dva způsoby realizace přípravy velitelů a štábů:

1. velitelská zaměstnání, ve kterých velitel (náčelník) školí generály a důstojníky vlastního štábu;
2. velitelská a odborná shromáždění, ve kterých velitel (náčelník) řídí přípravu přímo podřízených velitelů a odborných náčelníků a to vždy o jeden stupeň nižších.

Každé se liší svým posláním i charakterem a proto i organizací a metodikou. V tom máme ve štábech velké zkušenosti.

Celý systém včetně náplně velitelské přípravy zahrnuje vlastně období jednoho výcvikového roku. Je známo, že musí mít určitý cíl (který vyplývá z úkolů výcvikového roku) a plánovaná zaměstnání musí mít určitou posloupnost, předstih a perspektivu, aby na sebe navzájem navazovala a na konci výcvikového roku tvořila určitý uzavřený celek.

Velitelská příprava má být školou organizovanosti a kázně, náročnosti a prostředím, které je vhodné k výměně zkušeností a skutečného získávání znalostí. Každý velitel (náčelník) by měl vytvořit takovou atmosféru, aby bylo pro každého nejen služební povinností, ale i ctí zúčastnit se takového zaměstnání.

Vztah k přípravě, vystupování a znalosti účastníků jsou základem spolu s hodnocením marx-leninské přípravy k určení celkové charakteristiky vojáka z povolání. Proto bychom měli na závěr výcvikového roku hodnotit každého jednotlivce i štáb a tak uzavřít vždy jednu etapu celoroční přípravy.

PROSTŘEDKY MAV TÝLU NA „NEUTRON-73“

V článku chceme uvést některé zkušenosti z využívání prostředků mechanizace a automatizace velení v oblasti týlu při cvičení „NEUTRON-73“.

Již při zpracování materiálů pro toto cvičení jsme poprvé v širším rozsahu použili počítačů k řešení vybraných projektů týlového zabezpečení. V průběhu cvičení pak cvičící štáby využívaly strojového zpracování některých týlových dokumentů.

Zkušenosti ukazují, že zejména při přípravě dokumentace pro cvičení můžeme využít počítačů ve větším rozsahu. Jednak můžeme využít stacionárních počítačů, jednak zpracovat několik variant a pak použít tu, která nejlépe odpovídá cílům a úkolům cvičení.

Současná tendence ve snižování počtu osob ve štábech si přímo vynucuje přejít na moderní způsob zpracování složitých kalkulačních úkolů pomocí počítačů. Vedle soudobých operací vyžaduje stále více řešit v kratších časových lhůtách složité situace, které mají vliv i na změnu výchozích údajů v plánech týlového zabezpečení.

I když projektové dílo v týlové oblasti dosud nepokrývá celou problematiku práce štábu týlu, můžeme nejsložitější a nepracnější dokumenty zpracovat jak při přípravě cvičení, tak v jeho průběhu. Vybranou dokumentaci může využít ředitelství cvičení a rozhodčí služba.

Při přípravě cvičení můžeme upřesňovat příslušný projekt tak, aby nejlépe od-

povídal záměrům cvičení. Přitom zpracování nové varianty počítáme řádově na minuty. Umožňuje nám to přepracovat některé dokumenty i v časové tísní. Některý složitější projekt, zejména v dopravně zásobovacím systému, umožňuje zpracovateli cvičení řešit i podrobnosti, které dosavadním způsobem by nestačil zpracovat. Předpokladem správných výstupních sestav je mít přesné a jednotné vstupní údaje, se kterými musí umět pracovat každý zainteresovaný pracovník. Zde se právě ukazuje, že při zpracování vstupních údajů je mnoho problémů a skrytých časových rezerv.

Dobrou zkušeností při přípravě cvičení je pořizování kopií sestav, které mohou využívat v průběhu cvičení funkcionáři ředitelství cvičení a ve výpisech i rozhodčí služby u týlových funkcionářů. Kromě toho můžeme pro ředitelství cvičení a rozhodčí službu zhotovit další možné varianty, které mohou použít v průběhu cvičení podle vývoje situace. Velkým kladem tohoto způsobu je, že rozhodčí služba má předem podrobné výstupní sestavy. Podle nich může upřesňovat rozehru cvičících, porovnávat výstupní sestavy u ředitelství cvičení a u cvičících.

Máme-li však splnit učební cíle a úkoly cvičení, musíme utajit údaje před cvičícími a to zejména v příslušných výpočetních střediscích, které zpracovávají programy jak pro ředitelství cvičení, tak i pro cvičící. Nejlépe by bylo vyčlenit pro RC a RS samostatný počítač.

Zkušenosti ukazují, že ve využití strojového zpracování je zdroj rezerv v racionalizaci práce týlových štábů. Používání stejných projektů u ředitelství cvičení a u cvičících dochází k unifikaci dokumentů — vlastně k typizované dokumentaci. I když je ještě řada nedorozumění problémů, přesto si příslušní funkcionáři mohou lépe rozumět.

Nejdůležitější je to, aby širší kolektiv zodpovědných funkcionářů se ujednotil na obsahové stránce projektu, tj. stanovil na současném stupni poznání optimální výstupní sestavy vybraných týlových programů. Tyto budeme při cvičeních dále svěřovat, vylepšovat a pak zavádět do běžné praxe u vojsk. Tato problematika je zejména aktuální na stupni armáda, divize a pluk, kde jde především o používání jednotné dokumentace. K tomu by bylo třeba vyřešit některá opatření, jako např.

- ujednotit kalkulační údaje a normy ve všech zásobovacích službách (jak vertikálně, tak horizontálně),

- dodržovat operační i taktické týlové normy,

- dodržovat „cvičné“ rozpětí možných norem předpokládaných ztrát a spotřeby,
- prověřit při zahájení cvičení přesné a správné pochopení operačně týlového zámýslu (úkolů).

Jsmo toho názoru, že právě v unifikaci týlových dokumentů může strojové zpracování sehrát daleko větší a významnější úlohu.

Dalším problémem je ujednocení vstupních údajů, tj. správnosti příslušných údajů. V podstatě jde o to, aby byly stanoveny účelné normy, které by používali všichni funkcionáři příslušného stupně velení. Tzn., aby stejné normy ve svých dokumentech používali příslušníci služby zásobování PHM, pracovníci materiálního zabezpečení, vojenské dopravy i technického zabezpečení.

Orgány materiálních hospodářů by měly vkládat do banky dat výpočetního střediska TVS všechny informace ve své působnosti. Pak při zpracování projektů můžeme kdykoliv vybírat příslušné informace z banky dat, aniž s tím příslušný materiální hospodář má nějakou práci. Tím přispějeme k další racionalizaci a máme zabezpečeno, že všichni funkcionáři na TVS budou používat stejné údaje. Mohou také z banky dat vybírat potřebné informace pro vstupy a vševojskové štáby.

Dalším problémem je přesvědčit uživatele (ŘC, RS a cvičící) o účelnosti využívat strojově zpracovaných dokumentů. Jde o to, aby uživatelé se sami přesvědčili, že strojové zpracování je efektivnější a to jak z hlediska času, tak i z hlediska zpracová-

ní dalších informací (výstupních sestav). To prokázalo cvičení „NEUTRON-73“, kde došlo k úspoře času a ke zpracování dosud tímto způsobem nezpracovaných informací.

Je nutné upravit projekty i pro zpracovatele cvičení tak, aby mohli zjistit k libovolně zvoleným „stop časům“ jaká je situace vybraných týlových svazků, útvarů a zařízení (např. kde jsou a jaká je činnost automobilních dopravních proudů) a dále jaká je materiální a zdravotnická situace u vojsk.

Již první pokusy ukazují, že můžeme dosáhnout racionalizace práce při dosavadním způsobu řízení cvičení a v dalším zlepšit metodiku řízení cvičení a to na kvalitativně vyšší úrovni. Jde hlavně o pružnost, aktuálnost a podrobnost rozehry a případnou úsporu příslušníků rozhodčí služby.

Dosavadní zkušenosti z různých cvičení dokazují, že již nazrála doba, aby štáby operačního týlu používaly ve své činnosti strojové zpracování v souladu s metodikou práce operačního týlu. K tomu by si měly vytvořit potřebné organizační, kádrové a technické podmínky. Použití strojového zpracování se přímo nabízí při řešení složitých a pracných kalkulací a podkladových materiálů týlového zabezpečení s důrazem na období plánování operace. Někteří týloví funkcionáři však mají určitou obavu z používání prostředků mechanizace a automatizace velení. Co je třeba k překlenutí této obavy?

Je to především **přesvědčit** týlové funkcionáře, že strojové zpracování dokumentů podstatně ulehčuje práci a zkracuje dobu zpracování oproti dosavadnímu způsobu. Je třeba však zamezit, abychom dokumenty museli zpracovávat dvojnásobným způsobem, tj. normálně a strojově.

Pak je třeba **naučit** týlové funkcionáře zpracovávat týlové dokumenty pomocí počítače. Právě zde je ještě řada nesprávných názorů. Při strojovém zpracování musí každý zvládnout v podstatě dvě základní činnosti a to správně zpracovat vstupní údaje pro počítač a umět se orientovat a používat výstupní sestavy z počítače. Není třeba, aby týloví funkcionáři ovládali činnost výpočetní a přenosové techniky. K tomu jsou určeni odborníci v příslušných výpočetních střediscích. Zvláštní důraz klademe na správné a přesné zpracování vstupních údajů, poněvadž jinak dostaneme nesprávné výstupní sestavy. Cvičení prokázalo, že strojové zpracování týlových dokumentů bylo znehodnocováno tím, že někteří týloví funkcionáři se nedovedli rychle orientovat ve výstupních sestavách.

Dále je třeba odstranit **oprávněnou obavu** náčelníků, že se doposud nemohou plně spolehnout na to, že příslušné výstupní sestavy budou včas zpracovány a doručeny uživatelům. Toto můžeme odstranit zařazením mobilního počítače na příslušné TVS svazu. Při tom však bude zapotřebí vytvořit na každém TVS takové podmínky, aby v případě vyřazení mobilního počítače (i přenosových prostředků) bylo možné využít jiného prostředku, který byl schopen zpracovat náhradní redukované sestavy (např. výpočetní automat C-261).

V tomto směru bychom měli zaměřit úsilí při přípravě tylových orgánů všech stupňů. Štábní nácviky a ostatní zaměstnání s využíváním prostředků výpočetní techniky měli bychom zaměřit na plné zvládnutí zpracování vstupních údajů pro počítač a na rychlé orientování se ve výstupních sestavách.

Správné využívání prostředků mechanizace a automatizace ve velení týlu ovlivní:

- a) příprava kádrů,
- b) organizace práce ve výpočetním středisku na TVS,
- c) řešení projektového díla,
- d) zabezpečit výpočetní a přenosové techniky.

Nejdůležitější a nejsložitější v současné době je příprava kádrů. Při přípravách na různá cvičení se nám osvědčilo organizovat zvláštní zaměstnání vybraných důstojníků, kteří měli využívat prostředky mechanizace velení. Při nich jsme kladli důraz na metodické zpracování vstupních údajů tak, aby tuto problematiku v průběhu cvičení co nejlépe zvládli a aby nedocházelo k časovým ztrátám. V průběhu štábního nácviku by měl každý uživatel zvládnout vyplňování formuláře vstupních údajů. Rovněž důležitou složkou přípravy je orientace ve zpracovaných výstupních sestavách po obdržení od výpočetního střediska.

Ukázalo se, že čím je poctivější příprava před cvičením, tím je efektivnější využívání prostředků MAV při vlastním průběhu cvičení.

Přípravu kádrů však chápeme jako dlouhodobý a trpělivý proces, kdy budeme stále rozšiřovat okruh aktivních účastníků moderní metody strojového zpracování dokumentů.

Důležitá je též práce ve výpočetních střediscích na TVS. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že požadovaného efektu dosáhneme pouze tehdy, jsou-li v čele výpočetního střediska na TVS schopní organizátoři,

kterí zabezpečí nejen správné strojové zpracování tylových dokumentů, ale i včasné doručení těchto dokumentů uživatelům. Bude účelné, aby příslušníci střediska znali hlavní funkční náplň příslušného tylového velitelského stanoviště a naopak, aby tyloví funkcionáři znali hlavní zásady činnosti a metodiky práce výpočetního střediska na TVS.

Velmi cenné zkušenosti jsme získali při cvičení „MORAVA-73“, kdy byl přímo do sestavy TVS začleněn mobilní počítač PRIPRAVA-II. Tento počítač byl přesunován s ostatními prostředky PVS a po přesunu na nové stanoviště byl schopen za 3–4 hodiny plnohodnotného provozu. Průběh cvičení ukázal, že tento počítač je schopen se přesouvat v sestavě TVS ve členitém terénu, rozmístit v prostorech běžně používaných pro TVS a stačí zabezpečit TVS tylovými dokumenty a činností tylových orgánů i při každodenním přesunu. Toto cvičení zdůraznilo nutnost sladit používané projekty s metodikou práce týlu. Bude proto vhodné dosavadní zkušenosti vyhodnotit a navrhnout příslušná opatření.

Dále je důležité správné využívat projektového díla v praxi. Zkušenosti ukazují, že tylové dokumenty je třeba zpracovávat strojově v celém komplexu. Neefektivnější jsou prozatím projekty, které se zabývají plánováním tylového zabezpečení operace. Upotřebitelnost těchto projektů byla na cvičení prokázána. Některé projekty vyžadují však úpravy obsahové stránky podle skutečných potřeb uživatelů. Zpracované projekty ulehčují práci cvičícím, zkvalitňují rozhodovací proces a jsou zejména platné v období plánování tylového zabezpečení operace.

Jak ukazují zkušenosti ze cvičení „ŠTÍT-72“, „NEUTRON-73“ a „MORAVA-73“, ulehčení a zrychlení činnosti tylových orgánů není nikterak zanedbatelné. Tak např. úlohu HERMES-F „Plánování materiálního zabezpečení frontové útočné operace v počátečním období války“ zpracovává dosavadním způsobem 4–6 příslušníků štábu 12 hodin (tj. 48–72 hodin) a strojově (od zpracování vstupních údajů do vytištění výstupní sestavy) netrvalo déle než 6–8 hodin; úlohu PLUTO-A „Výpočet potřeb a rozdělení limitu PHM pro armádní operaci“ zpracovává jeden pracovník 11 hodin a strojově za 3 hodiny (přitom hodnota strojového zpracování představuje hodnotu práce 1 příslušníka na 3 dny); úlohu NIKE-A „Možnosti silničních a mostních útvarů“ zpracovává jeden příslušník 5–6 hodin a strojově proběhne za 1/2–1 hodinu; úlohu „Rozdělování proviantu svazku“ zpracovává jeden

pracovník ručně 5 hodin a pomocí výpočetního automatu CONSUL-261 za 1 1/2 hodiny.

Dosud zpracované projektové dílo — i když plně nepokrývá celou problematiku týlového zabezpečení — umožňuje zpracovat značné množství variant v relativně krátké době.

Neméně důležité je i zabezpečení TVS prostředky výpočetní a přenosové techniky. Při plánování v mírových posádkách můžeme s úspěchem využívat stacionárních počítačů. Tím nemusíme používat složitých prostředků přenosu dat a kromě toho můžeme ještě v mírových posádkách zpracovat značné množství variantních výstupních sestav a z nich vybrat tu variantu, která se nejvíce přibližuje dané situaci.

Osvědčil se plně mobilní počítač PŘÍPRAVA-II (čs. výroby) pro řešení týlových projektů a to i při umístění počítače na velitelském stanovišti. I když vstupní údaje jsme museli převážet z TVS na VS, kde jsme je též počítali a zhotovovali výstupní sestavy a tyto zpět převáželi na TVS — přesto se ukázalo, že tento způsob zpra-

cování týlových dokumentů je nejen rychlejší než klasický způsob, ale můžeme zpracovat více variant výstupních sestav, než ve stejné době jsou schopni zpracovat příslušní týloví funkcionáři.

Další zkušenost jsme získali, že je třeba věnovat značnou pozornost ještě před zahájením cvičení sladění prostředků přenosu dat se šifrovacím a dešifrovacím zařízením.

Závěrem chceme podtrhnout, že zkušenosti ze cvičení roku 1972 a 1973 jasně prokazují kladné výsledky z používání prostředků mechanizace a automatizace velení. Rozvinutí tohoto úspěchu bude záviset jen na nás, jak zvládneme přípravu vstupních údajů a jak budeme schopni využít výsledků strojového zpracování ve vlastní pracovní a řídicí činnosti.

Plnění úkolů v oblasti týlového zabezpečení bude stále vyžadovat širší rozsah působnosti při kratších časových lhůtách plnění. I doposud skromné výsledky ukazují na způsoby, jak můžeme urychlit zpracování získaných informací a tak zkvalitnit komplexní rozhodovací proces v řídicí činnosti vedoucích týlových funkcionářů.

Tendence rozvoje a použití výsadkových vojsk

Rozvoj výsadkových vojsk armád předních zemí v poválečných letech probíhal pod vlivem nových prostředků ozbrojeného zápasu (zejména raketových jaderných zbraní) a získaných zkušeností ve válkách. Cílem tohoto článku je rozebrat hlavní směry současného rozvoje výsadkových vojsk, a to na základě zahraničního tisku, s přihlédnutím ke zkušenostem vedení lokálních válek imperialisty USA.

Rozvoj výsadkových vojsk jde cestou zvyšování jejich palebné mohutnosti, úderné síly, mobilnosti na bojišti, bojové samostatnosti (včetně nevelkých jednotek) a rovněž snižování váhy a rozměrů výzbroje a bojové techniky. Druhý požadavek je důležitý zejména při přepravě vojsk vzduchem a jejich vysazení na padácích.

Růstu palebné mohutnosti výsadkových vojsk přispělo zvětšení ráže hlavněvoňového dělostřelectva a minometů, začlenění reaktivních zbraní do jejich složení a dalších druhů výzbroje a kromě toho i používání mohutnější munice.

Základ současného dělostřelectva výsadkových svazků armád hlavních kapitalistických zemí tvoří dělostřelecké systémy s mechanickým pohonem. Přitom přednost se udílí houfnicím, které i když poněkud ustupují kanónům v dálce střelby, ale mají mnohem menší váhu, mohutnější munici, jsou schopny vést palbu spodní i vrchní skupinou úhlů a rovněž úspěšně bojovat s tanky.

Existence takového dělostřelectva zvyšuje bezesporu mohutnost vzdušného výsadku. Rozdílné vysazování děl a tažných prostředků ovšem ztěžuje jejich používání v boji; to vedlo k názoru zaměnit systém mechanický systémem samohybným. K tomu účelu byla v armádě USA vyvinuta samohybná houfnice 105 mm (M 104), která má dobrou manévrovost a může působit v prostorech velkého zničení a v zamořeném terénu. Použití aluminiové slitiny při její výrobě značně snížilo váhu zbraně a umožňuje shazovat ji na padácích.

Výsadková vojska v armádách kapitalistických států dosud nemají své vlastní taktické jaderné zbraně. Ve Spojených státech se pokoušeli odstranit tento nedostatek zavedením do výzbroje výsadkové divize neřízené ŘS „Little John“ s jadernou bojovou hlavicí o mohutnosti do 100 kt. Z tisku ovšem vyplývá, že vzhledem k potížím při vysazování a bojovém použití v týlu nepřítele tyto rakety nesplňují předpokládané naděje. Proto USA za-

čaly vyvíjet jadernou munici pro houfnici 105 mm.

Velký význam pro vzdušné výsadky mají minomety. Jsou konstrukčně jednoduché a nemají velkou váhu, což umožňuje lehce je vysazovat na padácích a s úspěchem používat v boji. Je charakteristické, že vzhledem ke zdokonalování jsou minomety malých ráží zaměňovány většími rážemi, neboť jsou začleňovány na nižší stupně např. v armádě USA je 81 mm minomet ve výzbroji padákové výsadkové rot, a 106,7 mm minomet ve výzbroji padákové výsadkové praporu.

Pro boj s tanky, které představují hlavní nebezpečí při bojové činnosti v týlu nepříteli, mají výsadkové vojska ve výzbroji různé protitankové prostředky. Nejvíce jsou rozšířeny protitankové granátomety a bezzákluzová děla, jejichž hlavní předností je nevelká váha, jednoduchá konstrukce, možnost používání komutativních nábojů nebo nábojů s plastickými trhavinami.

Zmenšení váhy protitankových prostředků umožnilo vyzbrojit jimi i malé jednotky a takovým způsobem podstatně zvětšit celkové množství těchto prostředků. Jejich převážná většina je vysazována bezprostředně s výsadkáři a je používána k boji prakticky ihned po přistání. Protitankové řízené střely, které jsou nejperspektivnějším protitankovým prostředkem, nebyly dosud plně doporučeny pro výsadkové vojska, vzhledem ke složitosti zařízení a nedostatečné spolehlivosti jejich vysazení.

Určité zvýšení palebné síly výsadkových útvarů a jednotek nastalo rovněž díky zvětšení počtu a zkvalitnění pěchotních zbraní, které tak jako dříve zůstávají nejmasovější.

Většina zahraničních vojenských specialistů předpokládá, že bojové možnosti výsadkových vojsk je možné zvětšit tím, že je bude podporovat jednak taktické letectvo, jednak raketové jaderné zbraně útočících pozemních vojsk. Účinnost takové podpory bude ovšem ve značné míře záviset na hloubce vysazení výsadku, meteorologických podmínkách, přesnosti vyláčení cílů a na čase nezbytném k uskutečnění úderů. Určité potíže budou s ničením pohyblivých a malorozměrných cílů, které jsou v přímém dotyku s výsadkem. Proto také nebude možné dosáhnout požadovaného výsledku s využitím podpory pozemních vojsk.

Aby mohly vést aktivní bojovou činnost a úspěšně plnit různé úkoly v týlu nepříteli, výsadkové útvary (jednotky), současně s velkou palebnou mohutností, musí

mít i velkou údernou sílu a vysokou manévrovost. Takové vlastnosti mohou získat tím, že budou mít ve výzbroji tanky a jiné druhy obrněné techniky. Např. plovoucí tank armády USA M 551 „Sheridan“ je způsobem pro přepravu vzduchem. Američti vojenští specialisté jsou přesto toho názoru, že bojové možnosti jednotek vyzbrojených těmito tanky jsou omezené a začlenění např. jednoho tankového praporu do sestavy výsadkové divize nepřinese požadovaný výsledek.

Pokud se týče přepravy tanků o váze přes 40 t vzduchem podle názorů vedoucích činitelů Pentagonu dosahuje se řešení tohoto problému zavedením do výzbroje letectva USA těžkého vojenského dopravního letounu C-5 A „Galaxy“, který je schopen vzít na palubu všechny existující typy tanků. Při doplnění PHM ve vzduchu jsou tyto letouny schopny přepravit do vzdálených prostorů nejen jednotlivé tanky, ale i tankové útvary (svazky), které dokážou posílit vzdušný výsadek na zachváceném předmostí v týlu nepříteli. Proto se pokládá za účelné mít samostatné tankové svazky (útvary) připravené pro přepravu vzduchem a nezačleňovat je do sestavy vzdušných svazků (útvary) a tak je nezatěžovat.

Je vhodné vzpomenout, že podobná tendence se projevovává již v letech druhé světové války, kdy výsadková vojska fašistického Německa spolu s padákovými a přistávacími divizemi měla ve svém složení jednu tankovou divizi v počtu 126 tanků. Její vysazení do týlu nepříteli se ovšem neuskutečnilo, neboť nebyly k dispozici vhodné letouny a kluzáky.

Zdokonalují se i ostatní druhy výzbroje a prostředky zabezpečení boje vzdušného výsadku v týlu nepříteli. K velkým změnám došlo v prostředcích pozemní protivzdušné obrany. Např. v armádě USA je nahrazeno hlavně protiletadlové dělostřelectvo protiletadlovými raketovými systémy „Redeye“ a „Chaparral“ určenými k boji s letouny ve výškách do 4000 m. Tyto zbraně mohou rovněž vést úspěšný boj i s pozemními cíli — tanky, pěchotou, dělostřelectvem atd.

V oblasti rozvoje ženíjní techniky je věnována pozornost zabezpečení průzkumu a překonávání minových zátarasů, zvyšování odolnosti obrany vzdušných výsadků. Dále se rozvíjejí přepravní prostředky a prostředky mechanizace ženíjních zbraní.

Do výzbroje výsadkářů byla zavedena aktivní a pasivní infračervená technika, které se využívá k získání zpráv, vedení mířené palby, při řízení bojových vozidel a k pozorování v noci.

Velká pozornost v armádě USA je vě-

nována využití ohňometů v sestavě vzdušných výsadků; jsou pokládány za velmi cennou zbraň pro podporu výsadkových jednotek. Nejsilnější je psychologický účinek ohňometů, neboť člověk zpravidla pocituje nepřekonatelný strach před ohněm. Tuto zbraň je možné používat při dobývání dobře vybudovaných míst velení,

ničení jaderných prostředků a různých cpevněných objektů.

Pokračuje zdokonalování spojovací techniky. Vedoucí činitelé armády USA jsou si vědomi toho, že výsadková vojska budou bojovat rozptýleně, a proto pokládají za krajně důležité jejich vybavení spolehlivými spojovacími prostředky.

Změněný charakter a podmínky boje v týlu nepřítel zvyšují význam manévrových vlastností výsadkových útvarů a jednotek, neboť dosáhnout nyní úspěchu je nemyslitelné bez rychlého manévru silami, prostředky a palbou. Proto vzdušný výsadek po přistání musí zahájit překvapivé úder y na nepřítel, potom se podle potřeby rychle rozptýlit a vyjít do nových prostorů k plnění dalších úkolů.

Prvopočáteční snahou řešit tento problém bylo začlenění velkého množství kolových vozidel do sestavy výsadkových svazků. Např. divize armády USA v r. 1953 měla 3000 dopravních a speciálních vozidel. Ovšem již tehdy mnozí vojenští odborníci došli k závěru, že tímto směrem není možné zvýšit pohyblivost vojsk na požadovanou úroveň. Proto ne náhodou se zrodila myšlenka širokého využívání „vzdušných cest“. Kromě bojových vrtulníků, které již dnes mají důležité místo v pozemním boji, byly učiněny pokusy vybudovat různé vzdušné bojové prostředky; od individuálních létajících aparátů do „létajících tanků“. Jejich zavedení do výzbroje výsadkových vojsk by umožnilo podle některých názorů jejich vysokou pohyblivost, což je velmi významné v podmínkách jaderné války. Předpokládá se, že současný vývoj a výzkum umožní úspěšně řešit tento problém již v roce 1985. Zdá se, že tento proces bude novým historickým krokem, který může podstatně změnit charakter ozbrojeného zápasu v celku. Mnozí vojenští odborníci se shodují v tom, že koncepce „vzdušné mobility“ je hlavním směrem v současné vojenské výstavbě.

Rozvoj výzbroje výsadkových vojsk je nerozlučně spjat s kvantitativním růstem vojenského dopravního letectva. Porušení této spojitosti vede nevyhnutelně k záporným jevům. Sovětská armáda při zahájení Velké vlastenecké války měla ve svém složení pět a potom deset výsadkových sborů. Teorie a praxe použití vzdušných výsadků k této době byly dostatečně rozpracovány. Projevil se však nedostatek vojenských dopravních letounů, což spolu s jinými okolnostmi ztížilo širší použití těchto silných a dobře připravených vojsk podle jejich

předurčení. Takový nedostatek se vyskytl i v jiných armádách. Ve výhodnější situaci byly anglo-americké ozbrojené síly, které měly dostatečné množství dopravního letectva. To jim umožnilo uskutečnit řadu velkých výsadkových operací na evropském válečném

Od doby druhé světové války došlo k podstatným změnám v rozvoji vojenského dopravního letectva. Zejména se zvýšila více jak 10krát nosnost; zvýšily se i rozměry kabin. Dnes mají mnohé armády k dispozici rozsáhlý park soudobých letounů, které umožňují až 4–5krát zvýšit vzdálenost přepravy vojsk. Na velkou vzdálenost je možné přepravovat vzduchem všechny druhy bojové techniky, které jsou ve výzbroji pozemních vojsk (včetně tanků a raket).

Rozvoj výsadkové techniky v zahraničních armádách jde cestou dalšího zdokonalování padáků pro vysazení příslušníků vojska a vývoje prostředků pro vysazení těžké výzbroje a bojové techniky současně s výsadkáři.

Cílem zkvalitnění osobních padáků je zabezpečit bezpečné vysazení ve velkých (větších než dříve) rychlostech letu letounu. Díky různým zařízením ke zpoždění otevření padáku již v padesátých letech mohli výsadkáři uskutečňovat seskok při rychlosti letounu 280 km/hod. To v podstatě odpovídá možnostem soudobých letounů (např. rychlost letounu C-5 A „Galaxy“ při vysazení nákladů a vojsk na padácích je 240 až 280 km/hod. Bylo by zřejmě možné dosáhnout ještě dalšího zvýšení rychlosti vysazení. To by mělo ovšem za následek zvětšení rozptýlení vysazovaných vojsk a ztížení shromáždění výsadkářů a nákladů po přistání. Proto dnešní úsilí konstruktérů směřuje ke zvýšení spolehlivosti padáků, zjednodušení jejich otevření a exploatace, snížení váhy.

Vysazení těžké výzbroje a bojové techniky na padácích představovalo vždycky určitou potíž. V letech druhé světové války se shazovaly na padácích náklady o váze do 100–120 kg. Skutečný výzkum v této oblasti se rozvinul až po válce a pokračuje až do současné doby. Podle údajů

zahraničního vojenského tisku se vysazují nyní úspěšně téměř všechny druhy vojenské techniky o váze do 20 tun; to zabezpečuje použití velkých padákových vzdušných výsadků. Podle názorů některých zahraničních vojenských teoretiků je různé vysazování osob a bojové techniky určitou brzdou dalšího rozvoje výsadkových vojsk. Vysazení se musí uskutečňovat v sestavě jednotek se vši výzbrojí, bojovou technikou i prostředky zásobování. Řešení tohoto problému sníží ztráty osob v době vysazení, značně zkrátí dobu na shromáždění vojsk po přistání a zabezpečí maximální taktické překvapení.

V organizační struktuře výsadkových vojsk nedošlo v poválečných letech k zásadním změnám. Při zahájení druhé světové války byl vyšším výsadkovým svazkem v armádách Sovětského svazu, USA a fašistického Německa výsadkový sbor ve složení dvou až třech divizí a sborových útvarů. Většina používaných vzdušných výsadků dosahovala přibližně této hodnoty.

V průběhu druhé světové války se vytvořily i větší uskupení — výsadkové armády. Ve fašistickém Německu taková ar-

máda (roku 1943) zahrnovala 1. a 2. výsadkový sbor (v hodnotě 8 padákových a jedné tankové divize), dále svazky a útvar dopravního a bojového letectva. 1. spojenecká (anglo-americká) výsadková armáda měla tři americké a dvě anglické výsadkové divize. Tato armáda v poněkud menším složení byla použita v Holandsku roku 1944. Veliteli armády byly přiděleny všechny síly a prostředky použité k provedení výsadkové operace. Soustředění velitelů bylo podle názorů Američanů účelné, neboť výsledky výsadkové operace nezávisí na činnosti různých, někdy vzájemně „nesympatizujících“ druhů vojsk; všechny druhy vojsk a služby pod jediným velením přispěly svým dílem k celkovému úsilí. Jeden z teoretiků výsadkových vojsk armády USA prohlásil, že účinnost výsadkové armády prokázal celý průběh holandské operace. V poválečných letech se připouští v armádě USA účinnost mít ve složení výsadkových vojsk, kromě výsadkového sboru a divizí, samostatné padákové brigády (pluky, prapory) předurčené k plnění takových úkolů taktického charakteru, kde není zapotřebí účasti všech sil divize.

Rozvoj teorie bojového použití výsadkových vojsk

Zkušenosti minulé války dosvědčily, že tato vojska byla novým zvláštním prostředkem ozbrojeného zápasu, schopným plnit řadu nejdůležitějších úkolů. Jejich použití, zvláště při zahájení války v Evropě bylo pro některé armády neočekávané. Vojenské myšlení řady zemí ne plně pochopilo změny, ke kterým došlo ve vojenskosti v předvečer druhé světové války. Proto bylo zřejmé, že jejich strategie po zahájení války se zhroutila pod tlakem těchto nových možností.

Rozvoj operačního umění a taktiky výsadkových vojsk nastal v podstatě při zobečlování a analýze zkušeností minulé války. Nehledaly se žádné nové způsoby přípravy a vedení boje (výsadkové operace), neboť se předpokládalo, že použití vzdušných výsadků v této válce bylo skutečně novým druhem bojové činnosti.

Vojenskotechnická revoluce, zvláště vznik raketových jaderných zbraní, ještě více změnila názory na úlohu a úkoly výsadkových vojsk i na formy jejich bojového použití. Vojenští odborníci zahraničních zemí předpokládají, že v budoucí válce úloha výsadkových vojsk značně vzroste. Důvodem je to, že vzdušné výsadky v budoucnosti budou s to uskutečnit zničující úder z libovolného prostoru na libovolný cíl na zeměkouli, že výsadkové operace svým rozsahem předčí všechny ty,

kteří se dosud uskutečnily. Celé armády budou schopny vzlétnout do vzduchu a vysadit se v hlubokém týlu nepříteli.

Američtí odborníci tvrdí, že USA potřebují výsadková vojska k realizování účinného použití jaderných zbraní dalekého působení, neboť nemá smyslu používat tyto mohutné zbraně, jestliže jejich výsledků nevyužívají pozemní vojska. Z toho vyplývá závěr, že vyššího stupně operačního a strategického překvapení dosáhne se v tom případě, je-li raketový jaderný úder sladěn s následným vysazením velkých vzdušných výsadků; proto ani jedna armáda se nemůže pokládat za soudobou, nemá-li ve svém složení silná výsadková vojska a vojenské dopravní letectvo.

V podmínkách, kdy došlo ke změně doktríny „hromadného úderu“ novou strategickou koncepcí amerického imperialismu „pružné reakce“ a potom „realistického zastrášení“, docházejí k závěru, aby výsadková vojska tvořila základ strategických sil, předurčených k rychlé přepravě vzduchem nebo jakýmkoli jinými způsoby do prostoru možných bezjaderných válečných konfliktů. Pentagon vychází z toho, že kromě západní Evropy nemá USA v zemích jiných kontinentů značné vojenské síly. Proto musí mít možnost rychlé přepravy svých vojsk do těchto prostorů, ve všech případech, kdy tam vzniknou vážné

konflikty. K tomuto cíli vybudovaly USA úderní velitelství (mobilní strategická záloha), které má ve svém složení, kromě pozemních a výsadkových vojsk, taktické jaderné zbraně a vzdušné i námořní dopravní prostředky. K takovým názorům se přiklání i vojenské kruhy Anglie a ostatních partnerů USA a NATO.

Sféra použití výsadkových vojsk se tímto způsobem značně rozšiřuje. Nyní se jim při kládá důležitá úloha nejen v obyčejných pozemních operacích, ale i při zabezpečování všennárodní strategie imperialistických států, směřující k potlačení národů koloniálních a závislých států i proti revolučním silám vlastního lidu v případě, že by se „pokusil odpovědět“ na imperialistickou válku občanskou válkou. V současné době má téměř každá kapitalistická armáda ve svém složení výsadková vojska.

V zahraničí pokračuje zkoumání bojového použití výsadkových vojsk i v operacích pozemních vojsk přímo na válčišti. Hluboce se studují úkoly vzdušných výsadků a rovněž sil a prostředků jiných druhů vojsk, příbraných k provedení výsadkové operace; podmínky přípravy vysazení vojsk a charakter bojové činnosti v týlu nepřítele; otázky velení, všestranného zabezpečení, zvláště při překonávání PVO nepřítele a jiné. V operacích pozemních vojsk budou vzdušné výsadky zpravidla použity k rychlému využití účinku dosaženého v důsledku hromadného jaderného (obyčejného) úderu a obsazení životně důležitých středisek nepřítele; k vytvoření předmostí, které zabezpečí přepravu do týlu nepřítele dalších sil nezbytných k obsazení jeho teritoria; k průzkumu a ničení prostředků jaderných napadení a jiných důležitých objektů; k obsazení a udržení do příchodu vlastních vojsk důležitých prostorů, leteckých základů, silničních uzelů, mostů, předmostí na vodních překážkách na směru útočících vojsk; k provedení speciálních operací (v podobě úderů v týlu nepřítele) v zájmu vojsk působících čelně.

Současně trvá aktuálnost požadavků na hromadné použití výsadkových vojsk v těsné součinnosti s jinými silami a prostředky; nevyhnutelnou nadvládu ve vzduchu a dezorganizaci nepřátelské PVO a na vysazení vzdušného výsadku do prostorů, kde nejsou nebo jsou spolehlivě umičena vojska nepřítele, zvláště jeho tankové útvary; účelnost vysazení prvního sledu výsadku na padácích a další vysazení přistávacích vojsk na obsazení letišť; pečlivou organizaci všestranného zabezpečení přípravy, vysazení a vedení boje v týlu nepřítele.

Zahraniční autoři zdůrazňují, že zvláště velký účinek bude mít hromadné použití výsadků při zahájení války (operace) vzápětí za prvními údery na odpalovací zařízení, postavení prostředků PVO, letišť, vojska a důležitá ekonomická a politická centra nepřítele. Úspěchy, dosažené při samém zahájení války, podle jejich představ, ve značné míře předurčují úspěch všech dalších činností. Proto zejména v tomto období je nutné uskutečnit výsadkové operace s operačními a strategickými cíli.

Výsadkové operace na válčišti jsou studovány jako nedílná součást operací pozemních vojsk. Obvykle se dělí na krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé se uskutečňují zpravidla jen silami výsadkového vojska s minimálními posilovacími prostředky, nejčastěji za doplnkového zásobování vzduchem. V dlouhodobých operacích jsou zesilována výsadková vojska svazky a útvary pozemních vojsk, prostředky palebné podpory, útvary materiálně technického zabezpečení.

Ke změnám došlo v rozmachu výsadkových operací: zvětšení vzdálenosti vzdušné výsadkové akce, hloubky vysazení a délky trvání samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele, množství sil a prostředků používaných k přípravě, provedení a zabezpečení operace.

V minulosti závisela hloubka vysazení výsadku na tempu čelní útočící vojsk, na vzdálenosti letu dopravních a bojových letounů a jiných podpůrných prostředků. Všechny tyto faktory měly omezující vliv na rozmach operace; proto hloubka vysazení obvykle nepřevyšovala 10–20, zřídka 50–100 km. V soudobých podmínkách je možné vysazovat vzdušné výsadky do značné velké hloubky od čáry fronty a prostorů leteckých základů.

Nové prostředky vysazování přinášejí značné změny do temp vysazení (shozu) vojsk v týlu nepřítele. Vysazení jedné výsadkové divize v minulé válce trvalo obvykle dva až tři dny. Nyní může trvat několik desítek minut.

Střední doba trvání samostatné činnosti výsadků v týlu nepřítele, na základě zkušeností války, činila 2–3 dny. Jen v případech, kdy útočící vojska se nemohla včas probít k výsadkům, musely výsadky vést boj delší dobu. Nyní ve spojitosti se zvětšením rádia letu dopravních letounů a dosahů prostředků podpory a rovněž se zvýšením bojových možností výsadkových útvarů (jednotek) délka trvání samostatné činnosti velkých vzdušných výsadků podstatně vzrůstá.

Objevuje se tendence podstatného zkrá-

cení lhot na přípravu výsadečkových operací. V letech druhé světové války bylo zapotřebí na přípravu divize a soustředění letectva až 10 i více dní. V soudobých podmínkách jsou tyto lhůty zcela nepříja-

telné. Výsadečkové svazky musí být schopny dosáhnout prostoru vysazení, vzdáleného stovky kilometrů od čáry fronty, za jeden až jeden a půl dne po obdržení rozkazu ke vzletu.

Rozvoj forem a způsobů bojové činnosti výsadečkových vojsk v týlu nepřítele v armádách kapitalistických zemí probíhá s přihlédnutím k širokému použití raketových jaderných zbraní. Zahraniční vojenská odborníci soudí, že i když výsadečková vojska dosud nemají ve výzbroji vlastní jaderné zbraně, přesto v jejich zájmu tyto zbraně mohou být široce použity jak do doby vysazení, tak i v celém průběhu boje v týlu nepřítele. Charakter soudobého boje v týlu nepřítele ve srovnání s obdobím druhé světové války se proto podstatně změnil, je složitější, manévrový, dynamický a neobyčejně intenzivní.

Značně se zvětšují rozměry prostoru bojové činnosti a značně složitější je organizace a velení v průběhu boje. Obsazení objektů v týlu nepřítele předpokládá skutečnou rozhodnou a nepřetržitou zteč současně na několika směrech, obcházet silné uzly a v případě nutnosti je ničit jadernými zbraněmi. Boj výsadku bude mít jasně vyjádřený ohniskový charakter; ještě ve větší míře nabude na významu samostatnost činnosti útvarů a jednotek při odtržení od hlavních sil výsadku.

Jedním z prvořadých úkolů v jakékoli situaci je průzkum a ničení prostředků jaderného napadení nepřítele. Současně s manévrovými formami boje výsadek bude vést i obranu. Vzhledem k tomu, že výsadek má omezené síly a prostředky, musí v obraně bojovat s největší vytrvalostí a úporností, využívat ochranných vlastností terénu, používat iniciativní a směle činnosti na směrech útočícího nepřítele. Přitom obrana bude mít krátkodobý charakter v činnosti výsadku v týlu nepřítele a bude používána jen k nedlouhému udržení obsazených objektů.

Nové podmínky činnosti v nepřítel-ském týlu zvýšily požadavky na příslušníky výsadečkových vojsk. Protože hlavní silou v boji, tak jako i dříve zůstávají lidé, jeho úspěch bude ve značné míře záviset na výcviku, vysoké morální psychologické odolnosti a fyzické zocelenosti příslušníků výsadku.

Rozvoj obecné teorie ozbrojeného zápasu v poválečných letech potvrdil správnost závěrů o velké perspektivě výsadečkových vojsk, jako nového prostředku bojové činnosti. Schopnost těchto vojsk rychle

překonávat vzduchem velké vzdálenosti nezávisle na geografických a klimatických podmínkách válčisti, vysazovat se a vést boj prakticky v jakémkoli terénu je cenou vlastností, kterou má jen tento druh vojska.

Vojenští vedoucí činitelé kapitalistických zemí, především USA, kteří se snaží maximálně zabezpečit agresivní politiku svých pánů, skládají ve výsadečková vojska zvláštní naděje. Domnívají se, že současně s plněním úkolů operačně taktického charakteru najdou široké uplatnění i v strategickém měřítku. K tomuto cíli jsou budovány velké síly vojenského dopravního letectva a procvičována přeprava vzduchem svazků všech druhů vojsk. Rozvoj výzbroje a organizace výsadečkových svazků a útvarů jde cestou zvyšování jejich palébné mohutnosti, úderné síly, manévrovosti na bojišti a zkvalitnění velení v průběhu bojové činnosti.

Vojenští teoretikové zahraničních armád, současně s touto hlavní oficiální koncepcí, v posledním desetiletí úsilovně zkoumají i jiné směry rozvoje výsadečkových vojsk. Podstata tkví v tom, aby létající aparáty, které jsou nyní využívány jen pro přepravu vojsk, byly přeměněny i v prostředek vedení boje a na jejich základě místo výsadečkových budovat vzdušná mechanizovaná vojska. Předobrazem takových vojsk jsou současné jednotky a útvary aeromobilních vojsk.

Sovětská výsadečková vojska vznikla již v letech technické rekonstrukce Rudé armády. Základem jejich budování bylo zvláštní nařízení revolučního vojenského sovětu v roce 1932. V době, kdy zahraniční vojenská odborníci se pouze zabývali teoretickým zdůvodňováním možnosti vzdušných výsadků a účelnosti jejich použití, Sovětská armáda již prakticky uskutečnila vysazení velkých vzdušných výsadků na řadě cvičení a manévru. V průběhu Velké vlastenecké války sovětské velení široce používalo výsadečková vojska k plnění nejrůznějších úkolů.

V poválečných letech vznikl ze svazků a útvarů výsadečového vojska samostatný druh vojsk. Do jeho výzbroje byly zavedeny nové vzory dělostřelectva, včetně reaktivního a samohybného, pěchotní zbraně s vyššími takticko-technickými charak-

teristikami, obrněné transportéry, tanky, soudobé protitankové prostředky, prostředky vojskové PVO. Vyzbrojení výsadkových vojsk novými vzory zbraní značně zvýšilo jejich palebnou mohutnost; podstatně se zvětšila hodnota salvy dělostřelectva a minometů výsadkové divize. Vojenské dopravní letouny používané k vysazování mají velkou rychlost, výšku letu a dolet. Mohou přepravovat nejen příslušníky výsadkového vojska, ale i děla, rakety, tanky, bojová i dopravní vozidla. Bylo dosaženo úspěchů v oblasti zdokonalování výsadkové techniky, která umožňuje vysazovat na padácích osoby, potřebnou výzbroj a bojovou techniku.

Teorie použití výsadkových vojsk se rozvíjela i nadále. Po zavedení raketových jaderných zbraní do Sovětských ozbrojených sil značně vzrostla úloha výsadko-

vých vojsk, která jsou schopna účinně a rychle využívat výsledků jaderných úderů raketových vojsk a letectva k dokončení zničení nepřítele. Novým způsobem byly rozpracovány mnohé otázky přípravy a vedení výsadkové operace a boje v týlu nepřítele. Výsadkové operace mohou být součástí frontové útočné operace, nebo se uskutečňovat samostatně ve prospěch strategické útočné operace. K jejich vedení se předpokládá přibrat výsadková vojska, speciálně připravená motostřelecká vojska, vojenské dopravní a frontové letectvo a síly a prostředky jiných druhů ozbrojených sil.

Připravenost sovětských výsadkových vojsk k plnění plánovaných úkolů jasně byla prokázána např. na cvičeních „Dněpr“ a na manévrech „Dvina“.

Upraveno ze sovětského tisku

Politické zabezpečení přesunu t.d. na velkou vzdálenost

Tanková divize se bude v počátečním období přesunovat z míst stálých posádek nebo z poplachových prostorů směrem ke státní hranici s cílem odrazit agresora nebo podle situace k zasazení do sražení. Jde v každém případě o přesun pod úhrozou nepřítele. Jejím úkolem bude rychle se přesunout a dosáhnout pohotovosti k zasazení do sražení.

Zkušenosti z druhé světové války a ze cvičení ukazují, že uskutečnění přesunu je závislý na stupni úhrozy nepřítele, vlastnostech terénu v pásmu přesunu, počtu a stavu cest, výkonnosti bojových a dopravních prostředků, fyzických schopností a vyškolení řidičů a dovedností velitelů a štábů organizovat a vést. Určitý a ne malý význam má i správně organizovaná a vedená stranickopolitická práce.

Tato probíhá prakticky ve třech obdobích

- při organizaci přesunu, kdy vojska jsou v posádkách nebo v poplachových prostorech,

- během přesunu,

- po dosažení prostoru soustředění nebo výchozího prostoru k útoku.

Hlavní zaměření a formy činnosti stranickopolitického orgánu při organizaci přesunu bude určovat vojenskopolitická situace, stanovený úkol a čas, který budou mít útvary na přípravu přesunu.

Než obdrží divize rozkaz k přesunu bude dokončovat bojovou pohotovost buď ve stálých posádkách, nebo v poplachových prostorech. V této době budou všechny útvary vykonávat činnost podle předem připravených plánů tj. i podle plánu politického zabezpečení k dosažení bojové pohotovosti.

Nemůžeme vyloučit možnost, že divize obdrží rozkaz k přesunu ještě ve stálých posádkách.

Stranickopolitické orgány zaměřují svou činnost na takové úkoly jako

- důkladné seznámení se s obdrženým úkolem a v důsledku toho stanovení na co soustředit hlavní pozornost při své práci,

- zpracování nutných dokumentů k řízení politické práce,

- sběr údajů, které potřebuje velitel k rozhodnutí,

- stanovení úkolů velitelům, politickým pracovníkům a stranickému a mládežnickému aktivu,

- přímou práci s důstojníky a vojáky.

Velmi důležitý je rozbor obdrženého úkolu. Podkladem pro organizaci práce je zámysl velitele a pokyny nadřízeného stranickopolitického orgánu. Musí být jasný cíl přesunu, jeho charakter, stupeň obtížnosti a možnosti vlastních útvarů. Důležité bude též zhodnotit nálady vojáků vzhledem k vojenskopolitickému

tické situaci, poměr civilního obyvatelstva k vojskům v pásmu přesunu, doplnění stranickopolitického orgánu a technické prostředky propagandy. Výsledkem této práce má být

- stanovení hlavního zaměření a jednotlivých úkolů pro bezprostřední práci s důstojníky a vojáky,

- jako podklad veliteli k rozhodnutí připravit závěry z hodnocení morálního politického stavu vojsk a civilního obyvatelstva v pásmu předpokládaného přesunu,

- rozpočet času k realizaci předpokládaných opatření a plánu kontroly v útvarech a jednotkách,

- určení způsobu předání podřízeným stranickopolitickým orgánům.

V tomto údobí jde v podstatě o zpracování plánu stranickopolitické práce. Důležité je, aby nezabral mnoho času, aby zůstalo co nejvíce času na politickovojenskou práci u vojsk. Vyplynou-li z rozhodnutí nové úkoly pro stranickopolitické orgány, zahrneme je dodatečně do plánu činnosti. O rozmístění sil a prostředků politického oddělení rozhodujeme zpravidla až po vyhlášení rozhodnutí velitele, kdy je již jasné uskupení vojsk za přesunu a kde chceme zaměřit hlavní úsilí v politické práci.

Při organizaci přesunu je důležité stanovit hlavní zaměření stranickopolitické práce podřízeným orgánům a seznámit s úkolem stranický a mládežnický aktiv. Zkušenosti ukazují, že v tomto směru máme více možností. Můžeme např. poslat písemné nařízení. Tento způsob je výhodnější použít tehdy, má-li divize dostatek času na organizaci přesunu, protože zpracování nařízení, přepsání na stroji a doručení trvá poměrně dlouho. Další způsob je, že důstojníci politického oddělení předají nařízení přímo v jednotkách. Nařízení můžeme také předat prostředky spojení. V tom případě musí politické oddělení zpracovat tabulku signálů. I přes určité potíže, tento způsob se ukázal jako výhodný. Nařízení můžeme poslat také po směrových důstojnících nebo zástupcům velitelů pro politické věci, kteří byli povoláni do štábu divize.

Při přípravě přesunu bude politická práce soustředěna na takové problémy jako

- objasnění vojenskopolitické situace,

- vysvětlení cíle a významu přesunu,

- zajištění vysoké přesunové morálky a bezpečnosti jízdy,

- dodržování zásad bojového chování,

- vysvětlení správného chování vůči civilnímu obyvatelstvu,

- správnou přípravu bojové a dopravní techniky,

- mobilizování vojáků k rozhodné činnosti při nově vzniklé situaci.

Politická práce musí být úzce spojena s realizací úkolů vševojskových a musí zahrnovat tato konkrétní opatření:

- instruktáž stranického a mládežnického aktivu a upřesnění jim úkolů při organizaci a za přesunu,

- informace velitelům jak zaměřit politickou práci s vojáky,

- seznámit vojáky s jejich úkoly, objasnit jejich místo v plnění celkového úkolu jednotky (útvary). Přitom dodržujeme zásadu, že vojákům povíme jen tolik, co potřebují nutně vědět k plnění úkolu. Proto informaci přizpůsobujeme konkrétnímu stupni velení,

- popularizování jednotlivých vojáků, vzorných obsluh a jednotek,

- rozdělení propagačních materiálů — letáků, hesel, bleskovek, brožur atd. Vhodné jsou též informace a rady vojákům a řidičům k překonávání zamořeného terénu, lesních závalů, při přípravě vozů k překonávání vodních překážek, atp.,

- organizace poslechu důležitých zpráv z rozhlasu, prohlášení stranických a státních orgánů apod.

Je důležité se soustředit na nejzajímavější jednotky při plnění úkolu — ne průzkumné jednotky, předsunuté odděly, pořádkovou službu a velitele proudů a vozidel, kteří mohou mít značný podíl na zdárném průběhu přesunu.

Za přesunu můžeme stranickopolitickou práci organizovat ve výchozích místech, regulačních čarách, na přepravách, v místech krátkých a delších odpočinků. V příhodných momentech i v jednotlivých vozech. Formy působení budou různé a to podle konkrétní situace. Nejčastěji půjde o

- krátké instruktáže pro politické pracovníky, velitele jednotek, předsedy strany a aktivisty,

- krátké shromáždění velitelů a řidičů vozů, příslušníků pořádkové služby a některých speciálních jednotek k rozboru nedostatků během přesunu, k objasnění dalších úkolů a k předání některých důležitých informací,

- individuální práce politických pracovníků, stranického a mládežnického aktivu s vojsky, informace o vojenskopolitické situaci a situaci vlastních vojsk,

- čtení letáků, bleskovek a rozbor jiných propagačních materiálů.

Za krátkých zastávek je vhodné rozvést tisk, propagační materiál, krátce

informovat vojska, rozebrat postřehnuté nedostatky za přesunu a mobilizovat vojáky k jejich odstranění. Bude též vhodné předat dobré zkušenosti od jiných jednotek.

Účinná práce politických pracovníků za přesunu bude záležet na jejich správném rozmístění a vybavení technickými prostředky propagandy v bojové sestavě vojsk. Uvádíme příklad možného rozmístění:

a) u útvarů

— instruktor propagandy a vedoucí klubu s propagačním vozem může jet uprostřed plukovního proudu,

— organizační instruktor spolu s předsedou strany jede s hlavní částí bojového uskupení pluku,

— týlový instruktor jede s opravářskou rotou,

— instruktor mládeže — podle potřeby s tankovou nebo ženijní rotou v předvoji pluku (též s průzkumem nebo pořádkovou četou),

b) z politického oddělení divize

— 2—3 důstojníci (např. starší organizační instruktor, instruktor pro mládež, instruktor propagandy) spolu s propagačním zařízením jedou na ose č. 1 v jednotkách předvoje,

— 2 důstojníci (např. starší instruktor propagandy a starší instruktor pro ZO) s vysílacím zařízením (vysílačkou) na ose č. 2 rovněž v jednotkách předvoje,

— důstojníci z výboru strany (např. předseda výboru instruktor pro ZO, instruktor kulturně osvětový) spolu s politickým klubem jedou s kontrolním VS,

— náčelník PO (ev. organizační instruktor nebo určený důstojník) jedou v terénním osobním voze podle konkrétní situace zařazení na nejdůležitějším místě,

— důstojníci PO (za vedení zástupce náčelníka PO) spolu s prostředky PO (štabní autobus, rozhlas, pohyblivá výdejna propagačních materiálů apod.) jedou spolu s VS (v uskupení štabu).

Rozmístění v bojovém uskupení jim musí umožnit:

— politicky pracovat přímo s vojáky během přesunu, zvláště za krátkých a delších odpočinků a na přepravištích přes vodní toky,

— poskytnout pomoc orgánům pořádkové služby při průjezdu většími osadami a městy a při práci s civilním obyvatelstvem,

— politicky působit při překonávání zamořeného terénu a při dezaktivaci,

— rychle zasáhnout do prostoru úderu ZHN s cílem zjistit situaci a pomoci v likvidaci následků úderu,

— sbírat údaje o průběhu přesunu, náladách vojáků a civilního obyvatelstva, o lidech, kteří se vyznamenali atd.

Samozřejmě cílem přesunu bude organizovaně zahájit boj s nepřítelem. Pro to již při organizaci přesunu musíme se zaměřit na **přípravu vojáků na boj s nepřítelem**. Dosažený prostor soustředění po přesunu může být zároveň výchozím prostorem k zasazení do boje. Tato situace bude vyžadovat zvláště intenzivní politickou práci, zaměřenou na rychlé doplnění zásob paliva, proviantu, munice a na opravu poškozené bojové a dopravní techniky. A zvláště důležité bude vysvětlit vojskům nový bojový úkol.

Zároveň však bude nutné zhodnotit přesun a popularizovat vojáky, osádky, čety a velitele, kteří se vyznamenali a dovedli projevit iniciativu a rozhodnost. Důležitým úkolem bude též navázat kontakt s civilním obyvatelstvem v novém prostoru, zhodnocení jeho nálad a stanovení zásad postoje vůči němu.

Je třeba soustředit pozornost na boj proti ideologické diverzi všeho druhu, seznámit vojáky se zásadami činnosti nepřítele a popularizovat účinné způsoby boje proti němu, např. ničení jeho tanků, protitankových prostředků atd.

Politická práce musí být podřízena úkolu, abychom jak nejlépe připravili jednotky k boji a tyto dovedly projevit odvahu, mužnost a iniciativu v boji.

I při přesunech musí projevit politické orgány velkou operativnost v organizaci politické práce a účinnou dovednost. Výměna zkušeností z této práce má jistě i praktický význam.

Upraveno z polského tisku

Metodika hodnocení vzdušného nepřítele

V soudobých podmínkách značně vzrostla důležitost a obtížnost hodnocení nepřítele, zejména vzdušného. Vyplývá to ze skutečnosti, že vzdušné útočné prostředky v důsledku jejich bojových vlastností mohou ovlivnit rozhodující měrou průběh a výsledek války. Hodnocení nepřítele mohou zvládnout jen ti velitelé a štáby, kteří mají rozsáhlé znalosti o nepříteli a o metodice jeho hodnocení a umějí jich využít.

Cíl a místo hodnocení nepřítele

Vojska PVOS jsou určena „podle příslušných ustanovení bojového řádu vojsk PVOS k obraně politických a administrativních center a jiných důležitých objektů nebo prostorů na státním území před úderem vzdušného nepřítele a k zabezpečení rozvinutí ozbrojených sil a mobilizace státu zničením všech vzdušných útočných prostředků, které narušují vzdušný prostor státu“. Tento úkol klade na velení vojskům PVOS vysoké požadavky.

Základem každého velení je rozhodnutí. Přijetí rozhodnutí předchází ve štábu při hodnocení situace náročná práce, jejímž cílem je na základě informací o nepříteli, které jsou k dispozici, najít nejúčelnější činnost vlastních vojsk.

Všeobecným cílem hodnocení nepřítele je určit nejpravděpodobnější činnost, kterou chce nepřítel vést, aby splnil svůj úkol a udal předem nejvýhodnější směr přehrazení. Z takto stanoveného cíle vyplývá místo hodnocení nepřítele (viz obr. 1):

— hodnocení nepřítele umožňuje určit nové úkoly a úkoly, které byly stanoveny, splnit s co nejlepším výsledkem;

— hodnocení nepřítele nemůžeme za-

nedbávat, neboť v tom tkví příčiny špatných rozhodnutí;

— nepřítel hodnotí každý druh vojska na každém velitelském stupni vojsk PVOS a každý, kdo se podílí na přijetí rozhodnutí v závislosti na jeho funkčních povinnostech;

— nepřítel hodnotíme nepřetržitě za války i v míru, při organizování i v průběhu bojové činnosti.

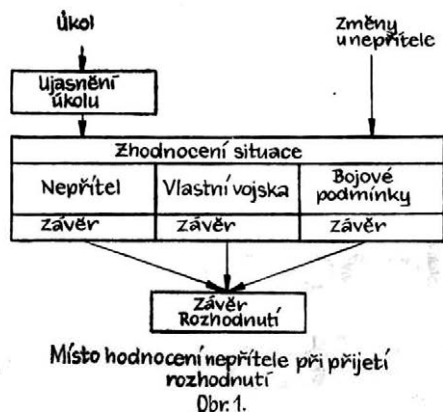
Rozdíly jsou v obsahu a rozsahu hodnocení nepřítele, které mají přímý vztah k hodnocení vlastních vojsk s ohledem na konkrétní bojový úkol.

Požadavky na výsledky hodnocení nepřítele

Vyjdeme-li z cíle a místa hodnocení nepřítele, vyplývají mimořádně velké požadavky na výsledky.

1. Výsledky mají odpovídat **specifičnosti úkolu**, v jehož prospěch nepřítele hodnotíme. Proto budou otázky hodnocení případ od případu různé, což záleží v prvé řadě na:

- charakteru stanoveného úkolu;
- druhu vojska a na stupni velení;
- funkčních povinnostech zúčastněných důstojníků;
- čase, který je k dispozici.

Z toho vyplývá, že hodnotíme **racionálně a záměrně** jen ty informace o nepříteli, které jsou nutné k získání právě potřebných výsledků.

2. Výsledky mají vyjadřovat **nejpravděpodobnější činnost nepřitele**. Od procesu hodnocení nepřitele požadujeme, pokud to zůstává přehledné, analyzovat veškerou možnou činnost nepřitele v různých variantách. S ohledem na požadované informace resp. na informace, které jsou k dispozici, zkoumáme výhody a nevýhody těchto variant najít variantu pro nepřitele „nejvhodnější“.

3. Výsledky mají být **aktuální**. Proto hodnotíme nepřitele jak za války, tak i v míru **nepřetržitě**. Pozorně sledujeme veškeré údaje, které jsou potřebné k určení předpokládané činnosti nepřitele. Jestliže dojde ke změnám, jsou podnětem k přezkoumání výsledků, které byly původně k dispozici.

Hodnocení nepřitele nezačíná až v okamžiku, kdy dostaneme nový úkol. Změny spojené se stanovením úkolů jsou bohužel východiskem k doplnění výsledků, které již byly k dispozici. Takováto praxe odstraní také rozpor mezi normálně velkou potřebou času a malým časovým limitem pro hodnocení nepřitele ve smyslu uvedených požadavků, který vznikne během bojové činnosti.

4. Výsledky mají být připraveny **prakticky** (jednoduše a názorně) s dalším použitím, aby každý zájemce si mohl vybrat rychle a jednoduše to podstatné. To vyžaduje pracovat při hodnocení nepřitele se zobrazením všeho druhu (mapy, schémata, grafy aj.). Takováto zobrazení jsou nejen dobrým informačním podkladem, nýbrž usnadňují současně i analytické práce.

Obtížnost hodnocení nepřitele

Hodnocení nepřitele je bezpochyby nejtěžší částí prací v procesu přijetí rozhodnutí. Příčiny jsou v první řadě tyto:

— Nepřítel hodnotíme z části na základě neúplných, navzájem si odporujících a neaktuálních informací. Nepřítel se snaží, aby své síly, prostředky a svůj úmysl utajil, popřípadě jiný předstíral. V míru pocházejí informace o nepříteli došlé vojsku PVOS zpravidla od průzkumných orgánů jiných částí ozbrojených sil a probíhají několikrát cyklem: získání zprávy — analýza — určení — předání dále, takže jsou v nich zahrnuty subjektivně ovlivněné prvky a jejich aktuálnost trpí.

— Manévrovací možnosti vzdušných útočných prostředků jsou mimořádně veliké a těžko postihnutebné. Krátká doba přípravy ke startu, velký akční rádius a velká rychlost letu má za následek, že činnost vzdušných útočných sil probíhá velmi rychle a že mohou být vzhledem ke svým technickým vlastnostem použity ve vzdušném prostoru bez omezení.

— Hodnocení nepřitele vyžaduje často analýzy ve strategickém a operačním měřítku. Samo použití jednotlivých vzdušných útočných prostředků může tvořit základ pro strategické rozhodnutí, takže při hodnocení nepřitele bereme v úvahu vedle taktického hlediska i hledisko operační a strategické.

Vzhledem k těmto obtížím požadujeme, aby reálné hodnocení nepřitele připravovaly osoby, jejichž kvalifikace zaručuje:

1. Pevné znalosti nepřitele na taktickém, operačním i strategickém stupni, jakož i připravenost k jejich stálému zdokonalování. Je třeba iniciativně a nepřetržitě shromažďovat, hodnotit a vyvozovat závěry pro vlastní práci ze všech informací.

2. Osvojení si schopnosti vžít se při hodnocení nepřitele do jeho situace; na místě nepřitele na základě konkrétní situace stanovit vojenské úkoly a druh a způsob jejich plnění. Stanovení úkolů předchází obdobně jako u nás zhodnocení situace. Počítáme s nepřitelem, který sleduje chytře, lstivě a brutálně své cíle. Každá jeho činnost je diktována snahou postupovat racionálně, při čemž jsou vědomě dodržovány principy (zákon) ozbrojeného zápasu. Myšlení a jednání nepřitele je ovlivňováno celkovým společenským, národním a individuálním vývojem, což vytváří u nepřítelů rozdíly v morálním stavu a vojenském mistrovství.

3. Znalosti metodiky hodnocení nepřítelů a schopnost použít ji vhodně v jakékoli situaci. Metodika spočívající na zkušenostech zaručuje v dostatečné míře, že

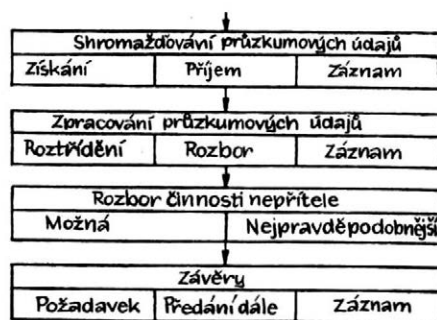
Metodika hodnocení nepřítelů

Metodikou hodnocení nepřítelů rozumíme takový režim hodnocení průzkumových a jiných údajů, který je potřebný k tomu, abychom dosáhli reálného zhodnocení možností nepřítelů a předpovědi jeho nejpravděpodobnější činnosti.

Všeobecně hodnotíme:

- situaci a činnost nepřítelů na zemi;
- všeobecnou charakteristiku činnosti vzdušného nepřítelů;
- uskupení, stav, zásady použití a bojové možnosti vzdušného nepřítelů;
- charakteristiku vzdušných útočných prostředků;
- taktiku vzdušného nepřítelů.

Metodika hodnocení nepřítelů zahrnuje pracovní postup, který znázorňuje obr. 2.

Pracovní postup při hodnocení nepřítelů
Obr. 2.

- sběr průzkumových údajů;
- zpracování průzkumových údajů;
- zhodnocení činnosti nepřítelů v konkrétní situaci;
- vyvození závěrů pro přijetí rozhodnutí.

Sběr průzkumových údajů je stálý proces, který obsahuje získání, příjem a zaznamenání údajů o nepříteli. Jsou to především průzkumové údaje, které přicházejí od nadřazeného, podřízených a sousedních štábů. Kromě toho využíváme údajů i z jiných pramenů, např. z publikací všeho druhu. Jestliže nemohly být požadované údaje opatřeny, mohou být tyto mezery zaplněny vojenskými teore-

tickými pracemi a metodami, např. logickou analýzou apod.

V procesu **zpracování průzkumových údajů** shromážděný materiál uspořádáme, rozebíráme a stanovíme závěry pro jeho další použití.

Rozborem průzkumových údajů sledujeme cíl určit stupeň věrohodnosti, aktuálnosti a úplnosti. Děje se tak na základě údajů o pramenu, data zjištění, srovnání s údaji, které jsou již k dispozici a na základě stupně souladu s principy použití vzdušných prostředků aj.

Výsledkem jsou závěry, které jsou rozhodující pro další použití průzkumových údajů a pro požadavky, popřípadě získání dodatečných údajů.

Zhodnocení činnosti nepřítelů má v každém případě vycházet z cíle hodnocení nepřítelů, popřípadě ze specifické činnosti nepřítelů, který má být přijat. Tak by mohlo přijít v úvahu např. zhodnocení této typické činnosti nepřítelů:

- průzkum systému PVO v míru;
- převádění ozbrojených sil z mírového stavu na válečný;
- uskutečnění hromadných vzdušných úderů;
- ničení cílů na zemi;
- taktika při vzdušném boji;
- metoda průletu pásmy ničení PVO.

Je bezpodmínečně nutné vztahovat činnost vždy v určitém okamžiku na konkrétní podmínky. Takové podmínky mohou být např. nařízený prostor, druh války a podmínky viditelnosti (počasí, denní doba).

Závěry pro přijetí rozhodnutí jsou výsledkem práce, vykonané v procesu hodnocení nepřítelů. Tvorbě vedle závěrů z hodnocení vlastních vojsk a bojových podmínek podklad pro přijetí rozhodnutí. Proto má ukázat pravděpodobně silné i slabé stránky nepřítelů stejně, jako první závěry, jak bychom měli použít vlastní vojska, abychom využili slabých stránek nepřítelů a aby silné byly oslabeny:

Závěrem můžeme říci:

Obsah a rozsah všech prací uvnitř jednotlivých pracovních postupů jsou určovány zvláště úkolem, stupněm velení, druhem zbraní, funkčními povinnostmi a časem, který je k dispozici.

K pracím používáme různých pomůcek. Ke sběru a zpracování průzkumových

údajů používáme s výhodou map, grafů a kartoték. Při rozboru činnosti prokazují dobrou službu graficko-analytické modely (grafy). Dají se jednoduše zhotovit, aby byly po ruce a mohly být tak používány všude a kýmkoli. Dovolují hodnotit nejdůležitější operační taktické faktory a sou-

vislosti v jejich celkové mnohotvárnosti, složitosti, spletitosti a dynamice a zabezpečují nakonec i to, že mohou být brány v úvahu i zkušenosti, faktazie a logika toho, kdo hodnotí.

Použití metodiky musí si ujasníme na konkrétním případě.

Použití metodiky hodnocení nepřítele

Při přípravě bojové činnosti mají velitelé a štáby vojsk PVOS na všech stupních dva stěžejní úkoly:

1. vytvoření, popřípadě zdokonalení uskupení PVO;

2. plánování použití sil a prostředků vytvořeného uskupení.

Jelikož je uskupení PVO v socialistickém táboře rozvinuto již v míru, soustředí se práce velitelů a štábů především na účelné plánování, použití a jen částečně na zdokonalení uskupení.

Rozhodující částí rozhodnutí pro použití sil a prostředků jsou:

— rozdělení úsilí podle výšek, směrů, pásem ničení a času;

— organizace velení a součinnosti;

— výhodná výchozí situace vojsk k odrazení prvního hromadného vzdušného úderu.

Zhodnocení nepřítele musí proto dát především výchozí údaje pro tuto část přijetí rozhodnutí.

V popise metodiky hodnocení nepřítele budeme vycházet z těchto stěžejních otázek.

Použití metodiky hodnocení nepřítele u armády PVOS

Vydeme-li z těchto stěžejních otázek přijetí rozhodnutí, je cílem zhodnocení nepřítele především určení pravděpodobného operačního složení prvního hromadného vzdušného úderu nepřítele na operačním směru armády PVOS.

Operační složení hromadných vzdušných úderů je charakterizováno:

— zámyslem nepřítele;

— uskupením a náletovým počtem vzdušných útočných prostředků, působících na operačním směru armády PVOS;

— rozdělením vzdušných útočných prostředků ve směrech, čarách, výškách a čase;

— náletovou hustotou;

— zabezpečením hromadného vzdušného úderu opatřeními k umlčení PVO na zemi i ve vzduchu stejně jako radiotechnickými opatřeními.

K získání těchto výsledků vyhodnocujeme ze shromážděných a zpracovaných průzkumných údajů:

— uskupení vzdušných útočných prostředků a zabezpečujících prostředků, pokud přicházejí v úvahu pro použití v operačním směru armády PVOS;

— celkový stav (skutečný i schopný použít);

— dislokace (současná i možná), počet a typy vzdušných útočných prostředků na letištích;

— stupeň bojové pohotovosti;

— politickomorální stav a vycvičenost personálu (velitelských stanovišť i létajícího personálu);

— bojové vlastnosti vzdušných prostředků i zabezpečujících prostředků;

— charakteristiky výškové, rychlostní, charakteristiky doletu, útočná výzbroj a výstroj (ničivé zbraně, zaměřovače), zabezpečující výstroj (průzkumné přístroje, navigační přístroje, rušící přístroje);

— charakteristika činnosti;

— náletové modely, které jsou k dispozici;

— názory na principy použití nepřátelských vzdušných, útočných prostředků (nahromadění, překvapení aj.) a jejich použití v rámci operačně taktického složení hromadných vzdušných úderů (typické cíle, časový průběh, tendence členění do výšky, použití zabezpečovacích prostředků atd.);

— praktický průběh hromadného vzdušného úderu v konkrétní situaci (manévry NATO, izraelská agrese, válka USA proti VDR), Laosu, Kambodži a Jižnímu Vietnamu).

Kromě průzkumných údajů bereme při hodnocení nepřítele v úvahu i některé údaje z oblasti vlastních vojsk a bojových podmínek. Týká se to především těchto:

— objekty na zemi, na něž by na operačním směru armády PVOS mohl nepřítel vést úder (počet, stanoviště, stupeň pohyblivosti, rozměry, kontrastnost, odolnost proti účinkům ničivých zbraní nepřítele a jeho zabezpečujících prostředků);

— systém PVO, který by nepřítel při náletu na cíl musel překonat (počet, typ,

stanoviště, počet působení a jejich pravděpodobnost ničení];

— vojenskogeografické podmínky.

Na základě těchto údajů můžeme nyní rozebrat varianty použití nepřítele, především za pomoci grafických modelů.

Při rozhovoru vycházíme z kritérií použití, které se mají vztahovat jak na celkové použití, tak i na jednotlivé fáze použití. Např. by pro nepřítele mohly hrát roli tato operačně taktická kritéria:

— v zájmu získání převahy v jaderných zbraních a nadvlády ve vzduchu je třeba se zahájením války ničit nejdříve ty objekty, jejichž ničivá síla by byla s to vyloučit operace pozemních ozbrojených sil NATO;

— úkol má být plněn s nejmenším použitím sil a ztráty vzdušných útočných prostředků na zemi i ve vzduchu stejně jako počet vzdušných útočných prostředků k přímému ničení cílů mají být co nejmenší;

— úkoly mají být plněny bez rizika.

Výsledkem rozboru jsou možné (nejpravděpodobnější) varianty použití operačního složení hromadného vzdušného úderu. Závěry, které můžeme z toho vyvodit musíme dát odpověď např. na tyto otázky:

o nepříteli

— hlavní operační směry nepřítele (ve vzduchu, na zemi) na operačním směru

armády PVOS a kde jsou snad pro něho nejdůležitější cíle (zejména pro údery jadernými zbraněmi);

— jaký je stav příprav k agresii u nepřítele, působícího na směr armády PVOS (techniky, osob);

— které budou hlavní, popřípadě vedlejší náletové směry;

— může-li se na nich vytvořit těžiště pro průlom PVO a kolik jich může být a kde budou s největší pravděpodobností ležet;

— jak se změní náletové počty při pronikání do hloubky;

— v jakých výškách mají být vzdušné útočné prostředky vůbec, popřípadě přednostně ničeny, a zda je to různé po směrech nebo po čarách a podle času;

— jak dlouho se budou vzdušné útočné prostředky během vzdušného úderu zdržovat v systému PVO (průlet tam a zpět) a zda budou nálety nepřetržité nebo s časovým přerušením, rovnoměrné nebo s nerovnoměrnou intenzitou;

— jakými zabezpečujícími opatřeními se bude snažit vzdušný nepřítel zajistit vzdušný útok, která z nich budou zvlášť účinná, kde a kdy je můžeme v první řadě očekávat;

o vlastních vojskách

— závěry a doporučení o použití vlastních vojsk, které můžeme vyvodit z předcházejícího bodu.

Použití metodiky hodnocení nepřítele u divize PVOS a útvaru PVOS

Při hodnocení nepřítele na těchto dvou stupních je mnoho společných bodů. Proto je účelné vyložit příslušnou metodiku hodnocení pro oba stupně velení v základní formě. Rozdíly jsou v praxi možné a jsou důvodem k upřesnění uváděného příkladu. V každém případě důsledně vycházíme ze specifčnosti přijetí rozhodnutí, v jehož zájmu se zhodnocení nepřítele připravuje.

Rozhodnutí jsou jak známo značně různorodá. Nemůžeme proto v tomto článku popisovat všechny možné varianty rozhod-

nutí. Zkušenosti ukazují, že každé variantě rozhodnutí více méně vyhovíme, jestliže jako výsledek zhodnocení nepřítele určíme tuto pravděpodobnou činnost nepřítele:

— operační složení prvního hromadného vzdušného úderu nepřítele na náletovém směru divize (útvaru) PVOS;

— taktické způsoby použití malých skupin letounů nepřítele k dosažení prostorů cílů, k průzkumu a k ničení cílů;

— taktické způsoby sil k vedení „skryté války“.

Zhodnocení operačního složení hromadných vzdušných úderů nepřítele

Možné (nejpravděpodobnější) varianty operačního složení hromadných vzdušných úderů dostává divize (útvar) PVOS od nadřízeného štábu ve formě operačních náletových modelů. Představují obvykle výtah z varianty úderů nepřítele v operačním měřítku na směr armády

PVOS, popřípadě divize PVOS a analogicky podle toho obsahují:

— zámysl nepřítele;

— uskupení a náletové počty vzdušných útočných prostředků na náletovém směru divize (útvaru) PVOS;

— rozdělení vzdušných útočných pro-

středků po směrech, podle výšek a podle času;

— zabezpečení náletu vzdušných útočných prostředků.

Tyto informace je třeba pečlivě zhodnotit s cílem zpracovat podle nich závěry pro přijetí rozhodnutí. Tyto závěry např. dávají odpověď na tyto otázky:

o nepříteli:

— je divize (útvary) PVOS na hlavním nebo vedlejším náletovém směru nepřítel a které cíle pro nepřítel asi leží v prostoru činnosti (útvary) PVO, zejména též pro použití jaderných zbraní;

— jaký je stav příprav k agresi u nepřítel, který musí být očekáván v prostoru činnosti divize (útvary) PVO (techniky, osoby);

— zda můžeme očekávat, že vzdušné útočné prostředky budou rovnoměrně rozděleny v celé šířce prostoru bojové divize (útvary) PVOS, nebo že se vytvoří zvlášť ohrožené směry;

— v jakých výškách bude třeba asi vzdušné útočné prostředky ničit, které výšky budou převládat a zda to bude platit pro všechny směry;

— jak dlouho se budou vzdušné útočné prostředky při průletu v různých výškách, popřípadě při průzkumu a ničení cílů zdržovat v prostoru bojové činnosti divize (útvary) PVOS;

— zda můžeme očekávat nepetržitelné nálety, nebo zda budou časově rozloženy a jak dlouho budou trvat;

— jakými zabezpečovacími opatřeními bude nepřítel podporovat akce svých vzdušných prostředků v prostoru činnosti divize (útvary) PVO, kde a kdy jich může použít a které z nich budou zvlášť účinné;

o vlastních vojskách:

— závěry a doporučení o použití vlastních vojsk, které můžeme vyvodit z předcházejícího bodu.

Zhodnocení taktických způsobů použití malých skupin letounů nepřítel

Práce na zhodnocení nepřítel s cílem zjistit taktické způsoby vzdušného nepřítel plníme v plném rozsahu a při dodržení vpředu uvedeného pracovního postupu. Východiskem je úkol plněný v daných podmínkách. Podmínky jsou v podstatě tyto:

— nařízený prostor činnosti (čára, úsek);

— druh války;

— podmínky viditelnosti (počasí, denní doba);

— doba činnosti (na začátku války, v průběhu války);

— nařízený stupeň bojové pohotovosti;

— čas, který je k dispozici až do vyhlášení rozhodnutí;

— závěry ze zhodnocení modelů hromadných úderů aj.

V závislosti na podstatném obsahu rozhodnutí a s ohledem na tyto podmínky budou varianty taktických způsobů obsahovat:

— průběh trati letu;

— profily a režimy letu;

— velikost a složení bojových sestav;

— manévry při střetnutí s PVO (změny trati letu, profil a režim letu, stejně jako změny bojových sestav);

Požadujeme, aby varianty taktických způsobů použití byly hodnoceny zvlášť

pro taktické způsoby k dosažení prostorů cílů, k průzkumu i k ničení cílů.

Z údajů, které byly shromážděny a zpracovány vybíráme jen ty, které jsou potřebné pro určení taktických způsobů.

Mezi ně počítáme především tyto:

a) údaje o uskupení, z nichž můžeme očekávat vzdušné útočné prostředky jako:

— poloha letišť, typy vzdušných útočných a zabezpečovacích prostředků, které jsou na nich k dispozici;

— politickomorální stav a vycvičenost osádky a řídicích orgánů;

b) údaje o bojových vlastnostech vzdušných útočných a zabezpečovacích prostředků jako:

— výškové a rychlostní charakteristiky;

— dolet;

— schopnost manévrování;

— útočná výzbroj a výstroj (ničivé zbraně, zaměřovače);

— zabezpečovací výstroj (průzkumné přístroje, navigační a rušící výstroj);

— efektivní (účinná) odrazová plocha;

c) údaje o charakteru činnosti jako:

— modely hromadných úderů, které jsou k dispozici a z nich vyvozené závěry;

— názory na principy použití vzdušných útočných prostředků a na použití malých skupin letounů;

— praktický průběh taktických způsobů použití v konkrétních podmínkách.

Z oblasti vlastních vojsk a bojových podmínek dbáme při hodnocení nepřítelů na tyto údaje:

— síly a prostředky PVO, s nimiž se nepřítel setká v prostoru činnosti divize (útvary) PVOS (vlastní útvar a pokud známe i sousední útvary) a jejich nejdůležitější bojové vlastnosti (výchozí údaje, počet a pravděpodobnost zničení);

— nejdůležitější charakteristiky možného cíle vzdušných útočných prostředků (vlastní útvar nebo chráněné objekty), jako např. stupeň pohyblivosti, rozměry a kontrastnost;

— vojenskogeografické podmínky, zvláště členitost terénu, podmínky pro orientaci a konkrétní poměry, pokud se týče viditelnosti v prostoru činnosti divize (útvary) PVOS.

Možné (nejpravděpodobnější) taktické způsoby použití prostředků nepřítelů zjišťujeme na základě jmenovaných údajů a sice zvláště:

— taktické způsoby použití k dosažení prostorů cílů v rámci hromadných vzdušných úderů (modely hromadných úderů) a mimo rámec hromadných vzdušných úderů (na vedlejších směrech při hromadných úderech nebo během rušivé činnosti);

— taktické způsoby použití průzkumu a ničení cílů.

Základ analýzy tvoří opět operačně taktická kritéria jako např.:

— při hromadných náletech se taktické způsoby použití nevymykají z rámce operačního složení vzdušných úderů a jsou podřízeny operačnímu zámyslu;

— nutnost a možnost použití složitých taktických způsobů závisí nepřímě na stupni nahromadění náletů, neboť čím větší je stupeň nahromadění, tím menší jsou nutnost a možnosti a naopak;

— průběh trati letu, profil letu, režim letu a bojové sestavy jsou plánovány předem, takže jejich změny (manévry) budou především důsledkem neúplných informací o systému PVO (zejména o situaci stíhacích leteckých sil ve vzduchu) a dojde k nim jen tehdy, když nepřítel během letu zjistí a zhodnotí, že činnost vojsk PVO představuje pro něho vážné nebezpečí.

V prostoru cílů se bude nepřítel snažit zdržet jen krátký čas a splnit úkoly buď z malých výšek, nebo se silným zajištěním.

Zjištěné možné (nejpravděpodobnější) taktické způsoby použití tvoří podklad pro zpracování závěrů, které potřebujeme pro přijetí rozhodnutí.

Závěry, které můžeme získat zhodnocením taktických způsobů použití nepřítelů, odpovídají na tyto otázky:

1. Z taktických způsobů k dosažení prostorů cílů

o nepříteli

— které úseky prostorů bojové činnosti se zvláště hodí pro trati letu, jak jsou široké a jaký je jejich charakteristický průběh;

— jak daleko by mohl nepřítel uvnitř určitých úseků letět v blízkosti země a kde se mohou vyskytnout typické změny profilu letu;

— jaké rychlosti letu můžeme v určitých výškách očekávat;

— jaké bojové sestavy budou typické, jaká bude jejich velikost a tvar, kdy by musely mít své místo úderné a zabezpečovací síly (umličovací skupiny, krycí skupiny, demonstrační skupiny, nosiče rušiček), jaké vzdálenosti mezi nimi by směly být atd.;

— kdy můžeme očekávat činnost rádiových a radiolokačních protipatření a jak účinnou;

— jaký manévry očekáváme v případě změny kursu, profilu a režimu letu jednotlivých skupin bojové sestavy, aby se nepřítel vyhnul PVO, popřípadě zmenšil její účinnost;

o vlastních vojskách — závěry

2. Z taktických způsobů k průzkumu a ničení cílů

o nepříteli

— které prvky cíle, zda stacionární nebo pohyblivé bude nepřítel přednostně volit;

— jaké ničivé (průzkumné) prostředky můžeme očekávat;

— zda ničení cíle bude předcházet průzkumu;

— jaký manévry k průzkumu nebo ničení cíle můžeme očekávat od úderných a zabezpečovacích skupin (směr, výška, rychlost, bojová sestava);

o vlastních vojskách — závěry

Zhodnocení taktických způsobů sil k vedení „skryté války“

Také zde vycházíme z hlavního obsahu rozhodnutí a z uvedených podmínek. Kromě toho mnohostrannost tohoto problému nutí k tomu, aby před začátkem prací byly vyjasněny ještě tyto otázky:

- pro které síly „skryté války“ je nutné zjistit taktické způsoby (speciální skupiny, pátrací skupiny, agenturní skupiny);

- které plnění úkolů tvoří základ taktických způsobů (teror, sabotáže, průzkum, navádění letounů, propaganda, ozbrojené akce aj.).

Taktické způsoby všeobecně obsahují:

- zámysl nepřítelů pro použití sil „skryté války“;

- jejich možná síla a výzbroj (výstroj);

- očekávané místo použití;

- očekávaná doba použití;

- očekávané metody použití.

Další zhodnocení situace probíhá vzhledem k tomu značně diferencovaně.

Příklad vychází z předpokladu, že máme zjistit taktické způsoby pro speciální skupiny, které by měly vést ozbrojené akce proti objektům útvaru. V tomto případě hodnotíme ze shromážděných a zpracovaných útvarů tyto:

- možné složení a síla speciálních skupin, jejich morálně politický stav a vyčleněnost;

- bojové vlastnosti dopravovaných zbraní (jaderné, chemické, bakteriologické a konvenční) a zabezpečovacích prostředků (dopravní letouny a vrtulníky atd.);

- charakteristika činnosti, jako operační náletové modely, které jsou k dispozici a z nich vyvozené závěry;

- názory na principy použití speciálních skupin;

- praktické použití taktických způsobů

speciálními skupinami v různých podmínkách.

Kromě toho hodnotíme i údaje z jiných oblastí, např.:

- jaké jsou objekty útvaru, proti nimž můžeme očekávat použití speciálních skupin (stacionární nebo pohyblivé, důležité prvky bojové sestavy, odolnost těchto prvků proti zbraním speciálních skupin);

- vojenskogeografické podmínky (roční a denní dobu, terénní podmínky, počasí).

Při analýze možných taktických způsobů speciálních skupin přihlížíme např. k těmto kritériím:

- akce speciálních skupin proti objektu PVO má být vedena tak včas a tak účinně, aby mohla přispět k zabezpečení činnosti vzdušných útočných prostředků v předpokládaném čase;

- akce speciálních skupin bude směřovat proti prvkům, na jejichž funkci závisí v první řadě funkční způsobilost celého objektu;

- speciální skupiny chtějí připravit a splnit svoji akci pokud možno nepozorovaně, a proto se snaží zabránit styku se zabezpečovacími silami.

K nejpravděpodobnějším taktickým způsobům speciálních skupin bychom mohli vyvodit tyto závěry:

o nepříteli

- který prvek bojové sestavy je nejvíce ohrožen;

- jak silné musí být síly a jakou výzbroj by měly vzít s sebou;

- z kterého směru by se mohly tyto síly nejvhodněji přiblížit a jak daleko by se musely přiblížit;

- jakou metodu použití máme očekávat (nástraha, přepad);

- v které době máme s akcí počítat;

o vlastních vojenských — závěry

Metodika hodnocení nepřítelů je vodítkem pro práci velitelů a štábů vojsk PVOS. Její plné zvládnutí předpokládá především konkrétní znalosti o silách, prostředcích a činnosti nepřítelů. Z toho vyplývá úkol velitelů a štábů všech druhů zbraní a všech velitelských stupňů stále zdokonalovat své znalosti o nepříteli a stále znovu cvičit jeho hodnocení.

Teprve při práci na konkrétním předmětu se naučí velitelé a štáby hodnocení nepřítelů a budou s to vyvodit správné závěry pro použití vlastních vojsk.

Upraveno z tisku NDR

Problémy zdokonalování týlového zabezpečení a velení týlu

Probíhající revoluce ve vojenství se dotkla pochopitelně i důležitých článků řízení. Přinesla rozhodující změny ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu, v řešení různých bojových situací a vůbec v budování ozbrojených sil. Objevení nových zbraní mělo za následek vznik nejen nových jednotek útvarů a svazků, ale i nových druhů vojsk. Podstatně se změnily úkoly klasických druhů vojsk a tím i jejich organizace, výzbroj, rozsah a struktura. Současně s uvedenými změnami i v Maďarské lidové armádě v poměrně krátké době objevily se různé nové typy moderních bojových prostředků. V nové organizaci došlo k podstatné kvalitativní změně u všech druhů vojsk a speciálních jednotek. Zavedené nové moderní prostředky odpovídajícím způsobem postihly i týlovou službu.

Vyvinuly se a vznikly na základě nových požadavků i nové týlové složky. Byly vytvořeny nové technické týlové prostředky a zmodernizovaly se podmínky týlového zabezpečení. Na všech stupních týlové služby v současné době disponujeme s takovými týlovými silami a prostředky, které umožňují plnit úkoly týlového zabezpečení. V naší armádě rovněž platí to, co tvrdí ve své knize generál Galuska, že týlové jednotky bojujících svazků jsou schopny v bojové sestavě dopravit munici, v krátkém čase dokážou doplnit PHM u skupin jakož i u jednotlivých vozidel na bojišti, ze přesunu a v týlu, dokážou urychleně opravovat poškozenou techniku, jsou schopny poskytovat zdravotnické zabezpečení bezpro-

středně v bojové sestavě nebo ve speciálních zdravotnických zařízeních. Za přesunu jsou schopny týlové jednotky i na delší dobu zabezpečit útvary teplou vodou, dále dezinfikací, výměnu prádla atd.

Tyto výsledky si zaslouží patřičnou pozornost. Možnost ke splnění podmínek mnohostranných požadavků druhů vojsk vyzbrojených moderními prostředky nemůžeme považovat za úplnou. Musíme i nadále brát v úvahu to, že vojenská věda a technika se neustále vyvíjí. K útvarům docházejí stále nové bojové i technické prostředky, které vyžadují kvalitní zabezpečení s existujícími týlovými prostředky. Zdokonaluje se bojová činnost, která i v týlovém zabezpečení vyžaduje uplatňování nových metod a způsobů. Můžeme tedy konstatovat, že systém týlového zabezpečování, jeho síly a prostředky se musí zákonitě i nadále vyvíjet. V armádě se v podstatě do dnešní doby vyvíjely a zdokonalovaly jednotlivé zbraně a druhy vojsk. To znamená, že i u týlových složek se projevila snaha pa zdokonalování, a to především ve směru kvalitativního růstu. To se projevuje v tom, že stupeň bojové připravenosti týlových složek se přibližuje ke stupni připravenosti bojových útvarů.

Týlové složky se modernizují, zvyšuje se jejich pobylivost, zdokonalují se týlové technické prostředky, jakož i technologie práce při manipulaci s materiálem, zlepšuje se kvalita materiálních prostředků a v systému řízení týlu čím dále tím větší prostor získává mechanizace a automatiza-

ce. Z uvedeného vyplývá, že dnešní týlové složky bez uskutečnění podstatných organizačních změn (až na dílčí reorganizaci) zabezpečují soulad mezi možnostmi a potřebami; tím jsou vytvořeny podmínky pro týlové zabezpečení v době míru i ve válce.

Další vývoj, jakož i modernizace týlu, charakterizuje hledání co nejoptimálnějších poměrů mezi bojovými a zabezpečovacími silami. Používání stále se vyvíjejících a dokonalejších prostředků hromadného ničení a bojové techniky, neustálý růst bojové připravenosti útvarů, bojová činnost a bojové operace vedené ve velkých hloubkách a ve značném časovém tempu — to vše v podstatné míře zvyšuje rozsah úkolů týlových složek a přitom se zkracuje čas ke splnění jednotlivých úkolů. Tyto tendence vyžadují zvyšování týlových sil a prostředků. Ve vývoji týlu se ovšem všeobecně uplatňuje zásada, že nemají překročit určité optimální poměry. Ve prospěch týlových složek se v tomto směru již mnoho vykonalo. Pozemní jednotky již nejsou zatěžovány velkými a pomalu se pohybujícími týlovými jednotkami a složkami, jak tomu bylo dříve. Snahou je snížit počty, přitom zabezpečit co největší pohyblivost v optimálním případě jako u bojových útvarů. Toho se dosahuje zatím jen u nižších jednotek a je nutné vynutit maximální úsilí k tomu, aby byla zabezpečena žádoucí pohyblivost na všech stupních. Podle názoru autora na všech úsecích činnosti neustále roste úloha týlu pozemních vojsk. Je to zákonitě, protože vývoj a specializace týlu ostatních druhů vojsk ukazuje, že z hlediska hospodárnosti je účelnější vytvořit jednotnou soustavu týlu pro všechny druhy vojsk. Proto další vývoj týlových složek jednotlivých druhů vojsk a vytvoření jednotného týlu ve všech článcích je jednou z podmínek pro vytvoření výkonnějších a účinnějších týlových složek tak, aby plnily týlových úkolů v soudobém boji bylo intenzivnější a operativnější.

Tato tendence jednotného týlového systému se uplatňuje nejen v Maďarské lidové armádě, ale v každé armádě s přihlednutím ke specifickým podmínkám, které jsou charakteristické pro ozbrojené síly daného státu. Úroveň jednotného týlového systému v jednotlivých armádách je závislá na druhu zbraní, na prostředcích s kterými disponuje a jaká pozornost je těmto otázkám věnována z hlediska komplexního týlového zabezpečení.

Rozsáhlá bojová operace vedená v součinnosti všech druhů vojsk, směřující k rychlému využití výsledků jaderných úderů, ke konečnému zničení zbytků sil nepřítelů a k obsazení jeho území se usu-

tečňuje několika fronty za organizace a řízení hlavního velení. Pozemní vojska správcelských armád, které mají hodnotu frontu, mohou být použity v sestavě více-národního frontu. Front s takovýmto složením bude mít určité zvláštnosti a v důsledku toho se bude vytvářet přiměřeně systém týlového zabezpečení. Tato okolnost do určité míry má vliv na vývojové směry týlu pozemních ozbrojených sil. Tyto zvláštnosti můžeme shrnout takto:

— Bojové operace skupin patřící do početního stavu vícenárodního frontu bezprostředně řídí velení frontu. Týlu národních sil velení frontu řídí jen částečně a hlavní úkol v tomto plní národní orgány týlu jednotlivých států.

— Úplné týlové zabezpečení národních svazků patřících do početního stavu vícenárodního frontu v podstatě uskutečňují týlové jednotky jejich ozbrojených sil z vlastních prostředků a na úkor vlastních materiálních zdrojů.

— Je-li front vícenárodní, přesto, že každý stát uskutečnil vlastní úplné týlové zabezpečení, jedna skupina týlu z každého státu je vyčleněna k plnění úkolů ve prospěch celého frontu.

Z toho vyplývá, že vyčleněním jednotlivých týlových skupin u vícenárodního frontu vznikne frontový týl, který bude plnit úkoly v závislosti na složení a situaci na frontě. Tyto skupiny budou řízeny na základě centrálních plánů po vzájemném upřesnění. Vyčleněné skupiny budou zabezpečovat především vlastní útvary. Úkoly v rámci frontu budou plnit jen na některých úsecích činnosti, např. opravu poškozené železniční tratě, vzdušnou přepravu, zabezpečení PHM atd. Cílem v současné době je modernizace týlu vyššího stupně. V uplynulém období týlové složky útvarů se postupně přetvářely tak, že dnes v podstatě odpovídají soudobým požadavkům. Přitom netvrdíme, že již dnes nemáme co zlepšovat na tomto úseku. Týl se nevyvíjel ve všech směrech přiměřeně požadavkům, a to především ve vztahu k materiálnímu zabezpečení. Vytvořily se jednotky zabezpečující pozemní, železniční a vzdušnou přepravu a týlové jednotky s různým posláním při zabezpečování činnosti vojsk. Je pravdou, že se vytvořily i materiální základny schopné přijímat, uskláňovat a vydávat zásoby. Tyto materiální základny (v našem případě předsunutě), jsou organizačně příliš připoutány k železnici, která je v podstatné míře závislá na tempu opravy železničních spojů, které je nižší než by bylo žádoucí. Z toho vyplývá, že materiální základna zaostává za armádní pohyblivou zásobou. Sníží se množství pohyblivých přepravních pro-

středků a tím i manévrovací schopnost. K odstranění těchto problémů se snažíme reorganizovat materiální základnu frontu tak, aby se vytvořily předsunuté základny, jejichž přeprava bude řešena automobilní technikou. Předsunuté základny budou pohyblivější a bude větší možnost reakce na změnu bojové situace a základny budou schopny zabezpečit činnost v trvání několika dnů. Zvláště vynikne otázka pohyblivosti a možnost rychlého sledování pohyblivé zásoby armády. Dále je nutné zabezpečit dokonalejší organizaci a zvýšit objem skladovaných zásob v těch týlových základnách, které zůstanou i nadále odkázány na železniční přepravu. Musíme přejít tomu, aby v průběhu první frontové operace nedošlo k nahromadění plánovaných zásob. Uvedený systém by umožnil optimálnější rozdělování zásob. Místo nahromaděných zásob u útvarů by zabezpečil doplnění potřebných zásob na další bojovou operaci vševojskové armády (na 6 až 8 dní) uložených u armádního týlu a rovněž by zabezpečil plynulé doplňování spotřebovaných zásob útvarů. Tento systém by dále zabezpečil větší pohyb a manévrování se zásobami, umožnil by racionálnější využití sil zúčastněných v materiálním zabezpečení a proviantní zásobování by bylo spolehlivější. V zájmu zlepšení řízení týlových jednotek a útvarů patřících do početního stavu vojskového týlu ukazuje se možnost promyšleně snížit počty přímo podřízených týlových jednotek a útvarů. Jednak podle podřízenosti a funkcí, jednak sloučením několika článků v jeden se stejným posláním. Tato snaha je v souladu s myšlenkou na vytvoření základního systému. Podle našich představ počet přímo podřízených sil vojskového týlu by se mohl snížit až na jednu desetinu současného stavu. To by umožnilo velení týlu vynakládat více energie na plánování a organizátorskou a řídicí činnost. Tok zpráv by byl spolehlivější, zjednodušily by se podmínky velení a vytvořily by se příznivější podmínky a předpoklady pro vybudování systému automatizace a řízení týlu.

Podstata základnového systému zásobování by spočívala v tom, že náčelníci jednotlivých základen na základě nařízení hlavního týlu by s plnou zodpovědností řídili činnost velkého počtu týlových jednotek patřících do jejich početního stavu. Bezprostředně by organizovali jejich přemísťování, příjem a výdej materiálu a jeho uložení, přepravu, zabezpečení raněných, střežení a ochranu týlových jednotek především proti zbraním hromadného ničení. Řízení náčelníků druhů vojsk u jednotlivých základen by se uskutečňovalo podle současné praxe a platných zá-

sad. Vedle zkušeností spojeneckých armád ve značné míře potvrdila správnost této myšlenky i spojenecká cvičení pod názvem „KOMPLEXNOST“, které probíhalo v Říjnu v roce 1971, kde právě prověřováno materiální zabezpečení, v jehož průběhu byla věnována hlavní pozornost otázce organizování a řízení polní předsunuté základny. Modernizace soustavy týlového zabezpečení pozemních vojsk si vyžaduje i modernizaci řízení týlu. Podle našeho názoru činnost a operativnost týlu by se podstatně zkvalitnila v případě vytvoření oblastního zásobovacího systému. Plynulost řízení týlu se musí zabezpečit především při zásobování přesunujících se útvarů a při jejich uvádění do bojové činnosti. Současný způsob řešení týlového zabezpečení při značném počtu ústředních týlových jednotek, útvarů a složek se jeví jako nereálný. Možné jaderné údery na celé území státu mohou tento problém ještě zvýraznit. Může dojít ke ztrátě spojení, nebude možné určit celkové ztráty při centrálním řízení týlu a tím ani nebude možnost k operativnímu zásahu k odstranění následků. Vytvoření oblastního zásobovacího systému by umožnilo ve značné míře odstranit některé nedostatky a problémy:

- dosáhlo by se dokonalejší týlové zabezpečení bojové operace pozemních vojsk, a to především v prvních dnech bojové činnosti, jakož i v průběhu celé operace a byly by vytvořeny podmínky pro sladěnou činnost a rychlou pomoc raněným,

- týlové zabezpečení útvarů operujících v zájmu by se zjednodušilo a stalo by se bezpečnější a hospodárnější,

- vytvořením oblastního systému zásobování by se odstranily některé zastaralé způsoby zásobování a bylo by možné odsunout zásoby z ohrožených prostorů,

- vytvořením oblastního zásobovacího systému by se podstatně zrychlila a zkvalitnila činnost v průběhu mobilizace,

- vyžadování materiálu, jeho odebírání a uskládání by bylo jednodušší jak v míru, tak i v průběhu bojové operace.

Zdokonalení řízení týlu si vyžaduje složitou, různorodou a komplexní činnost. Základní směry se dají shrnout v mechanizaci, automatizaci a integraci. Přechod na komplexní automatizaci řízení, zvýšení vědecké úrovně řízení útvarů je obsahem třetí etapy revoluce v armádě. Zavedení ničivých prostředků do armády a jejich dopravní prostředky znamenaly nejen změnu v podstatě bojové činnosti, ale vyžádaly si i změnu řídicích prostředků a metod. Řízení týlu v soudobých podmínkách je nemožné bez využití automatic-

kých prostředků založených na nejmodernějších poznatcích elektroniky, kybernetiky, matematiky a jiných vědních oborů.

Vytvoření systému řízení založeného na tomto základě si vyžaduje přehodnotit na každém stupni velení všechny činitele a celistvost řízení, jakož i vytvoření takové struktury řídicích orgánů, která je v maximálním souladu s funkcemi a úlohami řízení a současně zabezpečuje nutný předpoklad pro vybudování automatického systému řízení. Proto automatizaci řízení, usměrňování orgánů a problémy integrace nemůžeme zkoumat odděleně. Na základě zkušeností spojeneckých armád a na základě výzkumné činnosti na tomto úseku se jeví jako nejvýhodnější směr pro vytvoření jednotného komplexního automatického meziklankového systému řízení týlu. Systém automatizace týlu pozůstává ze

- systému informačních středisek,
- středisek pro vyhodnocení a zpracování informačních zpráv,
- kanálů pro zabezpečení toku informací, které se týkají činnosti a řízení všech orgánů zúčastněných v týlovém zabezpečení spojených v jeden systém.

Můžeme proto konstatovat, že snahy po integraci a spojeném řízení materiálně technických orgánů nejsou nahodilé. Jestliže automatizace řízení týlu je nemyslitelná, potom vytvoření integrovaného a automatizovaného podsystemu řízení týlu si zákonitě vyžaduje i integraci postupů řídicích funkcí, což dříve nebo později povede k integrované organizaci týlového zabezpečení. Vedle jiných činitelů i tato okolnost vyžaduje soustředění značného počtu týlových jednotek v jeden řídicí celek, v tzv. řídicí podsystem. Realizací řídicích podsystemů v řízení týlu se podstatně zjednoduší práce a především se zkrátí čas k vydání rozhodnutí. K vyřešení náročného a složitého problému podstatně přispěje mechanizace a automatizace řízení; zůstává jako jeden z dlouhodo-

bých úkolů. Při realizaci těchto úkolů nemáme zapomínat ani na zlepšování podmínek řízení týlu. V souladu se zaváděním nových moderních prostředků musíme průběžně zavádět systematizaci a rozlišovat okruh pracovních úkonů směřujících k co nejracionalnějšímu využití těchto prostředků. Veškerá činnost musí být řízena s ohledem na ulehčení každodenní práce. Koordinované činnosti je nutné docílit v souladu s plněním společných úkolů všech orgánů zúčastněných v týlovém zabezpečení. Týlové zabezpečení představuje komplexní činnost, při jejíž realizaci je zainteresována celá řada služeb. Plnění úkolu cestou různých služeb úzce souvisí, jedna druhou doplňuje anebo vytváří podmínky k úspěšnému splnění úkolů. Proto jsou oprávněné snahy, které směřují k dosažení maximální koordinace a souladu. Z tohoto hlediska si zaslouží zvláštní pozornost především tyto otázky:

- plánování týlového zabezpečení,
  - bojová připravenost týlových jednotek,
  - přesun týlových jednotek zvláště v počátečním období války,
  - členění, rozmístění a přemísťování týlu,
  - zabezpečování dopravy,
  - přísun a odsun materiálu,
  - shromáždění a odsun kořistního materiálu,
  - organizace ochrany a obrany týlu,
  - zabezpečení jednotného informačního systému,
  - mechanizace a automatizace řízení a jiné úkoly spojené s přípravou bojiště.
- Důkladné zkoumání těchto oblastí, vypracování metod a způsobů koordinací společné činnosti ve značné míře může přispět k tomu, aby orgány týlového zabezpečení práci vykonávaly kvalitně a aby v míru měly větší možnost věnovat se přípravě pro případnou bojovou činnost.

Upraveno z maďarského tisku

z kapitalistických armád

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM ORGANIZACE A POUŽITÍ SPECIÁLNÍCH JEDNOTEK KAPITALISTICKÝCH ARMÁD

Současné speciální jednotky nepřítelů vyzbrojené klasickými nebo jadernými fúgasy jsou vážnou úhrozou pro místa velení, spojení a týl našich vojsk, dále pro důležité objekty, možnosti plynulého zásobování životně důležitým materiálem a celkovou bojeschopnost a psychózu vojsk.

Nebezpečnost těchto jednotek si přímo vynucuje, aby velitelé a štáby detailně se seznámili se způsobem přípravy, výcviku speciálních jednotek a studovali jejich bojové možnosti. Jen tak mohou přijímat účinná opatření a vydávat úkoly vlastním jednotkám k jejich zničení.

Bojové použití speciálních jednotek v ozbrojených silách jednotlivých kapitalistických států prodělalo určitý vývoj.

Fašistický wehrmacht poprvé v rozsáhlejším měřítku použil záškodnické jednotky na počátku druhé světové války. Získal první zkušenosti z bojů proti Polsku, Francii a Sovětskému svazu.

V této době se podvratné záškodnické činnosti přikládal mimořádný význam. Hlavním cílem bylo všestranně narušovat činnost v týlu, dezinformovat o průběhu bojů, ničit a pálit všechna zařízení vojenského charakteru, terorizovat obyvatelstvo, pokládat nástrahy se zpožděním, znečišťovat nebo otravovat zdroje pitné vody, zapalovat nebo znehodnocovat obilní sýpky a sklady potravin.

Celková činnost jednotlivých skupin byla zkoordinována s úkoly pozemních vojsk na hlavních operačních směrech za aktivní podpory bombardovacího letectva.

Způsob bojové činnosti plně odpovídal fašistické doktríně vedení útočné bleskové války k dosažení stanovených cílů v nejkratší době.

Účinnost záškodnických speciálních jednotek byla zvyšována tím, že větší část příslušníků byla ustrojena v cizí stejno-kroje a civilní oděvy, nebo doplňována o příslušníky, kteří nebyli spokojeni s dosavadním režimem vlastního státu. Navíc takovéto živly dokonale znaly prostor bojové činnosti, různé zkratky a objížďky; to umožnilo těmto skupinám zvýšit moment překvapení při nočním úderu na důležité objekty.

Z historie známe nejméně jeden případ. Když fašistické vojenské velení připravovalo

přepadení SSSR vysílalo k důkladnému prozkoumání důležitých vojenských objektů, zařízení, prostorů, rozmístění vojsk na sovětské území velký počet agentů k vedení špiónáže a záškodnické činnosti. Jen v období od října 1939 do prosince 1940 zadržela pohraniční vojska asi 5 000 nepřátelských agentů. Později vysílalo špiónážní skupiny pod řízením zkušených důstojníků. Značná část byla převedena do civilních šatů, stejnokrojů Rudé armády, vybavena přenosnými rádiovými stanicemi velké výkonnosti. Jejich hlavním úkolem bylo ničit telegrafní a telefonní vedení, vyházet do povětří mosty a železniční spodky na hlavních komunikačních sovětských vojsk, ničit vojenské sklady a jiné důležité objekty, obsazovat železniční a silniční mosty.

Trochu odlišný charakter „bojové činnosti“ měl pluk „Brandenburg“, který byl určen k rozvracení činnosti na území SSSR a k perzekuci „nepoddajných“. Hned první dny po obsazení Lvova probíhaly ve znamení krvavých orgií a neslýchaného terorizování pokojného obyvatelstva. Teroristické bandy z praporu „Nachtigal“, který byl doplněn protisovětskými živly, speciálně vycvičenými pro záškodnickou činnost, násilím vnikaly do domů pokojných obyvatel, vylákaly je z bytů, odváděly na vězeňský dvůr a tam je zvěřsky pobíjely. V noci na 2. července padlo za oběť 3000 příslušníků různé inteligence.

Anglická armáda přistoupila k vytvoření speciálních jednotek na počátku roku 1940. Původní požadavek tehdejšího ministerského předsedy byl, aby byly vytvořeny jednotky „leopardů“ určené pro boj v týlu nepříteli: to v plném rozsahu nebylo splněno. Namísto 20 000 specialistů bylo vycvičeno jen 10 rot. Přestože početní stav nebyl velký, značný počet „kombinovaných“ operací, při kterých bylo dosaženo maximálního efektu, vyvolával u německých a italských vojsk dostatečný respekt i před příslušníky, kteří se nazývali Commandos. Úspěchy, které byly zvyšovány využíváním momentu překvapení byly později zdrojem pro vytváření oddílů složených podle národnosti. Takto byly účinněji používány k zasazení do známých prostorů a navíc dokonale ovládaly místní jazyk a nářečí.

Americká armáda podle zkušeností britských Commandos používala k plnění průzkumných a záškodnických úkolů a k získání zajatců v týlu protivníka speciální samostatné jednotky nazvané Rangers. Příslušníci těchto jednotek byli dopravováni do týlu protivníka buď vysazením z letounu, lodí, nebo procházeli frontou.

Francouzská armáda měla obdobně organizovány skupiny Commandos, kde vedle záškodnických akcí, byly často používány k organizaci a řízení hnutí odporu v okupovaných státech.

Jaký vliv na psychózu vojáků má přítomnost speciálních jednotek ve vlastním týlu, dokazuje názorně tento příklad. Na počátku německého protiútoků v belgických Ardenách, byly shozeny německé výsadky a současně přes frontu přešly speciální bojové skupiny. Přesto, že akce výsadků nebyla úspěšná, již zpráva o tom, že němečtí záškodníci jsou v americkém týlu, vyvolala mezi jednotkami paniku.

Zatímco po skončení druhé světové války speciální jednotky u ostatních kapitalistických států byly pevně zakotveny do organizační struktury ozbrojených sil, v americké armádě byly zrušeny.

K jejich opětovnému obnovení došlo po zahájení korejské intervence v roce 1950. Přestože jednotky byly organizovány do rot, aktivní činnosti a bdělosti obyvatelstva a jednotek korejské lidové armády jim byly způsobeny velké ztráty. Po zrušení těchto rot byla u každé pěší roty zavedena skupina průzkumníků — záškodníků s určením vést průzkum a záškodnickou činnost v týlu nepříteli.

S přechodem na novou organizační strukturu malých speciálních jednotek v hodnotě skupiny, začínala nová éra výstavby a celkové přípravy specialistů k vedení války jakýmkoli způsobem. O tom svědčí i skutečnost, že došlo k vypracování směrnic pro komplexní činnost záškodníků, která byla později nahrazena předpisem FM-31-21 „Gerilla warfare“.

Stále ve větší míře se začínalo s orientací na výcvik špiónů, sabotérů a různých specialistů pro vedení bezohlednějších forem psychologické války.

Do roku 1956 vznikly v rámci amerických pozemních sil dvě speciální skupiny — 77. ve Fort Bragg a 10. v Bad Tölz. O rok později byla v Koreji, Japonsku a na Havajských ostrovech vytvořena 1. speciální skupina.

V roce 1962 došlo k další postupné výstavbě speciálních průzkumných a diverzních jednotek v NSR.

Po výškolení západoněmeckých instruktorů na amerických základnách speciálních jednotek bylo v roce 1954 přistoupeno k vytváření sborových rot dalekého průzkumu. Vlastní výstavba skončila v letech 1967—1968.

Podle vývojové tendence se na problematice výstavby speciálních jednotek po roce 1968 více podílely nejen ostatní státy NATO, ale i Rakousko a dokonce i Švýcarsko.

Tím dochází k postupnému rozšiřování základů speciálních jednotek podél táboru socialismu.

Podle rozhodnutí amerického velení proběhla v roce 1971–1972 u speciálních jednotek dílčí reorganizace jako součást celkové reorganizace pozemního vojska, jejímž cílem je při podstatném snížení počtů a postupném přechodu na dobrovolnickou armádu zvyšovat současně bojové možnosti všech druhů vojsk. V praxi se tato reorganizace projevuje především neustálým vytvářením dalších průzkumných diverzních jednotek i v ostatních armádách NATO, zkvalitňováním organizační struktury na základě zkušeností z bojového nasazení, modernizací výzbroje včetně zavádění nových účinnějších prostředků předurčených k diva a rozvratné činnosti.

Průběžně je podle programu „Lincloe“ vyvíjena a zaváděna miniaturní speciální technika, která je maximálně odlehčena a přizpůsobena k diverzím na území protivníka.

Neustálému zvyšování bojové připravenosti za různých podmínek je věnována maximální pozornost, např. přípravě a vedení podvratné činnosti, diverze a záškodnictví všemi způsoby. Přestože jsou příslušníci cvičeni k bojovému nasazení v případě války, nemůžeme vyloučit možnost jejich použití již v době míru k případ-

ným pokusům o organizování protistátních skupin a vytváření důvěrnické sítě. Velkou pozornost věnují také vedení boje proti „nepříteli“, který by vedl průzkumnou, diverzní a záškodnickou činnost. K tomu bylo zaměřeno cvičení Magaut na teritoriu Francie, nebo cvičení Flintlock-3 s jednotkami 10. speciální vzdušné výsadkové skupiny. Obdobné obsahové zaměření mělo i strategické operační velitelskoštátní cvičení Vintex 71 a řada dalších.

V ozbrojených silách USA bylo vybudováno sedm kádrových a pět záložních speciálních vzdušných výsadkových skupin s celkovým počtem okolo 15 000 osob, který měl být zvýšen na 20 000 osob.

V současné době jsou v našem zájmovém prostoru dislokovány tyto jednotky, které jsou předurčeny k průzkumné diverzní činnosti:

- 10. speciální vzdušná výsadková skupina USA,

- dvě roty hloubkového průzkumu u 5. a 7. armádního sboru USA,

- tři roty hloubkového průzkumu u 11., 2. a 3. armádního sboru NSR.

Kromě toho jsou v sestavě francouzských leteckých sil jednotky Commandos.

Vzhledem k tomu, že tyto jednotky jsou připravovány k oběma druhům bojové činnosti v další části chci hlavní pozornost věnovat specifikce diverzní činnosti.

V současné době vedoucí představitelé amerických ozbrojených sil a vedení NATO věnují zvýšenou pozornost rozpracování a aplikaci poznatků z válečné i poválečné doby na „speciální válku“ (Special warfare).

Speciální jednotky bez ohledu na jejich početní stavy jsou podle jejich názorů jedním z nejefektivnějších prostředků k plnění velmi náročných úkolů, které oslabí rozhodujícím způsobem obranyschopnost napadené země a bojeschopnost jejích ozbrojených sil. Mezi ně právem patří plánovitě a cílevědomě bojové hromadné nasazení těchto jednotek na celou hloubku sestavy a týlu nepřítelů sladěné s celkovým plánem útočné operace a jadernými údery co do prostoru, času a síly.

Proto přikládají velký význam průzkumné a zejména diverzní činnosti v týlu protivníka, důkladné přípravě a předpokládají diverzní úkoly, které mají plnit na území armád socialistických států.

Současně také předpokládají, že diverzní činnost bude vedena s použitím obyčejných nebo i jaderných fúgasů. V tom pří-

padě kladou důraz na diverzní činnost s cílem rozložit morální stav a ekonomiku protivníka, zejména pak morální a politickou jednotu obyvatelstva.

Dalším z prostředků, kterému v posledních letech věnují zvýšenou pozornost, je ideologická diverze, nepřátelská propaganda, dezinformace, pomluvy, štvání a podvratná činnost.

Vojenští teoretikové NATO předpokládají plnění dalších nových úkolů, jako je např. vedení strategického průzkumu nebo organizace, výcvik, řízení a technické zabezpečení speciálních skupin, vytvářených z místního obyvatelstva těch států, jejichž vlády podporují. Dále počítají také s možným rozšiřováním a přidělováním těchto jednotek od sestavy brigád, praporů a někdy i rot k plnění úkolů v týlu protivníka i v taktické hloubce. K tomu se jen v ozbrojených silách USA školí více jak ve 20 průzkumných školách a výcvikových diverzních střediscích, v každém učebním cyklu, několik desítek tisíc specialistů.

Také jsou si plně vědomi, že bojová činnost v týlu zejména u jednotek určených k diverzi a záškodnické činnosti, bude vyžadovat maximální všestrannost, vysokou fyzickou zdatnost a kvalifikovanou specializaci každého jednotlivce.

Proto k získání co největšího množství specialistů — diverzantů je výcvik a zřizování dalších speciálních skupin rozšířeno i na zálohy.

V průběhu posledních let si možné varianty vedení boje prakticky ověřovali ve válce na vietnamském bojišti a tím soustavně doplňovali i určité zkušenosti převzaté od fašistického wehrmachtu.

I při střízlivém posouzení celkových možností imperialistických agresivních států v oblasti použití speciálních jednotek, nemůžeme opomenout nesmírnou věrolomnost, zálučnost a jejich schopnost nezařadit se ani před nejbrutálnějšími zločiny. Proto i současné názory na bojové použití těchto speciálních skupin jsou bezprostředně ovlivněny formami a způsobem výcviku, které budou realizovat v týlu protivníka všemi dostupnými způsoby i za cenu způsobení maximálního utrpení a strádání lidstva.

Za předpokladu, že jednotlivé formy bojového použití speciálních jednotek budou různě kombinovány, celkové možnosti se několiknásobně zvýší.

Způsobu přípravy a výcviku speciálních jednotek je věnována značná pozornost, o čem svědčí ta skutečnost, že pro zabezpečení plnohodnotného výcviku jsou četná výcviková zařízení, potřebné objekty nejen na území USA, ale i v zámoří.

Celková bojová příprava speciálních jednotek ozbrojených sil NATO probíhá podle zvláštního výcvikového programu. Předpokládá vycvičení každého jednotlivce v několika odbornostech, které jsou nezbytné k vedení samostatné bojové činnosti se má vypěstovat potřebná samostatnost, lstivost, hbitost, odvážnost, krutost a surovost i k bezbrannému obyvatelstvu. Ke splnění těchto požadavků musí být každý jednotlivec tělesně zdatný, schopný překonávat různé terénní překážky, jako velké vodní hladiny, horské masívy a silně členitý a těžko průchodný terén. Dalším požadavkem je dokonalé řízení různých typů motorových vozidel, znalost vlastní zbraně a zbraní protivníka, vedení kódových hovorů na pojitkách, dokonalá znalost různých způsobů zabíjení osob a ničení objektů, bojové techniky, znalost moderních technických a biologických prostředků, jejich dovedné používání

ni k rozšíření epidemických chorob, způsobení hromadných onemocnění a tím vytvářet chaos, paniku, dezorientaci a poráženeckou náladu v týlu protivníka.

Mezi nové úkoly speciálních jednotek v současné době patří pokládání a aktivování jaderných min u důležitých silničních objektů, tunelů, přehrad, vodních děl, zvláště v prostorech velkých továren, důležitých zařízení, správních a veřejných budov a velkých sídlišť. Další využití těchto ničivých faktorů najde plně uplatnění při ničení vojsk ve výchozím prostoru, v prostorech soustředění, ničení přisunu záloh, zpomalení pohybu vojsk, překonávání důležitých překážek, při odpočinku vojsk, v týlových prostorech a v hloubce státního území.

Podle názoru západních vojenských teoretiků mohou dobrých výsledků výsadkáři dosáhnout tehdy, když budou cvičeni a organizováni jako speciální jednotky a jejich výcvik bude tvrdý a systematický.

Výcvik u amerických jednotek Rangers, kde se cvičí velitelé skupin, trvá týdně 7 dní, a to téměř 24 hodiny denně. Přitom z toho času je více než 85 % věnováno na praktickou aplikaci, při níž je příslušník uváděn do různých situací, vyžadujících rozhodnost a rozvíjení iniciativních reakcí. Stále musí být v pohotovosti, protože neví, jaká činnost bude bezprostředně následovat. 50 % cvičí jednotky v noci.

Celý výcvik je rozdělen do několika fází.

Přípravná fáze probíhá v Fort Benningu, kde v průběhu první části výcviku je do progresivního programu zařazen fyzický trénink, testy důvěry, zápas a technika základů pozemní orientace. Hlavní pozornost je u příslušníků věnována zvyšování tělesné zdatnosti, kde jsou procvičovány pády juda, pády společně s odzbrojováním nože, bojové techniky u útočnicka a dále rohování. Příslušníci postupně získávají důvěru, že v případě útoku protivníka se mohou bránit nožem, nebo holou rukou. Test důvěry také dává možnost překonat určité vzdálenosti, výšky, vodu, počáteční nesnáze a drobná poranění.

Během druhé části výcviku je pozornost věnována osvojení si zásad bojové činnosti a přípravě ve skupině. Výcvik je rozdělen do lekcí, které jsou doprovázeny potřebným počtem ukázek.

Po skončení výcviku ve Fort Benningu příslušník Rangers, nezíská pouze znalosti a důvěru sám v sebe, ale dostane fyzickou a psychickou přípravu k podstoupení dalšího náročného výcviku v horách.

Třetí část výcviku probíhá v horském táboře v Modrém hřebenu hor v severozápadní Georgii. Skladba výcviku je při-

způsobena k překonávání schůdných i námáhavých překážek, které je spojené s hladem a značnou únavou. Jednotlivci dostávají úkoly v době zastávek a odpočinků. Tento systém výchovy vyžaduje vydávat více vnitřních sil ke splnění úkolu. Po zdokonalení se v práci s lanem při slézání různých skal a roklí je výcvik ukončen ve Yonah Mountain v příkrých granitových vyvěřlinách, kde dochází k situacím, že příslušník nemůže téměř vpřed, ale vzhledem k ostatním je pro něho nemožné vrátit se zpět. Proto musí hledat řešení, jak se dostat z této svízelné, téměř neřešitelné situace, což přispívá k pěstování rozhodnosti, odvahy a příkladnosti.

Poslední část výcviku je zaměřena k protipartyzánskému vedení války v terénu, který je podobný džungli na Floridě a v Okifinovských bažinách. Důraz je položen na velení malým jednotkám, pružnou a rychlou reakci při nenadálých situacích. Příslušníci Rangers se dále učí techniku zvládnutí činnosti na malých člunech, násilného překračování proudů řek, pohybu a orientace v řekách, bažinách a stopování. Během této závěrečné fáze výcviku se stále dostávají do popředí kombinované efekty únavy, hladu a strádání.

Konečný výsledek kursu Rangers je vycvičenost velitele, který projevil přizpůsobivost vysokému fyzickému vypětí, řešit nepředvídané situace, způsobilost udržovat sám sebe a své podřízené za primitivních podmínek, schopnost operovat ve dne, v noci a za různého období a porazit nepřitele v podmínkách vedení konvenční a nekonvenční války.

Mezi určité zvláštnosti jak využívat čas k intenzivnímu výcviku patří i to, že příslušníci Rangers si nebalí osobní, záložní a nákladní padáky. K tomu jsou určeni specialisté — přípraváři, kteří zabezpečují tyto jednotky kvalitně zabaleným výsadkovým materiálem.

Ve všech západních armádách je výcvik řízen podle amerického vzoru s určitými zvláštnostmi, ale náplň a formy jsou stejné.

Výcvik u západoněmeckých rot hloubkového průzkumu je zaměřen na plné osvojení speciálních odborností jako spo-

vojáci, ženijní, judo, potápění, horolezectví apod. Zvláštní důraz je položen na jazykové znalosti, zvláště ruštiny, češtiny, slovenštiny nebo polštiny. Výcvik mužstva trvá 3—6 měsíců. Po skončení základního všeobecného výcviku u vševojskových jednotek jsou příslušníci přidělováni k rotám hloubkového průzkumu.

Tam probíhá základní speciální výcvik rozdělený na tělesnou přípravu, výcvik v přežití, spojovací a výsadkový výcvik.

V tělesné přípravě v průběhu 1—2 týdnů cvičí gymnastiku, zvedání různých břemen, běh v těžkém terénu a přesuny do 30 km s cílem upevnit fyzickou zdatnost.

Při výcviku v přežití, který je v délce 6—8 týdnů, překonávají vodní překážky, vykonávají orientační přesuny v noci v neznámém terénu 30—50 km, učí se zásadám maskování, přípravě lécek, boji zblízka ve vodě, pracím s výbušninami, horském výcviku a provádí ostré střelby z ručních zbraní. Současně musí zvládnout zásady získávání potravin z přírodních zdrojů, zhotovování primitivních zbraní a dodržovat hygienu za ztížených podmínek.

Ve spojovacím výcviku po dobu 2—4 týdnů procvičují příjem a vysílání telegrafických značek a kódů, stavbu linek 15—20 km, budování mezilehlých zesilovačů, ústředí a polních stanic.

Ve výsadkovém výcviku za 3—5 týdnů se připraví a vykonají nejméně 5 seskoků, z toho jeden v noci z výšky 400 m.

Výcvik u francouzských jednotek Commandos probíhá obdobným způsobem. Zvláštností však je, že ve francouzské armádě, jako jedině ze západních armád, procházejí všichni vojáci tímto speciálním výcvikem. Potom jsou řadové jednotky Commandos doplňovány nejlepšími jednotlivci. Právem potom patří k nejlépe připraveným jednotkám západních armád, předurčených k diverzní činnosti různého charakteru.

Celková intenzita výcviku u speciálních jednotek pravděpodobného protivníka je ovlivněna možností věnovat maximum času výchově a výcviku. Speciální jednotky neplní jiné „nevýcvikové“ úkoly, které zabezpečují zvláště vyčleněné pomocné jednotky.

★

Organizační struktura a možnosti speciálních jednotek předurčených k diverzi, které jsou v současné době rozmístěny v zájmovém prostoru a mohou být podle situace použity do týlu našich vojsk je tato:

Speciální vzdušná výsadková skupina USA má ve své organizaci velitelství, štáb, velitelskou rotu, zabezpečovací sekce a čtyři roty zvláštního určení v každé 50 důstojníků a 200 příslušníků mužstva. Celkem je ve skupině 1380 osob, z toho 265

důstojníků. Ve výzbroji má 1285 pušek, 72 kulometů, 48 odstřelovacích pušek, po 24 kusů BzK 50 mm, minometů 60 mm a reaktivních PT zbraní 88,9 mm. Dále má 336 trhavinových zařízení (sopráv).

Z výsadkového materiálu má kolem 2000 osobních (z toho 1000 záložních) a 236 nákladních padáků. Skupině mohou být podle potřeby přiděleny další roty, jako rota pro vedení psychologické války, spojovací, dopravní, vojskového letectva apod.; tím se počet osob a výzbroje uměrně zvyšuje.

Vzhledem k tomu, že se celkový počet osob u skupiny po reorganizaci podstatně nezmění, můžeme předpokládat možnost maximálně vyčlenit až 64 průzkumných diverzních odřadů (48 typu A, 12 typu B a 4 typu C), které mohou plnit úkoly v hloubce až 800 km.

Diverzní průzkumný odřad **typu C** je určitým velitelstvím pro podřízené diverzní průzkumné odřady B a A. V míru, nebo před bojovým nasazením podřízených odřadů řídí jejich výcvik. Při vlastním bojovém nasazení může organizovat a vést diverzní průzkumnou činnost v určeném prostoru buď samostatně, nebo jen řídit činnost dvou i více diverzních průzkumných odřadů typu B. V případě potřeby může být použit k zabezpečení výcviku a poskytnutí pomoci velitelstvím místních záškodnických sil. V odřadě může být 6 důstojníků a 12 specialistů.

Diverzní průzkumný odřad **typu B** řídí v míru nebo před bojovým nasazením výcvik podřízených diverzních průzkumných odřadů typu A. Početní stav může být o něco vyšší. Pravděpodobně se skládá ze 6 důstojníků a 17 specialistů.

Diverzní průzkumný odřad **typu A** je základní bojovou jednotkou speciální vzdušné výsadkové skupiny a podřízen diverzní průzkumnému odřadu typu B. Může organizovat a vést diverzní průzkumnou činnost i samostatně. Pravděpodobně se skládá z 12 mužů, z nichž 2 jsou důstojníci (velitel kapitán a jeho zástupce poručík), jednoho operačního a jednoho zpravodajského důstojníka, dvou specialistů pro ničení konvenční travinou a jadernými náložemi, dvou radistů a dvou zdravotníků.

V případě bojového použití může jedna vzdušná výsadková skupina dosáhnout těchto možností:

a) při plném vysazení celé skupiny vysadit padákovým způsobem kolem 924 mužů ze 64 dopravních letounů na stejný počet doskokových ploch;

b) při bojovém nasazení diverzní průzkumných odřadů typu A vysadit 576 mužů ze 48 dopravních letounů na 48 doskokových ploch,

c) při postupném vysazení to znamená, že v každém bojovém letounu mohou být přepravovány dvě skupiny, čímž se potřebný počet bojových letounů úměrně snižuje při zachování stejného počtu doskokových ploch.

V případě, že k vysazení jsou použity letouny C-130 E (HC 130 E), který má na palubě dva diverzní průzkumné odřady typu A a jsou postupně vysazovány ve směru bojové trati letu, snižuje se celková potřeba dopravních letounů na 12 kusů. Tento způsob přepravy by byl určitou zvláštností, ale i s touto variantou je nutné počítat, zejména nyní, kdy je v Evropě dislokována 7. letka zvláštního určení pro plnění speciálních úkolů, zejména pro vzdušné přesuny speciálních jednotek a přepravu materiálu na území protivníka.

Za předpokladu bojového použití pouze části sil 10. speciální vzdušné výsadkové skupiny můžeme počítat s vysláním 1—2 rot zvláštního určení, které budou schopny vyslat 12—24 průzkumných diverzních odřadů typu A.

Rota hloubkového průzkumu, která je začleněna v armádním sboru USA je předurčena k vedení průzkumné diverzní činnosti. Má ve své organizaci velitelství, zabezpečovací sekce, čtyři průzkumné čety — každá o osmi průzkumných hlídkách. Celkem je v rotě 8 důstojníků a 208 příslušníků mužstva. Celkem může vyslat 32 skupin hloubkového průzkumu do hloubky 90—150 i více km.

V případě možné varianty bojového použití hloubkového průzkumu můžeme vycházet z této kalkulace:

a) za předpokladu, že část 7. sboru bude nasazena na karlovarském směru, můžeme počítat s činností 11 skupin hloubkového průzkumu,

b) při zesílení útočného uskupení západoněmeckých svazků můžeme počítat s činností dalších 5—11 skupinami hloubkového průzkumu.

Sborová rota hloubkového průzkumu NSR má ve své organizaci velitelstvo sekce, sekci služeb, spojovací četu a dvě čety hloubkového průzkumu, každá o 12 skupinách hloubkového průzkumu. V rotě je 210 osob. Ve výzbroji má 10 kulometů, 12 pancéřovek, 50 rádiových stanic různého typu a 400 padáků. Celkem může vyslat 24 skupin hloubkového průzkumu do hloubky 20—200 km, ovšem dosah spojovacích prostředků umožňuje i několik set kilometrů.

Skupina hloubkového průzkumu je zpravidla v síle 4 mužů, při plnění diverzních kolů v síle 8 mužů.

Pro splnění zvlášť obtížného a rozsáh-

lého úkolu, nebo pro klamnou a krycí činnost může být vyčleněn odřad v síle až 20 osob.

V případě bojového použití roty hloubkového průzkumu může dojít k těmto variantám:

a) při použití 2 as proti našemu území s činností až 24 skupin hloubkového průzkumu;

b) při použití dvou armádních sborů proti našemu území s činností až 48 skupin hloubkového průzkumu; v prvním pořadí může být vysazeno 32 skupin hloubkového průzkumu s vytvořením 30 % zálohy. V dalším pořadí zbývajících 18 skupin za předpokladu vytvoření další zálohy;

c) k plnění zvlášť obtížných a rozsáhlých úkolů, nebo pro klamnou a krycí činnost může být vyčleněn odřad v síle až 20 osob, celkem 2—12 odřadů.

Podle současných názorů velení Bundeswehru pro plnění záškodnických a průzkumných úkolů v týlu protivníka má být skupina složena z 15—20 osob. I v tomto směru se stále více orientují na získané zkušenosti od amerických Rangers.

Např. západoněmečtí instruktoři s americkými pasy podrobně studovali americké zkušenosti z bojů proti jihovietnamským vlastencům ve zvláštní škole pro přípravu záškodníků a příslušníků trestných jednotek ve městě Wungtan současně s pozorovateli z Bundeswehru.

K prověření získaných zkušeností a ke splnění náročných úkolů se v průběhu každého roku uskutečňuje řada praktických cvičení, kdy skupiny hloubkového průzkumu jsou vysazovány do neznámého terénu na území ČSSR, Francie a Skandinávie. Dále je prověřována jejich akceschopnost při velkých cvičeních s vojsky, jak tomu bylo např. při cvičení Hermin II, Schwaben, Panther, Sprung a Grosser Rösselsprung.

Jednotky ostrahy hranic NATO Bundesgrenzschutz (BGS) a Bayerische Grenz Polizei (BGP) mohou být další silnou zálohou k vedení diverzní činnosti. Přestože jsou určeny oficiálně pouze k ochraně hranic, ve skutečnosti se také orientují na provádění provokací, agresivních a záškodnických akcí nejen na státní hranici, ale i v týlu NDR, ČSSR a PLR. K zabezpečení těchto úkolů prodělala větší část důstojníků a poddůstojníků padákový záškodnický výcvik k ničení vojenské techniky, výcvik v sebeobraně, v útoku beze zbraně včetně zabíjení lidí „holýma rukama“ a různými dalšími prostředky. Podle současné organizace má pohraniční vojsko 4 velitelství. Každé z nich má dvě skupiny pohraniční obrany. Skupina má 3—4 prapory, každý o 5 rotách.

Pohotovostní prapory a prapory vojenské policie začleněné v sestavě vojsk teritoriální ochrany jsou další jednotky, které se připravují k záškodnické činnosti v týlu armád socialistických zemí.

Jejich hlavním úkolem je nejen střežit týl proti partyzánům a uprchlým vojenským zajatcům, ale také vést záškodnickou činnost v týlu protivníka.

V současné době i v NSR připravují předurčené kádry k záškodnické průzkumné činnosti v týlu armád socialistických zemí nejen špiónážní záškodnická střediska, ale i různé emigrantské organizace.

Tyto skutečnosti potvrzují, že západoněmečtí imperialisté usilují o to, aby záškodnický výcvik prodělalo co největší množství občanů NSR. Tím budou mít zabezpečeny požadavky pro masové použití těchto skupin na maximální šířku a hloubku nepřátelského území.

Diverzní průzkumné jednotky v rakouské armádě jsou určeny k plnění hlavních úkolů diverzního a sabotážního charakteru. Dosud není vyřešena síla, organizace a podřízenost jednotek. Nejpravděpodobnější je organizace po četách o 30—40 mužích (Jagdkommando), ze kterých se vyčleňují diverzní průzkumné skupiny. Vzhledem k tomu, že specialisté pro výcvik se po určitou dobu zúčastňovali bojových akcí amerických jednotek v Jižním Vietnamu můžeme předpokládat, že způsoby a účely zasazení a vedení bojové činnosti budou totožné s výcvikem jednotek USA.

Podle dosud zjištěné dislokace rakouských diverzní průzkumných jednotek je předpoklad, že jsou výhradně určeny k bojovému použití proti naší republice a MLR.

Speciální jednotky Commandos francouzské armády při výstavbě moderních diverzních jednotek využily zkušeností získaných v koloniálních válkách. Nyní jsou tyto jednotky organizovány jako Commandos námořní pěchoty a výsadkové Commandos vojenského letectva. Výsadkové jednotky Commandos se zaměřují na ničení strategických objektů nepřítele a ochranu vlastních prostorů rozmišlení strategických balistických stél a letišť. Pro přepravu diverzních jednotek předpokládají využívat víceúčelové bitevní vrtulníky typu SA 330 Puma. Tyto jednotky jsou určeny pro boj kdykoliv, kdekoliv a proti komukoliv.

Speciální jednotky Lagunari italské armády jsou organizovány do obojživelného pluku, s určením pro boj na mořském pobřeží, v bažinatém terénu, ústích řek a v kanálech, v součinnosti s pozemními jednotkami.

K plnění výlučně diverzních úkolů je určen diverzní odřad námořních výsadekářů. Odřad je složen ze dvou družstev; první družstvo plní úkoly zajištění a ochrany a druhé družstvo je složeno z bojových plavců „žabích mužů“. Odřad v počtu 15–20 mužů je dopravován vrtulníkem. Mezi hlavní úkoly patří ničení důležitých objektů a zařízení protivníka v přístavech

kotvicích lodí a ponorek, zaminování nebo odminování ústí řek, mostů, zřizování nebo odstraňování nástrah, zátarasů ve vodě a plnění speciálních úkolů na pevnině. Přestože diverzní jednotky v porovnání s ostatními kapitalistickými armádami jsou početně slabší, patří vzhledem k náročnému výcviku a moderní výzbroji mezi kvalitně připravené speciální jednotky.

Podle současných názorů předních vojenských teoretiků agresivní koalice NATO a jednotlivých představitelů hlavních kapitalistických armád na možné varianty zahájení války na středoevropském válčišti, což je ovlivněno konfigurací terénu přehraníčního prostoru, celkovým rozmístěním svazků a svazů proti ČSSR, možností použít jaderné prostředky, existenci speciálních vzdušných výsadek a předpokládaným zámyslem bojové činnosti, lze stanovit celkové možnosti speciálních jednotek k vedení diverzní činnosti takto:

1. Za předpokladu soustředění vojenského úsílí proti NDR a provedení izolace ČSSR jedním armádním sborem, při zaujetí operační sestavy dvou svazků a části lehkého obrněného pluku v prvním a jedním svazkem ve druhém sledu, může být použito:

— 3–6 samostatných průzkumných hlídek od 2. lehkého obrněného pluku do hloubky 80–120 i více km,

— 12–24 skupin hloubkového průzkumu sborové rot hloubkového průzkumu na vzdálenost 20–200 km,

— 16 průzkumně diverzních odřadů 10. speciální vzdušné výsadkové skupiny do hloubky 150–450 i více km,

— 11 skupin z rot hloubkového průzkumu 7 as do hloubky 90–150 i více km,

— 8–10 skupin z jednotek ostrahy hranic a pohotovostních praporů vojenské policie do hloubky 6–10 km.

V této variantě může být na naše území použito 20–34 skupin hloubkového průzkumu a za předpokladu 1/3 zesílení od jednotek lop, sborových prostředků a speciální vzdušné výsadkové skupiny by celkový počet dosáhl 50–67 diverzních odřadů a skupin.

Z toho vyplývá, že na důležitých hraničních přechodech mohou současně působit 2–3 diverzní skupiny. V této pasivní variantě vojenští teoretikové NATO předpokládají splnit úkol k ovládnutí pouze hraničních přechodů a zabránit pronikání svazků ČSLA na území NSR.

2. V případě zahájení aktivní činnosti proti ČSSR můžeme předpokládat, že ope-

rační sestavu v prvním sledu zaujmou dva armádní sbory a lehký obrněný pluk; zatímco ve druhém sledu budou 2–4 svazky; dále je možnost zasazení dalších dvou svazků již druhý den.

V této variantě k dosažení agresivních cílů to znamená zmocnit se východních svahů pohorí Český les, Šumava. K aktivní bojové činnosti může být k diverzní činnosti použito:

— 6–9 samostatných průzkumných hlídek od 2. lehkého obrněného pluku,

— 24–48 skupin hloubkového průzkumu od dvou sborových rot hloubkového průzkumu,

— až 24 průzkumně diverzních odřadů 10. speciální vzdušné výsadkové skupiny,

— 16 skupin hloubkového průzkumu od armádního sboru USA,

— 10–20 skupin od jednotek ostrahy hranice, pohotovostních praporů a praporů vojenské policie,

— dále může být vytvořeno 5–10 diverzních skupin z průzkumného praporu divize,

— 15–30 průzkumných skupin od prvosledových divizí.

Celkem by mohlo být na naše území použito 100–157 průzkumně diverzních odřadů a skupin. Při hodnocení konkrétní situace je nutné brát v úvahu skutečnost, že zpravidla 1/3 sil zůstává v záloze. Tím se celkové počty sníží na 66–104 skupin.

V jednotlivých variantách je nutné dále předpokládat s bojovým zasazením diverzních skupin, které se tvoří v Rakousku. Tyto skupiny by podle celkové situace plnily úkol nejen podél státní hranice, ale i v týlu našich vojsk. Vzhledem ke geografické poloze státu by jednotky při působení v týlu, v hloubce pouze 50–80 km, plnily z hlediska útočících vojsk NATO operační a strategické úkoly zvláštní důležitosti.

Podle názorů buržoazních vojenských specialistů mohou být k plnění různých diverzně průzkumných úkolů plně využity i jednotky vzdušných výsadek. Tím se celkové možnosti podstatně zvýší.

POLNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉMY S VYUŽITÍM OBRATOVÉ INFORMACE

Soudobý boj vyžaduje využívání všech prostředků bojové a speciální techniky, vysokou organizovanost a maximální vypětí morálních a fyzických sil vojáků. Dokonalá spolupráce moderních bojových prostředků, včasné a dovedné využití jejich veliké úderné síly však potřebuje i moderní způsoby řízení a velení, které budou postupně více a více závislé na optimálně fungujících automatizovaných informačních systémech plně využívajících vhodnou moderní techniku, jako jsou číslicové počítače, obrazová dokumentační a rozmnožovací technika a dokonale spojovací prostředky.

Základem organizace a plánování bojové činnosti vojsk je rozhodnutí velitele. Pro toto rozhodnutí musí velitel včas obdržet dobře a přehledně zpracované podklady. K jejich zpracování je však nutné mít dostatek kvalitních informací. Značná složitost současných i budoucích vojenských akcí, velká časová tíseň při zpracování operační přípravy a stále se zvyšující požadavky na odbornou úroveň pracovních štábů, ukazuje nutnost tvorby a využívání dokonalých automatizovaných informačních systémů pro polní činnost. Na tyto systémy v současné době klademe mnoho požadavků. Mezi hlavní patří integrace informačních systémů.

K lepšímu pochopení požadavku integrace informačních systémů uvádím příklad horizontálně a vertikálně integrovaného polního informačního systému.

Předpis Oper-2-1 požaduje shromažďování a vyhodnocování zpráv o nepříteli, vlastních vojscích a sousedech, o radiaci, chemické a biologické situaci, o terénu a hydrometeorologických podmínkách, o ekonomickém stavu prostoru bojové činnosti, o sociálním a třídním složení, o politických náladách obyvatelstva v prostoru bojové činnosti a o jeho vztazích k našim vojskům.

Veškeré získané informace je nutné kontrolovat, shromažďovat a vytvářet z nich tzv. „banky dat“ a později i tzv. „obrazové banky“. Jde o souhrn obrazových informací zpracovaných na vhodném podkladě, které se dají rychle vyhledat, vytřídit a snadno reprodukovat. Získané a uložené informace jsou však stále jen rutinním základem. K vytvoření polního automatizovaného integrovaného informačního systému je nutné ujasnit si veškeré potřebné požadavky jednotlivých druhů odbornosti, systém vhodně rozčlenit na dílčí úkoly, stanovit potřebné informační vazby, atd. Je tedy nutné dokonale analyzovat současný i požadovaný stav, vykonat technické a ekonomické rozborů a mnoho dalších nutných prací.

Schéma integrovaného polního systému informací viz **obr. 1**. Pro lepší názornost jde o podstatné zjednodušení hlavně informačních zpětných vazeb, vazeb na sousedy, podřízené a nadřízené.

Integrace informací probíhá na **obr. 1** jak horizontálně, tak i vertikálně za pomoci počítačů. Počítače podle předem definovaných požadavků vhodně vybírají informace z celého uloženého informačního masívu. Strojově zpracovávané závěry počítače, určené velitelům a pracovníkům štábů, jsou v tomto případě již děleny podle odborností. Velitel dostane pro své texty, tabulky, grafy, později i obrazy a u těchto podkladů mohou být uvedeny rozhodování shrnuté a vhodně upravené i koeficienty spolehlivosti zpracovaných výsledků.

Zavedením počítačů a hlavně dokonalejších automatizovaných informačních systémů můžeme u štábů vytvořit podmínky, kdy většinu času budou věnovat kvalifikované skutečně rozhodovací a kontrolní činnosti.

Informační systémy můžeme vytvářet na různé velitelské úrovni. Na první pohled se zdá, že zpracovat podobný informační systém (**obr. 1**) není obtížné. Každé jednotlivé políčko je však poměrně složitým dílčím informačním systémem, který se skládá z mnoha podsystémů a různých vazeb. Pro lepší názornost této složitosti uvádím zjednodušeně dílčí informační systém „Získávání zpráv o nepříteli“ viz **obr. 2**.

Informační systémy se skládají z částí automatizovaných i neautomatizovaných a prochází neustálým a rychlým vývojem, který je závislý i na technické dokonalosti strojů a lidské připravenosti tyto systémy tvořit a využívat.

Informační systémy budované v nejbližší budoucnosti by však měly splňovat tyto hlavní body:

1. Zajistit v plné šíři shromažďování prověřených prvotních informací, vhodně je třídit a ukládat tak, aby mohly být strojově rychle zpracovány a předány uživateli v předem stanovené formě, tj. kombinované vyjádření slovní, tabulkové, grafické i obrazové.

2. Informační systémy musí mít jako svůj výstup nejen tisk abecedně — číselné informace, ale i grafy, nákresy a později i obrazy, nutné pro polní systém velení. Je nutné respektovat i požadovanou mapovou měřítku. S kresbami by se měla vydávat i magnetická nebo děrná páska, umožňující uživateli přenesení si kresby z počítače do vlastní mapy, pomocí automatických kreslících stolů [popis viz dále]. Vhodné bude i předávání barevných diapozitivů těchto grafů a nákresů

a jejich promítnutí u uživatele na vhodný podklad, např. na mapu.

3. Umožnit velitelům a štábům vyžádat si z počítače okamžitě krátké informace pro operativní rozhodování. V podstatě jde o přímou konverzaci mezi člověkem a počítačem. Jako nejvýhodnější prostředek, který toto plně umožňuje, je obrazový systém s abecedně číselnou klávesnicí (displej — viz dále). Tento musí mít možnost zobrazení informace zpracovat i dokumentačně, např. na papír nebo film.

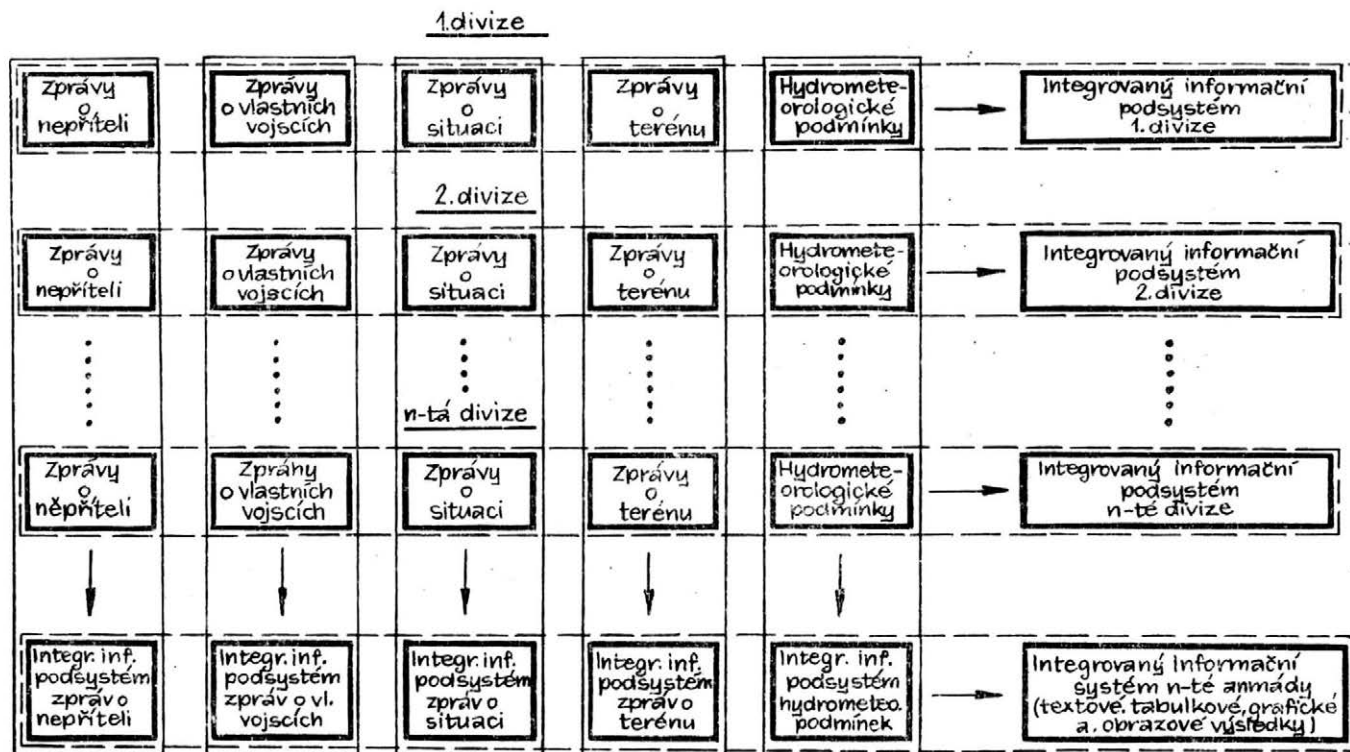
4. Informační systémy určené pro vyšší stupně velení musí umožnit na výstupu tisk informací v latince i azbuce, což je dáno požadavkem jednotného systému velení. V některých případech bude nutné strojově převádět i překlad z češtiny do ruštiny a naopak. Soudobé počítače jsou technicky schopné plnit i tyto složité úkoly. U tabulek, kde jsou jen nadpisy, je překlad snadný. Při překladu celých vět vznikají však potíže dané různým významem jednotlivých slov, úpravou skladby, koncovek, atd. Značné zjednodušení by přineslo zavedení a používání jednovýznamového vojenského terminologického slovníku.

5. Je nutné zabezpečit dokonalé informační spojení počítačů a jejich uživatelů. K tomu patří i strojové kódování a dekodování informací. Přenos musí být spolehlivý, rychlý a bezchybový. Technická zařízení musí být snadno obsluhovatelná.

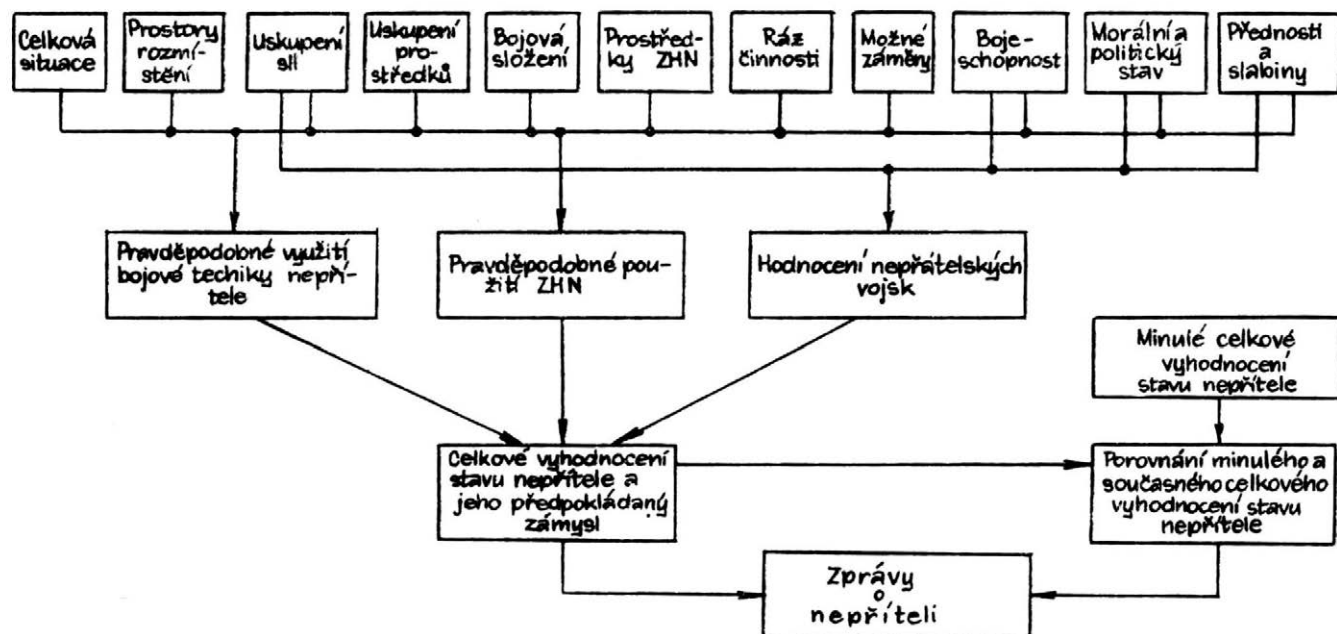
6. Informační systémy musí být svou skladbou zpracovány tak, aby umožnily v omezeném měřítku i okamžitý přechod na normální běžné zpracování bez počítačů. Řešení tohoto úkolu je velice obtížné, ale přitom nutné.

Při zpracování a využívání informačních systémů hraje velmi důležitou úlohu čas. V polním systému velení jsou dílčí úkoly, které musíme zpracovat v co nejkratší době, jiné jsou omezeny časovými limity a některé můžeme zpracovat později. Je tedy nutné stanovit určitou prioritu jednotlivým dílčím úkolům a na počítačích zajistit možnost přerušování práce u druhořadých úkolů. Moderní počítače tento požadavek splňují a jsou schopny řešit současně i několik úloh.

V polním systému velení hraje obraz velmi důležitou roli. Štáby rozhodují hlavně o akcích probíhajících v terénu, který je zobrazen na mapě a je neustále doplňován vznikajícími situacemi. Naše řady současně ukládají, aby o průběhu bojové činnosti byl doklad. Mezi hlavní doklady patří kopie důležitých bojových dokumentů, výkazové mapy a další různá schémata z bojové činnosti. Tuto dokladovou činnost můžeme také téměř zautomatizovat

Integrované informační podsystémy zpráv o nepříteli, vlastních vojscích, o situaci, atd. jsou vstupními informacemi pro vyšší integrovaný informační systém (na pr. frontový).

Obr. 2 Dílčí informační automatizovaný systém „zprávy o nepříteři“ pro vymezený prostor a dané časové období

a současně ji převést na jednotný mikrofilmový záznam.

Rychlotiskárny počítačů dávají štábům k dispozici řadu kvalitních abecedně číselných informací, které však nemusí být dostatečně přehledné. Přitom celá řada úloh se dá vyjádřit mnohem lépe v grafické formě. Graf a obraz je pro člověka srozumitelnější a dává najednou velké množství informací.

Moderní informační systémy pro polní systém velení by tedy měly využívat pro svoji hlavní funkci nejen počítače, ale i vhodnou obrazovou techniku.

V současné době na celém světě v obrazové technice je nevídaný rozmach i technický pokrok. Tato technika využívá nejmodernějších fyzikálních i chemických objevů. Obrazová technika se stává postupně nezbytnou součástí různých technických a informačních systémů. Slučuje využití písma, značek, grafů i obrazů a to jak v černobílém tak i v barevném provedení. Vizuální vjem jako celek se také mnohem lépe pamatuje ve více podrobnostech a v přesnější formě, než informace podaná jinými způsoby.

Ve spojení s výpočetní technikou může pracovat obrazová technika v režimu přímého spojení s počítačem, nebo samostatně. V režimu přímého spojení s počítačem mohou pracovat:

- rychlotiskárny použité jako zařízení pro grafický výstup,
- automatická kreslicí zařízení,
- obrazovková zařízení,
- elektronicky řízená informační tabula.

Mezi vhodné obrazové prostředky, pracující samostatně můžeme zařadit:

- zařízení pro snímání grafické informace,
- zařízení pro záznam obrazu na magnetickou pásku,
- mikrografickou (mikrofilmovou) techniku,

- čtecí a promítací přístroje,
- holografii,
- rozmnožovací (reprografickou) techniku.

Mimo tuto techniku můžeme zařadit do přehledu i další (např. zařízení pro televizní přenos obrazu, elektrický nízkofrekvenční přenos obrazu, atd.), ale v současné době není toto nutné.

Uvádím krátký rozbor uvedené techniky a její návaznost na počítače. U zařízení, jejichž princip i použití je dostatečně známo, poukážu hlavně na jejich využití v polním systému velení.

Rychlotiskárny počítačů. Tato složitá technická zařízení jsou určena hlavně pro přímý výstup informací z počítačů. Tisknou abecedně-číselné a jiné znaky rychlostí 10 až 20 řádků za vteřinu. Jedna řádka obsahuje obvykle 120 až 160 znaků. Na počítač lze paralelně zapojit více tiskáren. Jedna tiskárna může tisknout dvě až tři kopie.

Na moderních rychlotiskárnách můžeme tisknout i grafické informace, u kterých je vyhovující malá rozlišovací schopnost kresby. Je dána vzdáleností dvou sousedních bodů, která je obvykle od 1,8 do 3 mm (rozeť jednotlivých znaků).

Současné elektromechanické rychlotiskárny dosahují již téměř vrcholu svých možností, tj. rychlosti tisku kolem 30 řádek/s. I když jejich využívání má ještě dlouhou budoucnost, budou postupně doplňovány i tiskárnami pracujícími na jiných principech, např. fototiskárnami, u nichž lze zvýšit rychlost tisku zhruba až na 500 řádek/s.

U fototiskáren se výstup z počítače obvykle přivádí přímo na obrazovku a z této se snímá přímo na mikrofilm. Rychlost záznamu výstupních informací je již srovnatelná s rychlostí práce počítače. U fototiskáren bude možné již přímo sloučit funkci tiskárny abecedně-číselných a jiných znaků a jednoduchého jednobarevného automatického kreslicího zařízení.

Rychlotiskárny bude nutné postupně zavádět i jako dálkové účastnické stanice počítačů do polního systému velení, neboť mohou výsledky z počítačů tisknout přímo u uživatelů, tj. ve štábech vojsk.

Automatická kreslicí zařízení jsou určena k rychlému grafickému zobrazení situace řešené počítačem a to pomocí kulčkového nebo trubičkového pera, případně i rytin do folie. Tato zařízení dělíme na dvě skupiny. V první skupině jsou zařízení kreslicí na rovinnou plochu a ve

druhé skupině zařízení kreslicí na otáčející se válec. Pro polní systémy velení jsou výhodnější zařízení kreslicí na rovinnou plochu.

Řízení polohy několika různobarevných pisátek, jejichž spouštění i zvedání jde pomocí řídicí elektroniky napojené buď přímo na počítač (i na velkou vzdálenost), nebo elektronika je ovládána zpracovanou děrnou či magnetickou páskou. Na jeden počítač lze napojit více kreslicích stolů, které mohou pracovat současně.

Kreslicí zařízení umožňuje automaticky zpracovat různé grafy, diagramy, schémata a jiné typy úloh zpracované počítačem, nebo zakreslovat situace přímo do map. Na kreslicím stole můžeme vidět téměř okamžitě grafický výsledek řešení na počítači. V polním systému velení je velmi důležitá rychlá transformace různých mapových měřítek. Tato zařízení umožňují volit libovolná měřítka. Např. můžeme zakreslovat současně na dva automatické kreslicí stoly jeden výsledek v měřítku 1 : 100 000 a na druhém stole v měřítku 1 : 200 000.

Program pro řízení kreslicí hlavy můžeme vytvořit i bez počítače, ručně. Tento způsob je vhodný pro údaje trvalého charakteru, jako jsou např. nadpisy map různých funkcí. Rychlost kresby bývá až 50 cm/s a její přesnost až 0,05 mm. Nejčastěji lze volit dvě až čtyři barvy. Velikost kreslicí plochy bývá různá.

V ČSSR byl vyvinut automatický souřadnicový kreslicí stůl „Digigraf“, který umožňuje záznam čtyřmi trubičkovými nebo kuličkovými pero o různé barvě na plochu 120×160 cm s přesností 0,05 mm a rychlostí kresby 5 cm/s.

Pro ČSLA byla vyvinuta i vojenská verze automatického kreslicího stolu, která však kreslí na spodní stranu prosvětleného podkladu.

Obrazovkové zařízení (displej). V podstatě jde o televizní obrazovku, pod níž je abecedně-číselná klávesnice, podobná klávesnici u psacího stroje. Na obrazovce můžeme zobrazit písmena, číslice, znaky, případně i grafickou informaci. Zápis na obrazovku jde přímo z klávesnice a upravený výsledek můžeme stiskem tlačítka odeslat do počítače. Informace odeslané přímo počítačem jsou také viditelné na obrazovce.

Obrazovky s klávesnicí slouží jako dálková stanice pro vstup i výstup informací z počítače a umožňují přímou konverzaci mezi člověkem a počítačem.

Výsledky slouží pro informační potřebu štábů. Soudobé operace se však vyznačují velkou dynamičností s mnoha nepředvídanými akcemi a změnami. Proto je nutné zajistit v polním systému velení i rychlé získání informací o nepředvídaných skutečnostech. Toto plně umožní obrazovková zařízení připojená dálkově na počítače, u kterých jsou vytvořeny vhodné banky dat.

Obrazovková zařízení používaná přímo ve štábech musí umožnit i trvalou dokumentaci odesílaného nebo přijatého obrazu. Současná zařízení toto doposud neumožňují.

Elektronicky řízená informační tabla. Jako nejvýhodnější forma pro předání krátkých informací z počítače na štáby je využití elektronicky řízených informačních tabel, napojených dálkově na počítače.

Počítače jsou schopny zpracovávat obrovské množství informací uchovaných v paměťových mediích i informací neustále přicházejících. Výsledkem zpracování těchto informací pomocí počítačů mohou být i varovné signály, různá důležitá upozornění a jiné krátké informace, které musí být rychle předány štábům a velitelům.

Informační tabla můžeme využívat i pro místní krátké rozkazy a informace. Tyto vlastní informace můžeme automaticky přerušit od počítače a nahradit vnějšími informacemi o vyšší prioritě.

Zařízení pro snímání grafické informace. Tato zařízení umožňují snímat nakreslené křivky se současným záznamem jejich souřadnic. Po stanovení základního (nultého) bodu snímá se křivka nejčastěji v pravouhlých souřadnicích a to s velkou přesností. Vyráběny jsou poloautomatické a automatické snímače grafické informace. Při poloautomatickém snímání jednotlivých bodů vedeme snímací hlavu ručně po dané čáře a stisknutím tlačítka zaznamenáváme souřadnice daného bodu. U automatických zařízení je vybraná křivka sledována automaticky čidlem, pracujícím na různém fyzikálním principu.

Velkou důležitostí v polním systému velení mají zařízení pro poloautomatické snímání souřadnic, které umožní rychle sejmout značné množství bodů např. z mapy a tyto zavést přímo do počítače, nebo umožní zápis souřadnic na elektrickém psacím stroji, dálkopisu, nebo jiné vhodné automatizační technice. Získané souřadnice bodů můžeme znovu zakreslit buď ručně, nebo pomocí automatických kreslicích zařízení. Souřadnice můžeme převádět na jiné mapové měřítko buď pomocí tabulek, nebo předáním výsledků na počítač.

V ČSSR se vyrábí zařízení pro poloautomatické odečítací souřadnice bodů pod názvem „Digipos“. Pracuje v kartézském systému souřadnic, odměřovací krok je 0,1 mm. Rychlost odečítání je 12 mm/s a rychlost přemístění snímací hlavy bez záznamu je 60 mm/s. Zařízení se stále zdokonaluje.

Zařízení pro záznam obrazu na magnetickou pásku. Na magnetický pásek můžeme zaznamenat pomocí vhodných přístrojů (videomagnetofonů) obraz v podání černobílém i barevném. Výhoda je hlavně v tom, že sejmout obraz lze ihned

předávat a tím i kontrolovat, případně smazat a pořádku nový záznam. Zaznamenaný obraz můžeme současně i dodatečně doplnit zvukem. Přehrávaný obraz můžeme zpomalit, nebo i zastavit na jednom záběru.

Šíře používaného magnetického pásu bývá obvykle 12,7 mm a rychlost jeho posuvu od 18 cm/s do 30 cm/s. Tzn., že na magnetickou pásku o délce 750 m dáme obrazový záznam trvající 40 až 70 minut. Pro přehrávání obrazu můžeme použít černobílý nebo barevný televizor, nebo jeho značně zjednodušenou verzi — obrazový monitor.

Za řízení pro záznam obrazu na magnetickou pásku bude mít značné uplatnění i v polním systému velení při využívání obrazových bank s informacemi i v polním systému velení při využívání obrazových bank s informacemi nejen statického, ale i dynamického charakteru. Počítače jsou schopny rychle vyhledat požadované obrazové děje a tyto odeslat přenosovými cestami na velké vzdálenosti. Zde mohou být přijaty na magnetickou pásku, využity a nahrávací zařízení bude znovu připraveno pro příjem dalších obrazů. Takto můžeme předávat i výsledky z informačních systémů, ve kterých bude kombinace písmen, číslic znaků, grafů i obrazů.

Mikrografická (mikrofilmová) technika. Mikrografie je souhrnný pojem pro způsoby vyhotovování, rozmnožování, vyhodnocování a uchování mikrozáznamu. Mikrozáznam je reprografické zobrazení informace v takovém zmenšení, že ji nelze přechít bez opětného zvětšení.

Tato technika zaujímá v oblasti zpracování informací velmi důležité místo. Je to hlavně proto, že na nepatrnou plochu mikrofilmu lze zaznamenat velké množství abecedně-číselných, grafických i obrazových informací. Přitom obraz můžeme vyhotovit během několika vteřin v černobílém i barevném provedení. Využití malého objemu materiálu pro značný informační masiv je velmi důležité hlavně v polních informačních systémech.

Používané mikrofilmové pásy mají šíři 16, 35, 70 a 105 mm. Výhodné je omezit se na dva formáty a to na využití 35 mm neperforovaného filmu pro záznam většiny písemných dokumentů a pás o šíři 70 mm používat pro fotografie map. Hlavní pozornost chceme věnovat pozitivním snímkům. Informační systémy dávají značné množství natisknutých dokladů. Současné rychlostiskárny počítačů jsou schopny potisknout za dvě hodiny práce až tři tisíce stran papíru formátu A3. Tento počet stran váží kolem 28 kg. Přitom tři

tisíce stran zaznamenáme na mikrofilm vážící necelého půl kilogramu.

Filmová políčka označená vhodným řídicím kódem zaznamenaným přímo na mikrofilm lze strojově rychle třdit i vyhledat. Např. podle údajů ze sovětského tisku mají tam vyvinuto zařízení, které může vyhledat ze dvou miliónů referátů zaznamenaných na mikrofilm, kterýkoliv během 10 vteřin za pomoci počítače MINSK 22.

Výsledky zaznamenané na mikrofilm můžeme zobrazit mnoha způsoby. Mezi nejjednodušší techniku patří čtecí a promítací přístroje, mezi složitá zařízení elektronické rozmnožovací stroje.

Pro potřeby polního velení by mohly být vytvořeny mikrofilmové obrazové banky, obsahující:

- veškeré mapy pro případ, že budou potřebné výtisky k dispozici,
- letecké snímky terénu, které mohou být doplněny i panoramatickými obrazy krajiny a význačných objektů,
- letecké snímky prostorů napadené ZHN, nebo postižené katastrofami,
- snímky naší i spojenecké bojové techniky a výkresy náhradních dílů, doplněné vhodnými slovními popisy,
- snímky vybraných i spojeneckých velitelů,
- dokumenty o postupně se vyvíjející bojové situaci, obsahující obrazy map, dokladů, náčrtů i letecké snímky,
- vybrané řady, předpisy a důležité rozkazy a směrnice,
- obrazové a textové doklady o nepříteli.

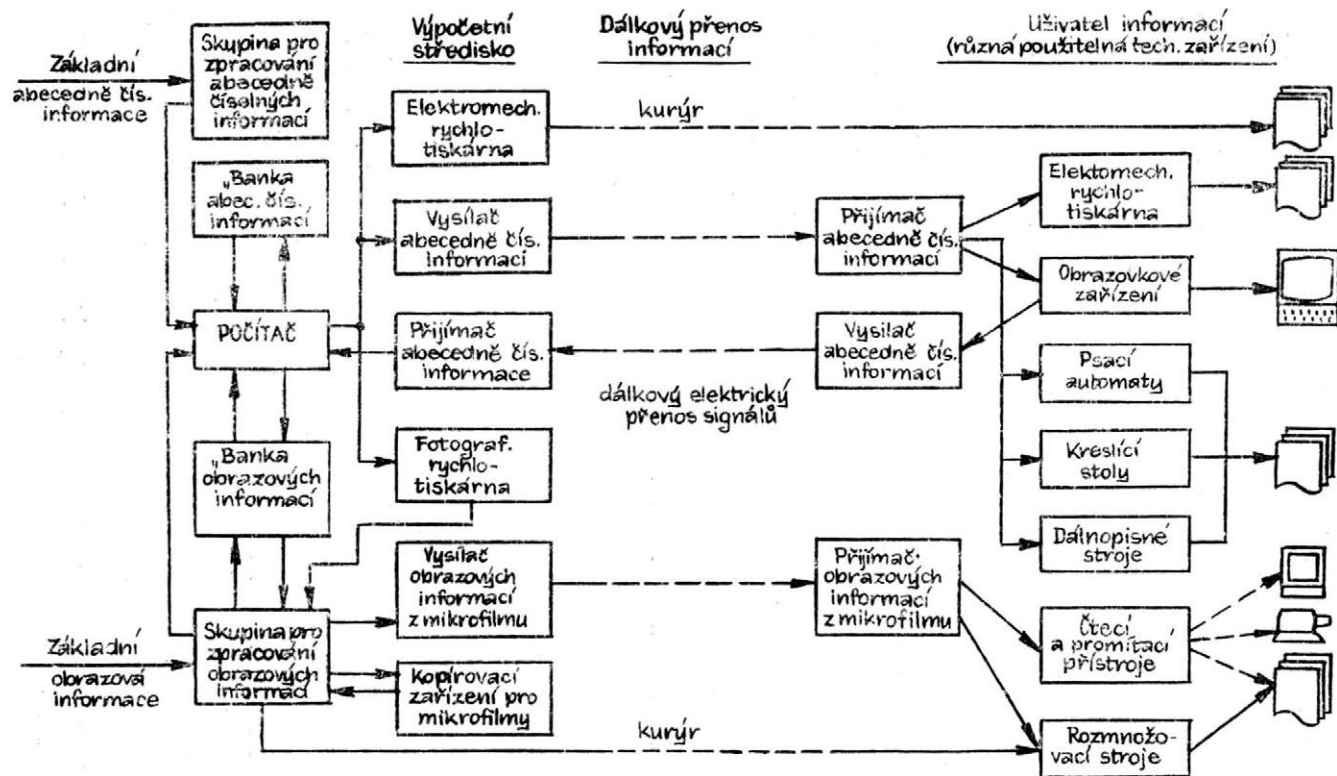
Obrazové informace zachycené na mikrofilmu můžeme mnohem snadněji a rychleji převádět elektrickou cestou na dálku, než záznam na větších formátech papíru.

Pro polní informační systémy je důležitá možnost snadného zničení celých informačních masivů, jsou-li pořízeny na mikrofilm, který má jako podklad hořlavý celuloid.

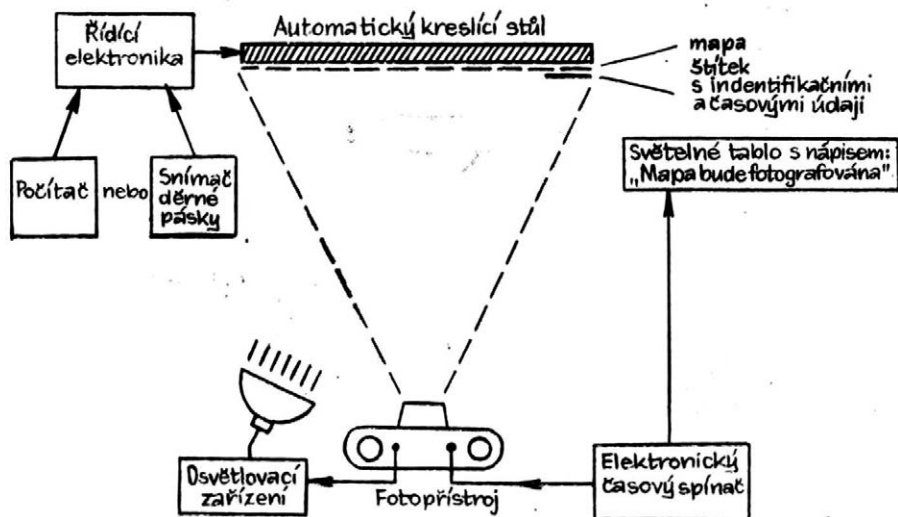
Možností využití mikrofilmové techniky v polním systému velení jsou značné. Mikrofilm může být velmi výhodným doplňkem počítačů a základem pro budování obrazových bank.

Čtecí a promítací přístroje. Čtecí přístroje umožňují kvalitně zvětšit jednotlivé snímky zachycené na mikrofilm na formát A3 (30×42 cm), nebo A4 (21×30 cm). Zvětšený snímek je obvykle na skleněné matnici, nebo promítnut na vodorovně položený papír. U čtecích přístrojů pro vojenskou potřebu bude nutné zabezpečit i možnost dokumentačního záznamu zvět-

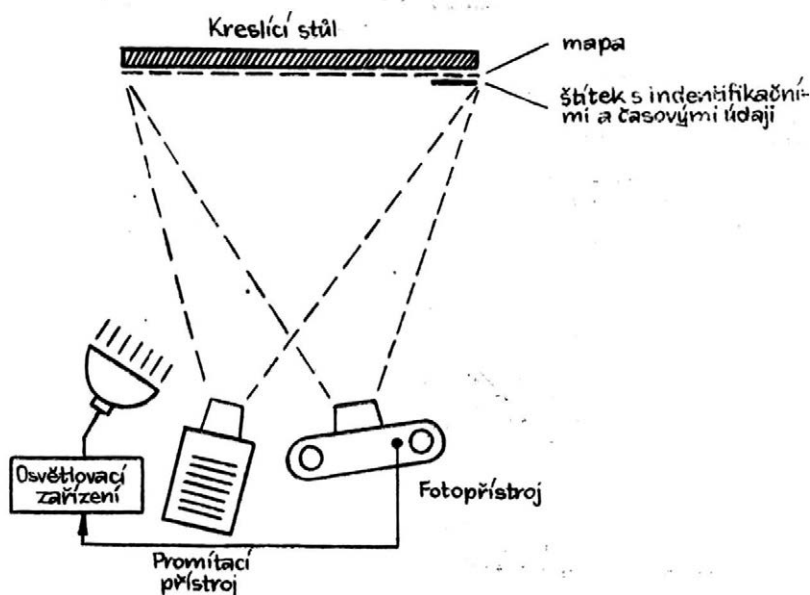

Obr. 3. Blokové schéma znázorňující spolupráci „bank dat“ a „bank obrazových informací“ v automatizovaném polním informačním systému velení.

Obr. 4. Schematický náčrtek postupného dokumentování vyvíjející se situace zakreslované na mapu pomocí automatických kreslicích stůlů

Obr. 5. Schematický náčrtek postupného dokumentování vyvíjející se situace zakreslované na mapu ručně a doplněný promítnutým grafickým nákresem

šeného obrazu. Čtecí přístroje mají malý výkon promítací žárovky a jsou určeny pro jednotlivce.

Promítací přístroje pro statické obrazy jsou určeny pro informaci většího počtu osob. Vhodně sestavené řady diapositivů můžeme promítat ručně, poloautomaticky, např. plně automaticky při synchronizaci obrazu a slovního doprovodu zaznamenaného na magnetickou pásku.

Využití čtečích a promítacích přístrojů mikrofilmů v polním systému je technicky snadno realizovatelné.

Holografie je metoda budoucnosti, ale vzhledem k možnostem, které poskytuje, chci se o ní zmínit.

Fotografický záznam koherentním světlem (například laserem), obsahuje intenzitní (amplitudovou) i prostorovou (fázovou) informaci a nazývá se hologram. Význam holografie tkví především v tom, že rekonstruovaný obraz je trojrozměrný a můžeme jej pozorovat z různých stran. Obraz je rozložen po celé ploše záznamového materiálu, neboli i na ulomeném kousku materiálu se zaznamenaným obrazem, je viditelný celý obraz.

Z hlediska informačních systémů je využití holografie velmi výhodné pro ucho-

vání neměnných údajů v pamětech počítačů, jejichž velké množství spotřebuje poměrně malý prostor. Další výzkum tkví v možnostech zaznamenat trojrozměrný obraz. Bude-li obraz pořízen pomocí dalšího vlnění, např. akustického, můžeme zobrazit i část zastíněného prostoru, jako je vnitřní okraj lesa, objekty v mlze, zdánlivěm prostoru, v kalné vodě, atd.

Holografie je nový vědní obor (první dokonalejší hologram byl pořízen teprve v r. 1963), který bude mít velký význam nejen jako paměť počítačů, ale i pro další vojenské obory.

Rozmnožovací (reprografická) technika.

V polních informačních systémech mají dokonalé a rychlé rozmnožovací metody velkou důležitost, neboť otázka času a kvality má prioritní důležitost. Tištěné výsledky z počítačů by měly být v ideálním případě zpracovány a rozděleny tak, aby každý funkcionář štábu měl k dispozici výslednou sestavu zpracovanou pro zastávanou funkci. Tento požadavek je prakticky neuskutečnitelný a výsledky z počítačů budou určeny vždy pro určitou skupinu funkcionářů a budou rozmnoženy vhodnou technikou.

Z á v ě r

Sloučení celého systému tvorby a využívání grafické a obrazové informace ve spolupráci s automatizovanými informačními systémy pracujícími hlavně s abecedně-číselnými informacemi je dlouhodobý, ale nutný proces. Abecedně-číselné informace jsme začali v polních systémech využívat již dříve, ale budování informačních systémů pracujících i s obrazovou informací je teprve ve studijní etapě.

Představa spolupráce těchto metod a technik v jednom automatizovaném informačním systému, současně se způsobem předávání a zachycení informací, částečně znázorňuje **obr. 3**. Počítač je zde dominantním prvkem, který umí rychle nejen zpracovat, ale i vyhledat požadovanou informaci. Současné moderní velikapacitní diskové paměti umožňují vyhledat potřebné informace během několika vteřin. Abecedně-číselné informace jsou zpracovány počítačem ve tvaru vhodném pro jejich odeslání elektronickými přístroji. U obrazových informací nepokročila automatizace natolik, aby tyto mohly být zpracovány bez přímé účasti lidí, i když je to v podstatě možné. V současné době jde o vyhledávání příslušných snímků z archivu, jejich okopírování a odeslání. Kopírování není sice nutností, ale umožní seřa-

dit obrazy do požadovaného samostatného celku a tento předat uživateli buď kurýrem, nebo jde odeslat pomocí vhodných elektronických přístrojů. Z filmových pásek můžeme zhotovit libovolný počet papírových kopií pomocí elektrografických, popř. i jiných rozmnožovacích strojů.

Automatické kreslicí stoly jsou schopny zakreslit na předem připravenou mapu přicházející grafickou situací z počítače i bez přítomnosti člověka. V tomto případě může být během krátké doby mapa hustě pokreslena (plochu 1×1 m může pokrýt rovnoběžnými čarami vzdálenými od sebe 1 cm za 200 vteřin). Důstojníci štábu mohou takto ztratit orientaci o vyvíjející se situaci a zjistit jen konečný výsledek. Proto by bylo vhodné trvale automaticky dokumentovat kreslenou situaci v určitých intervalech. Náskres automatické dokumentace vyvíjející se situace kreslené na mapách viz **obr. 4**.

Pro úplnost na **obr. 5** znázorňuji možnost dokumentačního záznamu situace kreslené ručně.

Využití obrazové informace v automatizovaných polních informačních systémech je vhodné a bude potřeba se i na tuto oblast informací zaměřit a rozvinout ji do potřebné šíře.

AUTOMOBIL MOSTNÍ AM-50

**Podplukovník
ing. Stanislav Těšínský, CSc.**

V současné době přichází do výzbroje ČSLA nový typ československé ženíjní přepravní techniky a to automobil mostní AM-50. Má nahradit mostovou soupravu MS na nejnižším stupni jejího začleňování a u motostřeleckých útvarů mostní tank MT-34 včetně přepravníku náhradního mostu PM-34 (popř. mostní tank MT-55 A včetně přepravníku náhradního mostu PM-55) a též výpomocné mostní prvky převážené na automobilech PRAGA V3S.

Souprava mostních automobilů AM-50 (4 ks) je doprovodným prostředkem ženíjní přepravní techniky, který je určen k přemostování tzv. úzkých překážek o šířce cca do 50 m. Umožňuje pohotovou přepravu prakticky všech typů bojové a zabezpečující techniky takřka bez snížení dopravní rychlosti, proto má odpovídající únosnost plně vozovky dostatečné provozní šířky.

Samotná konstrukce tohoto automobilu má řadu progresivních a unikátních parametrů a proto jej můžeme řadit na první místo světové úrovně v kategorii doprovodné mostní techniky na pevných podpěrách.

Stručný popis a základní parametry

Konstrukční řešení AM-50 využívá automobilního čtyřnápravového podvozku TATRA T-813. Polovina podvozků v soupravě je vybavena buldozerovým zařízením BZ/T-813, jež umožňuje dílčí úpravy postupové osy během manévru terénem, dále úpravy břehů přemostovaných překážek a má též schopnost samozahloubení (výhodné k OPZHN). Čtyřnápravový podvozek TATRA T-813, který se již plně osvědčil u soupravy PMS, dává AM-50 (viz obr. 1) významný předpoklad pohotovostní manévrovací schopnosti i v nejobtížnějších podmínkách členitého terénu a na předpokládaném válcšti.

AM-50 má v dopravním sestavení (s mostem a podpěrou) délku 10,70 m, šířku 3,15 m a výšku 3,50 m. Celková hmotnost jednoho automobilu je cca 24 tun. AM-50 dosahuje maximální rychlosti při přesunu po silnici do 80 km/h a v terénu cca 30 km/h.

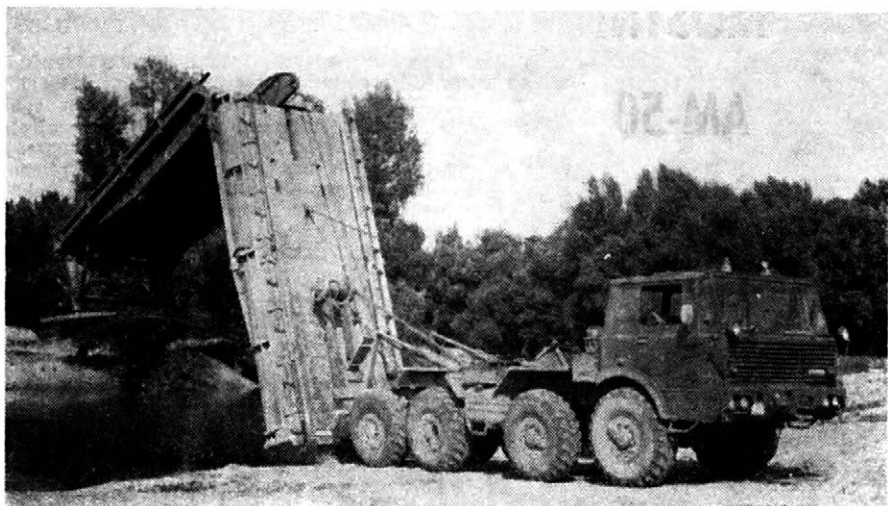
Osádka jednoho automobilu tvoří 3 muži, tj. 1 řidič a 2 ženisté.

Most AM-50 má únosnost 50 t, hmotnost (vlastní váhu) 5,8 t, délku při jednom rozpětí (most o jednom poli) 13,5 m a šířku vozovky 4 m.

Podpěra AM-50 je plynule hydraulicky nastavitelná ve výškovém rozmezí 1,7 až 5,1 m; hmotnost (vlastní váha) podpěry činí 1,45 t.

Obr. 1. Automobil mostní AM-50 v dopravním sestavení (varinata podvozku T-813 s buldozerovým zařízením)

Obr. 2. Pokládání 1. mostního pole AM-50 s hydraulickou podpěrou ve fázi překlápěcího nůžkového rozevírání mostu za současného mechanického oklápění krajnic s obrubníky, umožňující provozní rozšíření vozovky z dopravní šířky mostu 3,15 m na plnou šířku 4 m

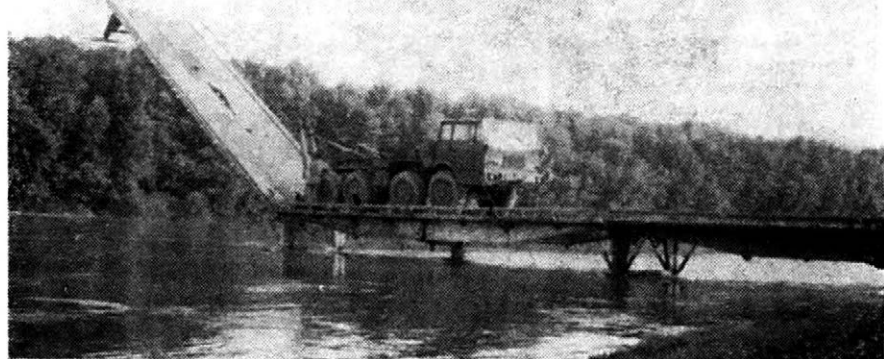
Z jedné soupravy automobilů AM-50 můžeme postavit až 4 varianty délek mostů:

— 54 m o 4 polích (1 most),

— 40,5 m o 3 polích (zbývá další most o 1 poli),

— 27 m o 2 polích (2 mosty),

— 13,5 m o 1 poli (4 mosty).

Obr. 3. Pokládání 3. mostního pole AM-50 přes vodní překážku ve fázi spouštění překlopením nůžkově rozevřeného mostu s celkovou šířkou vozovky 4 m do úrovně nivelety mostu

Doba stavby mostů AM-50:

- o 1 poli . . . do 8—10 minut,
- o 2 polích . . . do 20 minut,
- o 3 polích . . . do 30 minut a
- o 4 polích . . . do 40 minut.

Přípustné sklonky při stavbě mostů AM-50 jsou

- v podélném směru $+10^\circ$ nebo -5° ,
- v příčném směru $\pm 5^\circ$ (most o 1 poli)
- $\pm 3^\circ$ (most o více polích).

Ovládání pracovních cyklů je řešeno z přenosného panelu dálkově formou parciální automatizace elektrohydraulickým ovládacím systémem. Při pokládání mostu překlápacím s navazujícím nůžkovým rozevíráním souběžně ovládáme sklápění nosných krajnic vozovky s obrubníky (viz obr. 2), takže z dopravní šířky mostu 3,15 m se rozklápí most na šířku vozovky 4 m (viz obr. 3) při délce jednoho pole 13,5 m.

Výška teleskopické podpěry se nastaví (při zhruba vodorovném držení mostu — viz obr. 4) hydraulicky a to obě nohy (s nánožkami) souběžně nebo jednotlivě.

Pokud dojde za provozu k poklesu některé z podpěr, můžeme ji vyrovnat pomocí hydraulického systému napojeného z podvozku tak, aby bylo možné vyrovnat

nivelitu vozovky mostu do odpovídající požadované úrovně. Pro stavbu mostu AM-50 bez hydraulické teleskopické podpěry (viz obr. 5).

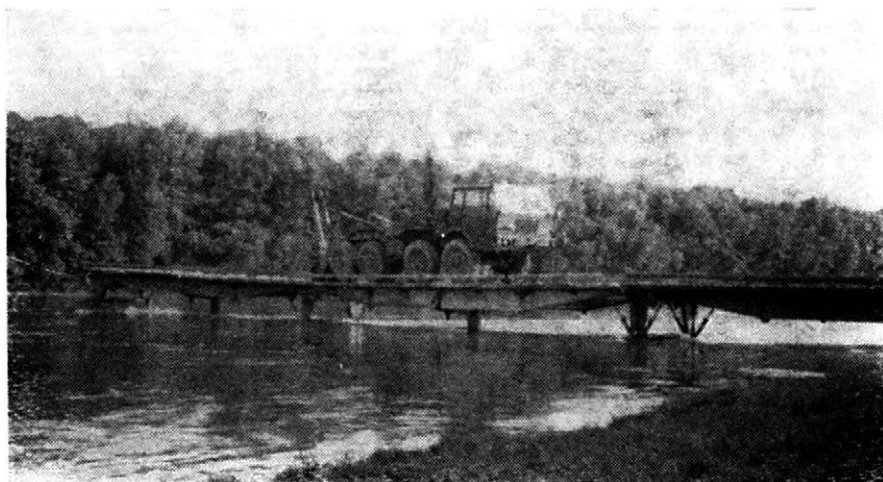
Porovnání AM-50 s mostními automobily ostatních armád

Základní porovnání AM-50 s mostními automobily armád Varšavské smlouvy i armád NATO ukazuje na progresivitu československé verze, především z hlediska manévrovacích schopností i v obtížném sjezdovém terénu (což je dáno čtyřnápravovým podvozkem TATRA T-813), dále z hlediska délky mostu o 1 poli a tím i mostů o více polích, plně vozovky o šířce 4 m umožňující bezpečný a rychlý přejezd přepravovaných bojových vozidel, i z hlediska maximální dopravní rychlosti a celkové doby stavby mostu o 4 polích.

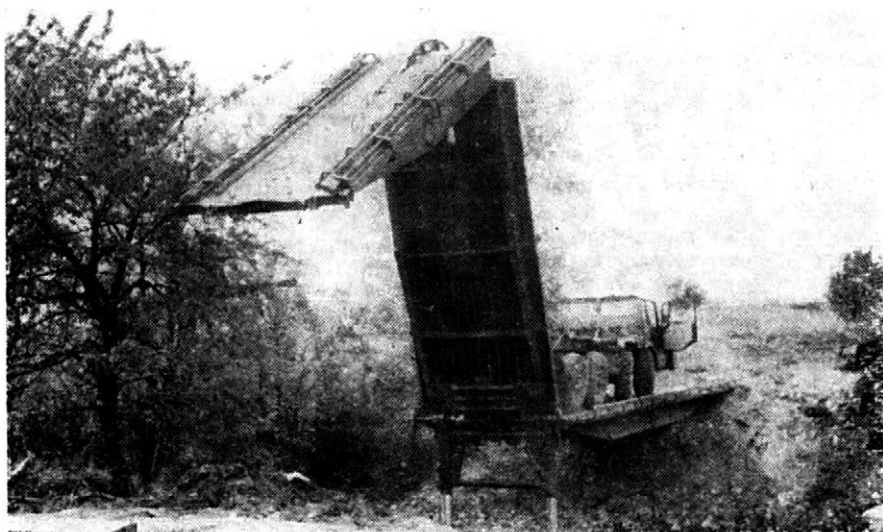
Výrazné jsou především ukazatele specifikující

- rychlost stavby mostu v m/min (specifická časově montážní délka mostu),
- počet obsluhy připadající na 1 bm délky mostu (mechanizační ukazatel mostu),
- hmotnost mostu v tunách na 1 m² plochy mostu (specifická přepravní plošná hmotnost mostu),
- počet běžných metrů mostu (únosnosti 50—60 t) na 1 vozidlo dopravující

Obr. 4. Hydraulické spouštění noh podpěry (s nánožkami) na dno vodní překážky po úplném překlapaní 3. mostního pole AM-50 do provozní polohy

Obr. 5. Pokládání 2. koncového mostního pole AM-50 bez hydraulické podpěry ve fázi překlápacího nůžkového rozevírání mostu

mostní materiál (specifická dopravní délka mostu).

Porovnání AM-50 se **současnou mostní technikou ČSLA** kategorie na pevných (nehybných) podpěrách — viz **tabulka 1**.

Progresivita AM-50 vyplývá především z délky mostu jedné soupravy a z hmotnosti mostu o 1 polí. V ostatních parametrech a ukazatelích při stejné únosnosti je automobil mostní AM-50 obtížně

porovnatelný s MT-55 A i PM-55 vzhledem k rozdílnému určení a tím i odlišné koncepci mostů. AM-50 (jako doprovodný most) je kompletován pro stavbu mostů až o 4 polích při plné vozovce o šířce 4 m. Most MT-55 a tím i PM-55 je kolejový pro stavbu o 1 poli (výjimečně o 2 polích tzv. V systémem) v přímém dotyku s nepřítelem. MT-55 A je tedy útočný most a s PM-55 tvoří útočnou mostní soupravu.

Progresivita AM-50 se projevuje vůči mostové soupravě MS a to v

- minimálně 2,2krát rychlejší stavbě,
- 2,3 násobné úspoře mužstva při porovnání souprav jako celků,
- 3–4 násobné úspoře mužstva na 1 km mostu,
- 2,5 násobné úspoře vozidel dopravních, mechanizačních a dopravně mechanizačních.

AM-50 jako vysoce mechanizovaná železniční přepravní technika má pochopitelně i některé negativní stránky, k nimž patří např. v porovnání s mostovou soupravou MS

- vyšší pořizovací cena,
- větší nároky na kvalifikaci a vycvičenost obsluh, zvláště na fidiče — mechanizátory a především na stavbyvedoucího,
- podstatně složitější hospodářství náhradních dílů,
- zvýšené požadavky na kvalifikovaný servis.

Z hlediska variability zasazení má AM-50 v porovnání s MS

- nevýhodu v nižší podpěře o 1,9 m, tj. o 27 %,
  - výhodu v letné montáži nevyžadující výškovou dráhu a s tím související prostor na výchozím (montážním) břehu.
- V porovnání s pontonovými soupravami má AM-50 (stejně jako MS) výhodu nívelety obvykle nepatrně výškově odlišné od úrovně okolního terénu či břehu, což představuje snížení zemních prací před stavbou mostu na minimum.

Progresivita parametrů a poměrových ukazatelů řadí československý mostní automobil AM-50 i přes některé negativní ekonomické a provozně zabezpečující aspekty na špičku světové úrovně ve specializaci přemostování tzv. úzkých překážek o šířce cca 50 m.

Operačně taktické aspekty

AM-50 je určen k zabezpečení manévru vojsk se zaměřením na motostřelecké jednotky, útvary a svazky a je též vhodný pro druhé sledy tankových svazků.

Souprava AM-50 umožňuje přemostovat překážky v rozmezí od 10 do cca 50 m

vzhledem k délce 1 mostu 13,5 m a délce mostu z celé soupravy 54 m.

Vojska budou překonávat v průběhu armádní útočné operace (viz VM č. 7/1969 článek autora) obvykle

- 8–10 řek o šířce do 20 m (10–20 m),
  - 4–5 řek o šířce 20–40 m,
  - 2 řeky o šířce 40–80 m,
  - 1 řeku o šířce 80–160 m
- a s 50 % pravděpodobností i řeku o šířce 160–320 m.

Na 1 postupové ose při hloubce válčiště 400 m (až 500 m) v průběhu armádní útočné operace při denním tempu 50–60 km budou muset vojska překonat během 6 až 8 dnů cca 13 až 16 překážek, které bude moci přemostit automobil AM-50, respektive souprava AM-50. Tzn., že AM-50 budeme moci zasadit prakticky 2krát až 3krát za 24 hodin, z čehož bude třeba

- most o 1 poli stavět 1krát až 2krát denně,
- most o 2 polích ob den,
- most o 3 polích rovněž ob den,
- most o 4 polích 1krát v průběhu armádní útočné operace.

Při plném využití mostní techniky 1 soupravy AM-50 můžeme počítat v průměru s periodickým zasazením AM-50 v časových cyklech 8–12 hodin, tzn. od zahájení stavby přes první překážku, přes funkční provoz po mostě a rozebrání mostu až po manévru k další překážce v to, přičemž 1–2krát denně budeme moci postavit na 1 úzké překážce 4 mosty o 1 poli souběžně (současně) a 1krát denně buď 2 mosty o 2 polích na téže překážce, či most o 3 polích (popř. o 4 polích). Každý AM-50 může být zasazen ve funkčním pracovním cyklu 2–3krát denně, což představuje 8 až 12 položení mostů, přičemž v 5–10 případech půjde o položení mostu bez hydraulické podpěry a pouze ve 2–3 případech půjde o pokládání mostu s podpěrrou, tj. prakticky při stavbě mostů o 2 i více polích. Tzn., že využití podpěr může být případ od případu buď jen cca 17 % nebo až 38 %, pokud budou AM-50 zasazovány v plném svém možném funkčním dálkovém rozsahu použití (v šířkách 10–50 m). V 62 až 83 % případů bude tedy nutné před položením mostu odpojit podpěry u překážky (pokud nebude vezena samostatně). Může nastat případ, že 1 most nebude vůbec podpěru v průběhu celé operace potřebovat, což znamená 25 % zálohu v hydraulických podpěrách, které jsou choulostivější na poškození (poruchovost), než samostatný most. Vyžaduje to ale zase odpovídající vycvičenost obsluh v pohotovém odpojování podpěr mostu.

Hydraulická teleskopická podpora je vedle ovládacího elektrohydraulického systému nejporuchovější, což bylo důvodem k tomu, že mostní automobil je vybaven současně i podporou ke každému mostnímu poli. Tím jsou dány i určité podmínky pro přímou zálohu podpěr v soupravě AM-50.

Z možnosti zasazení AM-50 vyplývá, že bude-li mít např. motostřelecký pluk ve své sestavě jednu soupravu AM-50, bude akční rádius manévru pluku na válčišti s průměrným výskytem ženíjné přepravních překážek při sestavě čtyř praporů v prvním sledu v průměru 25–50 km. To můžeme prokázat vzorcem IV ideálního systému přepravních překážek válčiště, stanovujícím šířky n-té kategorie

$$B_n = 2,5 \cdot 2^{n-1} \text{ (v metrech)}$$

a dále vzorcem Va, specifikujícím průměrnou vzájemnou vzdálenost přepravních překážek téže kategorie

$$D_n = 2,5 \cdot B_n \cdot 10^3 \text{ (v metrech)}$$

Pro rozpětí I mostního pole budou typické především překážky 3. kategorie ($n=3$), takže

$$B_3 = 2,5 \cdot 3^{n-1} = 10 \text{ m}$$

Pro překážky 3. kategorie odpovídá jejich průměrná vzájemná vzdálenost hodnotě

$$D_3 = 2,5 \cdot 10 \cdot 10^3 = 25\,000 \text{ m} = 25 \text{ km}$$

Maximální šířka přepravních překážek 4. kategorie je

$$B_4 = 2,5 \cdot 2^{4-1} = 20 \text{ m}$$

a jejich průměrná vzájemná vzdálenost činí

$$D_4 = 2,5 \cdot 20 \cdot 10^3 = 50\,000 \text{ m} = 50 \text{ km}$$

Tímto rozmezím D_3 (25 km) a D_4 (50 km) je v podstatě specifikován uvedený akční rádius pluku, neboť širší překážku nebude moci 1 polem AM-50 přemostit. Přestože délka 1 mostního pole je 13,5 m, můžeme přemostit i delší překážku za předpokladu, že přílehlý břeh bude mít alespoň počáteční sklon do -5° a protilehlý břeh koncový (vrcholový) sklon $+5^\circ$ (ve směru postupu) z důvodů nakládání mostního pole po splnění přepravní funkce. Omezení těchto sklonů je zapříčiněno nutnou podélnou bezpečnou mezní stabilitou podvozku AM-50 při kontinuální změně statického momentu způsoběného průběžným prostorovým přemístováním těžiště mostu při mechanizaci zřizování či rušení mostového přepraviště AM-50.

Relativně velké rozmezí akčního rádia manévru jednotlivých prvosledových praporů, posílených jedním mostním automobilem AM-50, je rovněž odůvodněno praktickou plusovou i minusovou tolerancí vzájemné vzdálenosti jednotlivých přepravních překážek téže kategorie ve srovnání s kalkulačním ideálním systémem přepravních překážek válčiště.

Možnost zřizovat z jedné soupravy automobilů mostních AM-50 dvě mostová přepraviště na pevných podpěrách a 2 polích je za předchozích podmínek 1 souprava AM-50 u msp) reálná u pluku při jeho postupu po dvou běžných či terénních komunikacích, tzn. s dvěma prapory v prvním sledu. Akční rádius manévru pluku bude v tomto případě cca 50–75 km. To můžeme prokázat jednak vzájemnou vzdáleností překážek 4. kategorie ($D_4 = 50 \text{ km}$) a polovinou rozmezí vzájemné vzdálenosti překážek nejbližší vyšší 5. kategorie.

$$B_5 = 2,5 \cdot 2^{5-1} = 40 \text{ m (max. šířka překážky 5. kategorie)} \text{ a } D_5 = 2,5 \cdot B_5 \cdot 10^3 = 2,5 \cdot 40 \cdot 10^3 = 100\,000 \text{ m} = 100 \text{ km}$$

(vzájemná vzdálenost překážek šířky 20–40 m).

Šířka překážky 30 m se v průměru vyskytne v polovině rozmezí D_4 (50 km) a D_5 (100 km), tj. cca po 75 km. Tuto překážku můžeme přemostit dvěma mostními automobily AM-50 s mezilehlou podporou; délka mostu 27 m bude postačující za předpokladu úpravy břehů do počátečního sklonu -5° . Specifikovaný akční rádius manévru pluku po 2 postupových osách představuje v podstatě denní úkol pluku.

Při manévru pluku po jedné postupové ose bude jeho akční rádius 100–125 km vzhledem k tomu, že $D_3 = 100 \text{ km}$ při šířce překážky $B_3 = 40 \text{ m}$, což odpovídá mostu AM — 50 o 3 polích (40,5 m), a $D_4 = 2,5 \cdot B_4 \cdot 10^3 = 2,5 \cdot 80 \cdot 10^3 = 200\,000 \text{ m} = 200 \text{ km}$ při $B_4 = 2,5 \cdot 2^{4-1} = 80 \text{ m}$.

Šířka překážky 50 m se vyskytuje průměrně po 125 km, což je 25 % rozmezí vzdálenosti D_5 — D_6 vzhledem k tomu, že 50 m je cca 25 % rozmezí šířek B_5 — B_6 .

Akční rádius manévru pluku po 1 komunikaci reprezentuje v podstatě dvou-denní úkol pluku (kalkulační hodnota z hlediska operačně taktického).

Překážku o šířce 50 m přemostí 1 souprava AM-50 plným funkčním využitím, tj. mostem o délce 54 m.

Pluk se přepraví po 1 mostě za 40–80 minut, po 2 mostech za 20–40 minut a po 4 mostech za 10–20 minut (při zabezpečení kontinuity přepravy).

Porovnávací tabulka hlavních takticko-technických parametrů a poměrových ukazatelů automobilu mostního AM-50 s dosavadní ženíjní mostní technikou na pevných podpěrách v ČSLA

Charakteristika	Zkratka		AM-50	MT-55 A	PM-55	MS	Poznámka
	Název		Automobil mostní AM-50	Mostní tank 55 A	Převravník mostu 55	Mostová souprava MS	
	označení	rozměr					
1	2	3	4	5	6	7	8
Maximální únosnost pro jednotlivé břemeno	Q_m	t	50	50	50	60	
Maximální rozpětí (délka) jednoho mostu	L_{ml}	m	13,5	18	18	21	
Maximální délka mostu z jedné soupravy	L_{ms}	m	54	cca 30 *)		42	*)
Počet vozidel v jedné soupravě	X_d	ks	4	1 **	1**)	10 o)	**) o)
Rychlost přejíždějících pásových vozidel po mostě	v_{pp}	km/h	20—30	10—15	10—15	20	
Rychlost přejíždějících kolových vozidel po mostě	v_{pk}	km/h	50	10—15	10—15	40	
Hmotnost mostu o jednom poli	C_{ml}	t	5,8	6,3—6,5	6,3—6,5	19,6	
Hmotnost pilíře (podpěry)	G_{pl}	t	1,45	—	—	3,9	
Maximální výška pilíře (podpěry)	$H_{pl\max}$	m	5,1	—	—	7,0	
Specifická dopravní délka mostu	λ_{voz}	m/voz	13,5	18	18	5,27 *) 4,20**)	+) + +)
Specifická přepravní délková hmotnost mostu o jednom poli	γ_{Ll}^p	t/bm	0,43	0,36	0,36	0,93	
Specifická přepravní délková hmotnost mostu z jedné soupravy	γ_{Ls}^p	t/bm	0,53	0,43 *)		1,03	*)
Montážně-obslužní (mechanizační) ukazatel mostu	γ_{voj}^m	m/voj	0,22—0,24	0,11	0,11	0,86 *) 0,72**)	+) + +)
Specifická časově montážní délka mostu o jednom poli	$\lambda_{\dot{c}}^{IL}$	m/min	1,35—1,70	6—9	0,9—1,2	0,525—0,600	
Specifická časově montážní délka mostu z jedné soupravy	$\lambda_{\dot{c}}^{tL}$	m/min	1,35	2,5—3,0 *)		0,38—0,47	*)

Poznámky: *) Parametry a ukazatele připadající na variantu položení dvou mostů mostního tanku za sebou při využití ženíjně-přepravní dvojice MT-55A a PM-55.

**) Uvažuje se vozidlo pouze dané specifické samostatné kategorie.

+) Most o jednom poli ze soupravy MS.

+ +) Most o dvou polích z mostové soupravy MS.

o) 10 vozidel = 7x T-111 (6 x T-111 mostní a 1 x T-111 pilířové) + 2 automobilní jeřáby + 1 x PV3S pro mužstvo.

Za předpokladu, že

— periodické zasazení AM-50 v kompletních časových cyklech trvá průměrně 8–10 hodin,

— doba stavby mostu v závislosti na jeho délce (počtu polí) trvá cca 10–40 minut,

— demontážní doba bude analogí doby stavby, tj. 10–40 minut — pak tedy — doba funkčního nasazení (stavba, převoz, demonáž) bude trvat 30–160 minut a včetně časové zálohy (20 minut) maximálně tedy 3 hodiny,

— na manévr soupravy AM-50 mezi jednotlivými překážkami zbude 5–9 hodin, což je doba postačující i na další nezbytné funkce v průběhu zasazení.

Při 13–16 překážkách na hloubku armádní útočné operace 400–500 km předstahuje vzájemná vzdálenost zasazení v průměru 25–40 km vzdušnou čarou a vzhledem k objíždkám a rokádnímu manévru můžeme počítat s jejím zdvojnásobením tj. 50–80 km. Z toho vyplývá doba na manévr mezi překážkami (při průměrné rychlosti i terénem 25–30 km/h) 2–3 hodiny. Zbývá tudíž záloha minimálně 2–6 hodin, kterou můžeme využít na jednoduché opravy, údržbu materiálu a odpočinek obsluh.

Relativně častá opakovatelnost zasazení AM-50, zvýšená náročnost na obsluhu z hlediska funkčního zasazení, údržby i oprav a rovněž odlišnost v činnosti jednotlivých členů posádky bude vyžadovat

— vysokou kvalitní komplexní vycvičenost obsluh,

— vhodné výcvikové pomůcky ke zkrácení doby výcviku,

— získání některých návyků již v předvojenské výchově (řidičský výcvik, dálkové ovládání mechanismů, zvýšení řidičské odbornosti),

— proškolení osádek ve všech pracovních funkcích k možnosti zastupitelnosti ať již z důvodů zranění či úplného vyřazení kteréhokoli člena posádky a nutnosti střídání v odpočinku.

Nová souprava AM-50 má řadu progresivních a unikátních parametrů. Tím se řadí na špičku světové úrovně ve své kategorii pod zorným úhlem technických i operačně taktických. Některé unikátní vlastnosti dávají AM-50 podstatný předstih před ostatní obdobnou technikou. Úspěšně vyřazení AM-50 je přínosem ženijního voj-

Zvláštní otázkou zůstává

— operativní velení soupravě AM-50 při zasazení vozidel na různých komunikacích,

— optimální způsob průzkumu tras a míst pro zřizování přepravišť,

— odsunová a opravárenská služba,

— další dílčí otázky technického a operačně taktického rázu. Další otázky se navíc mohou vyskytnout v průběhu používání u vojsk.

Zvláštnosti AM-50

Koncepční řešení AM-50 umožňuje stavět mosty i o více než o 4 polích (dosud jsme si to prakticky neověřili).

Most o 5 polích by dosahoval délky 67,5 m. Tím je dána možnost přemostovat překážky o průměrné šířce na předpokládaném válcíšti — tj. 60–65 m.

Dosavadní zkušenosti v našich terénních podmínkách válcíšť ukazují, že je účelné překonávat tzv. úzké překážky o šířce do 50 m mostovými soupravami na pevných podpěrách a středně široké o šířce od 50 do 200 m (pak i širší) je vhodnější a rychlejší přemostovat pontonovými soupravami, tedy soupravami na plovoucích (pružných) podpěrách. V kategorii rozmezí úzkých a středně širokých vodních překážek sehraji vždy významnou roli břehy, respektive jejich profil a skladba terénního podkladu. Mosty na pevných podpěrách mají totiž výhodu, že nepotřebují obvykle při správné volbě místa přepravy podstatných terénních úprav, které jsou naopak v případě strmých břehů bezpodmínečně nutné pro pontonové soupravy. V neposlední míře sehraji významnou úlohu i další geologické a geografické faktory, jako je profil a skladba překážek, únosnost dna i břehů, rozpojitelnost zeminy a v přímé souvislosti i doba potřebná k terénním úpravám břehů.

Rozborem však těchto dílčích podmínek (i když jsou pro optimalizaci zasazení různých typů souprav nutné) se nebudu dále zabývat.

Z á v ě r

ská ČSLA k zvýšení bojeschopnosti spojeneckých armád v rámci států Varšavské smlouvy ve významné kategorii doprovodných mostů na pevných podpěrách, dosahujících v současné době extenzivního vrcholu technického rozvoje daného oboru ženijních přeprav.

TEMATICKÝ PLÁN na rok 1974

OBEČNÁ TEORIE

Úkoly ČSLA při plnění linie XIV. sjezdu KSČ

Aktuální problémy ČSLA při plnění hlavních úkolů výcvikového roku.

Úkoly připravenosti vojsk pro činnost v nejsložitějších podmínkách bojové činnosti.

Jednota úkolů bojové a politické přípravy a její význam pro upevňování bojové pohotovosti a kázně.

Úloha velitele a štábu při uplatňování vedoucí úlohy strany ke zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA.

Plnění usnesení ze zasedání ÚV KSČ ve dnech 3.—4. července 1973 z hlediska

— výchovných aspektů, možností všech činností a veškerého působení na výchovu mladých lidí v armádě,

— rozvoje iniciativy a aktivity a úlohy velitelů a politických pracovníků,

— spojování náročného specializovaného výcviku s politickovýchovnou prací s mladými lidmi v armádě v duchu socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu,

— upevňování bojové družby s armádami Varšavské smlouvy,

— zkvalitnění učebně výchovného procesu na vojenských školách,

— celkové koncepce výchovy kádrů. Systém branné výchovy a úkoly ČSLA.

Vojenskopolitická problematika

Aktuální otázky řídicí a organizátorské práce velitelů a štábů.

Úloha velitele při zvyšování úrovně ideové výchovné práce a její zaměření na sepectí s operační a bojovou přípravou.

Problémy spojování teorie a praxe ve výcviku vojsk.

Nedílná velitelská pravomoc a zásady jejího uplatňování při řešení všech problémů života vojsk.

Stranickopolitická práce

— při plnění úkolů spojených s nepřetržitou bojovou pohotovostí a organizovaností života vojsk,

— v polních podmínkách a pohotovostním systému. Problémy ideové výchovy vojsk, zejména z hlediska metod výchovy k nenávisti k třídnímu nepříteli.

Soudobá válka a morálně politická a psychologická příprava vojsk.

Speciální propaganda v soudobých operacích, její úkoly a metody práce při vedení ideologického a psychologického boje s protivníkem.

Aktuální problémy právní propagandy.

Vědeckovýzkumná práce a vojenské školství

Aktuální problémy vojenské vědy.

Marxisticko-leninská metodologie a těsné sepětí vědeckovýzkumné činnosti se životem a praxí vojsk.

Zaměření vědeckovýzkumné činnosti, výsledky a využití.

Sovětská vojenská věda a její metodologické otázky.

Úkoly vojenských škol při realizaci usnesení „K systému přípravy kádrů a rozvoje vojenského školství“ a usnesení červencového pléna ÚV KSČ.

Činnost vojenských škol z hlediska zásady jejich přimknutí k životu a potřebám vojsk.

Připravenost pedagogických kádrů.

Formy a prostředky ke zdokonalování operační a taktické přípravy velitelů a štábů.

Vojenskoteoretická práce

Rozvoj taktiky a operačního umění.

Názory na hlavní zásady vševojskového boje.

Problémy taktiky a metody jejího zkoumání.

Revoluce ve vojenství a její vliv na ČSLA. Sociálně politické aspekty rozvoje velení a jejich vliv na zavádění automatizace a mechanizace v poli.

Vojenské aspekty významných historických událostí

30. výročí Slovenského národního povstání.

Karpatsko-dukelská operace.

Rozvoj sovětského operačního umění v roce 1944.

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Ucelené názory na hlavní druhy bojové činnosti

(útok, obrana, střetné sražení, přesuny)
Zejména se zaměříme na řešení těchto problémů:

— vedení operací klasickými prostředky s přechodem na použití jaderných zbraní, překonávání silné PVO nepřítele, průlom jeho (připravené a spěšně zaujaté) obrany, uskutečnění prvního jaderného úderu a odrážení silných nepřátelských protiúderů,

— operační rozvíjení a skryté vytváření úderných uskupení vojsk na začátku války (manévr silami a prostředky),

— přesuny na velké vzdálenosti,

— překrytí státní hranice, odrážení vpádu nepřítele se současným přechodem do útočné operace,

— rozpracování otázek střetného sražení a obranné operace,

— organizace armádního protiúderu s přechodem do rozhodného útoku,

— organizace a zabezpečení součinnosti v útočné i obranné operaci,

— bojová činnost svazků bez použití jaderných zbraní,

— obrana v horském a zalesněném terénu,

— plánování a použití výsadku v boji útvaru a svazku,

— operační (bojové) zabezpečení útočných a obranných operací s důrazem na průzkum, OPZH a radioelektronický boj,

— další zvyšování a upevňování bojové pohotovosti vojsk,

— metodika řízení cvičení (VŠC).

Rozvoj řízení a velení

— zkvalitňování metodiky práce velitele a štábu při přípravě a řízení vojsk v útočné i obranné operaci,

— využívání prostředků malé a střední mechanizace v práci vševojskových štábů,

- jak efektivně využívat SAPO na štábu vševojskové armády,
- zkušenosti z tvorby a využívání formalizované dokumentace,
- modernizace, typizace a unifikace velitelsko-štabních pracovišť,
- cesty zvyšování odolnosti a životnosti velení,
- rychlé přemísťování a skryté zaujetí VS,
- přebírání velení při vyřazení velitelského stanoviště,
- výpočet potenciálních možností ve frontové (armádní) operaci,
- předpověď radioaktivního zamoření terénu po iniciaci jaderných min nepřítelů,
- řešení úkolů bojové pohotovosti s využitím výpočetní techniky,
- problémy přenosu dat z hlediska zabezpečení oblasti MAV,

— výpočetní sítě v automatizovaných systémech,

— zkušenosti z různých cvičení z použití prostředků malé a střední mechanizace.

Aktuální otázky branného systému ČSSR

- úloha a místo vojenských územních orgánů za branné pohotovosti státu,
- rady obrany a jejich pracovní orgány,
- civilní obrana a úkoly zabezpečení polních vojsk na teritoriu,
- účast civilních resortů na ochraně teritoria za branné pohotovosti státu,
- spolupráce vojenských orgánů s civilními při obraně a ochraně teritoria,
- zkušenosti z přípravy teritoriálních štábů (návčivky, cvičení, využití formalizované dokumentace apod.).

Problematika druhů vojsk a služeb

Letectvo a PVOS

- bojová činnost frontového letectva ve vzdušných operacích,
- podpora pozemních vojsk, ničení záloh nepřítelů normálními prostředky ničení a bojová činnost v noci,
- zjištění a ničení nepřátelského letectva na malých a dostupných výškách,
- organizace součinnosti jak uvnitř letecké armády, tak mezi frontovým stíhacím letectvem a prostředky PVOS a PVO vojsk,
- vzdušný průzkum a jeho využití u vševojskových a leteckých štábů,
- úkoly a možnosti vojskového letectva z hlediska úkolů pozemních vojsk,
- ničení nízkoleťících a pomalých cílů stíhacím letectvem,
- ✓ — úloha vojskové PVO,
- protivzdušná obrana letišť a teritoriálních objektů při soustředěných úderech nepřátelského letectva,

- bojová činnost letectva a vojsk PVOS při likvidaci nepřátelského výsadku,
- radiolokační zabezpečení prostředků PVOS v členitém terénu,
- organizace týlového zabezpečení letectva v útočné operaci.

Raketové vojsko a dělostřelectvo

- použití prostředků RVD za průlomových akcí (palebná příprava, palebná podpora, zabezpečení boje v hloubce),
- tendence rozvoje dělostřelectva, jeho bojové techniky, operačního a bojového použití, zabezpečení jeho činnosti a zejména velení,
- automatizace a mechanizace velení RVD,
- součinnost RVD s ostatními druhy vojsk ve prospěch palby (raketových úderů),
- řízení palby na různých stupních velení,

— zabezpečení palby a úderů RVD z hlediska dělostřeleckého průzkumu, topografickogeodetické a povětrnostní přípravy,

— další zvýšení efektivity protitankové obrany (boj se samohybným dělostřelectvem nepřítel).

Ženíjní vojsko

— ženíjní zabezpečení útočné operace vševojskové armády,

— ženíjní zabezpečení rychlého tempa v útočné operaci a boji,

— ženíjní průzkum v útočné operaci a boji,

— nové způsoby zneškodňování jaderných min,

— vliv rozvoje manipulace s materiálem ŽMTZ v útočné operaci,

— ženíjní zabezpečení obranné operace vševojskové armády,

— příprava a budování obranných postavení v obranné operaci,

— plánování a zřizování zátarasů v obranné operaci,

— ženíjní materiálně technické zabezpečení obranné operace,

— ženíjní zabezpečení obrany a ochrany teritoria.

Chemické vojsko

— chemické zabezpečení útočné a obranné operace (radiační a chemický průzkum v krátkých lhůtách),

— ochrana vojsk proti zápalným prostředkům,

— organizace speciální očisty s důrazem na rychlou obnovu bojovosti vojsk (činnost míst speciální očisty).

Spojovací vojsko

— zabezpečení spolehlivého spojení v útočné operaci při nepřátelské protiradioelektronické činnosti,

— zvýšení efektivity rádiového a radioreléového spojení,

— zajištění spojení při přemísťování VS a přesunů na velké vzdálenosti (s důrazem na rádiové spojení),

— úloha velitele a štábu při zavádění nových technických prostředků do vojsk (technický přenos dat — utajení).

V oblasti týlového a technického zabezpečení

— zvyšování efektivity ve velení a řízení týlu,

— odolnost velení týlu,

— zkušenosti z využívání mechanizace a automatizace ve velení týlu,

— týlové zabezpečení teritoria,

— součinnost polních a teritoriálních orgánů v oblasti týlového zabezpečení,

— zdravotnické zabezpečení polních a teritoriálních vojsk,

— vojenská doprava,

— polní zásobovací systém, plánování a řízení přísunů,

— zabezpečení vojsk pohonnými hmotami,

— rozvoj manipulace s materiálem v ČSLA,

— technické zabezpečení dalekých přesunů polních vojsk,

— místo a úloha tankové a automobilní služby a služby vyzbrojování v podřadu na velení,

— manévr zásobami a týlovými zařízeními ve frontové útočné operaci.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Výsledky vojenskoteoretické práce z oblasti

— aktuálních vojenskopolitických problémů,

— vojenskovědecké práce,

— operačního umění a taktiky,

— operačního a bojového zabezpečení,

— velení.

INFORMACE

Z kapitalistických armád

— vojenská politika kapitalistických států v sedmdesátých letech a její hlavní principy,

— Severoatlantický pakt a jeho vývojové tendence,

— závěry z operační přípravy štábů, vývoje a použití prostředků ozbrojeného zápasu v hlavních státech NATO s důrazem na armádu USA, NSR a Francie,

— rozbor důležitých operačních a taktických cvičení hlavních armád Severoatlantického paktu.

Různé

— informace o habilitačních, disertačních, diplomových a vědeckých pracích,

— informace o důležitých akcích v armádě,

— recenze významných vojenských a vojenskopolitických publikací včetně memoárové literatury vojenských odborníků.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук, доцент-полковник Здзек Нехвила, подполковник Милош Чепера

Постановление Июльского пленума ЦК КПЧ в Военной академии имени Антонина Запотоцкого выполним	3

Авторы занимаются итогами Июльского пленума ЦК КПЧ, которые являются также директивой в воспитательной работе в Военной академии имени Антонина Запотоцкого. В дальнейшем они разъясняют цели воспитательной и педагогической работы с точки зрения подготовки воспитателей и политических руководителей подчиненных и намечают перспективные задачи воспитательно-образовательной работы в Военной академии им. Антонина Запотоцкого.

Кандидат военных наук, доцент-полковник Франтишек Цврек

Соотношение сил	8

Автор, исходя из исторического опыта, оценивает значение и возможности использования соотношения сил в решении командующего. В дальнейшем он занимается вопросами точности, полноты и сравнения величин, которые в общем считаются исходными данными для определения соотношения сил. На основе их анализа предлагает способ уточнения и повышения эффективности обсуждения своих возможностей.

Юрист Владимир Кратки

Нужна ли нам правовая пропаганда?	14

Статья содержит обсуждение актуальных проблем правовой пропаганды и показывает ее значение в целях формирования сознания личного состава вооруженных сил. Содержит также и ряд предложений по содержанию и целям с точки зрения потребностей социалистического воспитания.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Милослав Бузек, подполковник Рудольф Крал

Огневые средства в наступательной операции	25

Авторы стремятся показать некоторые новые элементы наступательной операции. Речь идет в основном об огневом обеспечении прорыва без применения ядерного оружия, а также об основных принципах нанесения первого ядерного удара с точки зрения применения ракетных войск, артиллерии и авиации.

Полковник Милослав Бузек, полковник Франтишек Павелка

К вопросу ведения дальнейших операций	32

Авторы прежде всего дают анализ обстановки в ходе завершения выполнения ближайшей задачи фронта (армии) и работы штаба в период развития операции, прежде всего при обеспечении и управлении действиями вторых эшелонов. В дальнейшем они занимаются деятельностью командующего войсками фронта (армии) перед вводом в сражение второго эшелона, обеспечением выдвижения в район ввода и главным образом действиями ракетных войск, артиллерии и авиации в создании условий для ввода.

Полковник Милослав Бузек, подполковник Франтишек Адамец Защита от оружия массового поражения в наступательной операции	37

Авторы в первую очередь характеризуют План защиты от оружия массового поражения и действия войск до начала борьбы с ОМП. В дальнейшем они показывают возможное развитие обстановки после нанесения первого ядерного удара и способ отработки плана ликвидации последствий ядерного удара и его содержание. В заключение они приводят общие принципы действий войск в ходе ликвидации последствий ядерного удара.

Подполковник Йосиф Влтавски Подготовка командиров и штабов	40

Автор в духе приказа министра национальной обороны анализирует цели подготовки командиров и штабов в текущем учебном году. Указывает на соответствующие способы подготовки и в частности командирские занятия, командирские и специальные сборы.

Подполковник Зденек Земан, подполковник Людвик Урбан Средства механизации и автоматизации управления тылом на учении „НЕЙТРОН-73“	43

Авторы приводят опыт применения средств МАУ при подготовке учения в интересах разработки тыловой документации. Констатируют, что использование средств МАУ обуславливают подготовленность кадров, организация работы в вычислительном центре ТПУ, решение проекта и обеспечение вычислительной техники. Полностью оправдало себя применение подвижной электронно-вычислительной машины „ПРШИПРА-ВА - II“.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Тенденции развития и применения десантных войск	47

В статье анализируются основные направления развития десантных войск послевоенного периода, про исходящие под влиянием новых средств вооруженной борьбы. В ней также приводятся изменения в области вооружения и боевой техники и их влияние на боевые возможности десантных частей и соединений, а также вопросы развития теории боевого применения десантных войск.

Политическое обеспечение перемещения танковой дивизии на большие расстояния	54

Статья содержит опыт политического обеспечения перемещения танковой дивизии на большие расстояния. Политическая работа в ней разделена на три этапа; при подготовке к перемещению, в ходе проведения и в исходных районах для ввода в сражение. Основное внимание обращается на период организации и подготовки.

Методика оценки воздушного противника	57

В статье приводится необходимость всесторонней оценки воздушного противника, которая может оказать решающее влияние на ход и исход войны. В ней также анализируется методика оценки в звене армия, дивизия и часть войск ПВОС.

Проблемы совершенствования тылового обеспечения и управления тылом	65

В статье описываются возможности модернизации тыла в зависимости от качественных изменений всех родов войск и специальных войск и стремление найти оптимальное соотношение между боевыми и обеспечивающими силами. В ней также показывается сущность новой системы тылового обеспечения при помощи автоматических средств управления.

ИНФОРМАЦИЯ

- Подполковник Здзек Грон
К некоторым вопросам организации и применения специальных частей капиталистических армий 64
- Автор анализирует историю возникновения, настоящее положение, организационный состав, способ обучения и возможности боевого применения специальных разведывательных и диверсионных частей и подразделений государств – участников НАТО и в частности армий США и ФРГ.
- Подполковник Алоис Тесарж
Полевые информационные системы с применением образовой информации 77
- Автор имеет целью информировать командиров и должностные лица штабов о возможностях использования полевой интегрированной информационной системы. Показывает возможности указанной системы, а также некоторые принципы и трудности, возникающие в процессе создания такой системы.
- Кандидат военных наук, подполковник Станислав Тешински
Мостовой автомобиль АМ-50 87
- Целью автора является познакомить читателей с новым типом чехословацкой инженерно-транспортной техники АМ-50, который в настоящее время вводится на вооружение ЧНА. Приводит его описание и тактико-технические данные.
- Тематический план на 1974 год** 94